

Vážení členové Komory specialistů
pro krizové řízení a insolvenční v ČR,
vážení čtenáři,

aktuální problémy rekonstrukce úpadkového práva v ČR jsou velmi častým předmětem našich diskusí v posledních měsících. Komise ustavená ministrem spravedlnosti JUDr. Jaroslavem Burešem zpracovala pod vedením JUDr. Zdeňka Krčmáře návrh nového zákona o úpadku a způsobech jeho řešení. Věcný záměr v plném znění, tak jak byl předložen vládě k posouzení, Vám předkládáme k odborné diskusi. Vzhledem k tomu, že se již pracuje na přípravě paragrafověho znění nového zákona se domníváme, že je nejvyšší čas abychom využili náměty a připomínky z řad těch, kteří díky výkonu funkce správce mají zkušenosti z konkursních řízení v ČR.

Komora nabídla účast na přípravě nového úpadkového zákona nejenom svým členům, ale také dalším organizačním sdružujícím správce. Výzva ke spolupráci z naší strany vedla k vytvoření pracovní komise Komory; členy této komise jsou také zástupci Komory správců majetku a likvidátorů se sídlem v Brně, Asociace nezávislých expertů se sídlem v Praze, Komory správců majetku se sídlem v Praze, Svazu správců konkurzní podstaty a likvidátorů ČR se sídlem v Hradci Králové. Cílem je připravit podklady, připomínky i náměty pro připravované paragrafověho znění úpadkového zákona nejen pokud jde o obecnou část, ale především v otázce postavení a úlohy správce. Je třeba zajistit podmínky pro vysoce kvalitní a kvalifikovaný výkon funkce správce, navrhnout formu profesního zastřešení správců. V odborných diskusích zaznívá řada názorů o tom, že odborná způsobilost správců konkursních podstat neodpovídá nárokům na řízení konkursů a vyrovnání; že způsob výběru správců pro výkon konkrétní funkce není systémově propracován na základě požadované kvalifikace a odborných požadavků, vč. managerské způsobilosti; že systém postrádá institut, který by působil ve směru ujednolení forem a metod práce, organizace, výběru, jmenování, ale také kontroly výkonu funkce správce konkursní podstaty.

V návrzích, které naše Komora připravila a na kterých se dále pracuje, bylo zdůrazněno, že nové úpadkové právo se neobejde bez vytvoření organizace, která by garantovala odbornost a profesní bezúboňnost svých členů - správců konkursních podstat. Organizace by měla odpovídat za certifikace/licencování, regulaci počtu členů a školení potřebných profesí pro zajištění úpadkového řízení. Důležitým prvkem návrhu bylo nejenom povinné členství pro ty, kteří by vykonávali funkci správce popř. likvidátora, ale zejména nastavení a vytvoření podmínek pro lepší fungování celého systému tím, že se:

- zlepšit profesní kvalifikace správců (povinné školení),
- uplatnit promyšlený systém kárné odpovědnosti a kárné řízení vůči členům,
- vytvoří jednotné metodické a odborné vedení, vyšší úroveň dozorové a kontrolní činnosti v centrální organizaci správců.

Chceme zdůraznit, že tato oblast nemá zatím svoji definitivní podobu a pracuje se na ní. To ale také znamená, že uvítáme Vaše návrhy a doporučení pro možné řešení. Zatím se nám nedaří otevřít rozsáhlou diskusi nad uvedenými problémy na stránkách našeho Bulletinu. Pokud jde o diskusi o tom kdo má resp. bude rozhodovat o konkursním správcem je jiný odborný tisk úspěšnější.

Blíží se termín konání Valné hromady naší Komory. I když volby do orgánů KSKŘI budou nesporně velmi významným bodem jednání, bude zde také příležitost k vyjádření názorů na problematiku nové zákonné úpravy a vyslovení doporučení a základní orientace pro dopracování paragrafověho znění.

Vaše

Redakční rada

BULLETIN

č. 6, 2001, roč. VI.

OBSAH

1 Úvodem

K nové koncepci úpadkového práva

2 Věcný záměr zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (úpadkový zákon)

Diskuse

32 Práva směnky v současném platebním styku a podnikání; charakteristické náležitosti, specificky pak jejich využití v průběhu likvidace společností v konkursním řízení, v obchodní a společenské praxi Ing. Erich Deutsch Ing. Radek Deutsch Ing. Dalibor Deutsch

46 Informace z tisku

Upozorňujeme čtenáře, že názory zveřejněné v Bulletinu nereprezentují oficiální stanovisko KSKŘI v ČR. Rádi bychom podnítli odbornou diskusi a otiskneme vaše názory a připomínky k problémům stejně tak i k obsahu Bulletinu, které nám na sekretariát KSKŘI v ČR zašlete.

Věcný záměr zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (úpadkový zákon)

Věcný záměr je publikovaný v Bulletinu v plném znění se souhlasem JUDr. Z. Krčmáře, předsedy komise Ministerstva spravedlnosti ČR pro rekonstrukci úpadkového práva.

I. Obecná část

§ 1

Přehled právních předpisů, k nimž se věcný záměr váže a stav platné právní úpravy

1. Základem současné úpravy úpadkového práva v České republice je zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání.

Úpadkové právo prošlo v českých zemích poměrně dlouhým vývojem. K jedné z prvních norem upravujících zde konkursní problematiku patřil Josefinský konkursní řád z roku 1781. Další více či méně úspěšné pokusy o vylepšení úpadkového práva vyústily ve druhé polovině 19. století v přijetí konkursního řádu ze dne 25. 12. 1868, č. 1/1869 ř. z. Potřebě reformy konkursního práva pak na počátku 20. století vyšlo vstříc císařské nařízení ze dne 10. 12. 1914, č. 337/1914 ř. z., kterým se zavádí řád konkursní, vyrovnací a odpůvčí, jež s menšími změnami platilo v českých zemích až do 1. 8. 1931, kdy nabyl účinnosti zákon ze dne 27. 3. 1931, č. 64/1931 Sb., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůvčí. Další vývoj českého úpadkového práva byl násilně přerušeno k 1. 1. 1951, kdy byl posledně citovaný zákon bez náhrady zrušen zákonem č. 142/1950 Sb. (novým občanským soudním řádem). Instituty jako exekuční likvidace, likvidace majetku nebo likvidace podle hospodářského zákoníku takovouto náhradou nebyly, neboť jejich cíle, zásady i procesní průběh byly zcela jiné. Ostatně, direktivní plánované hospodářství preferující státní vlastnictví výrobních prostředků instituty jako konkurs nebo vyrovnání nepotřebovalo.

K opětovné úpravě konkursu a vyrovnání (v podobě, v jaké tyto instituty co do základních východisek známe i dnes) došlo v českých zemích až po více než čtyřiceti letech zákonem ze dne 11. 7. 1991, č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, účinným od 1. 10. 1991. Šlo o jeden ze zákonů, jejichž vydání bylo nezbytné pro odstranění právních zábran úspěšnému rozvoji podnikání, jehož protipólem (coby záruka zdravého podnikatelského prostředí) musí být též institucionální řešení (vypořádání) problémů těch podnikatelských subjektů, které v konkurenčním prostředí neobstály. Potud mělo v rozhodné době přijetí zákona

o konkursu a vyrovnání stejný význam jako přijetí obchodního zákoníku (zákon č. 513/1991 Sb.), novely občanského zákoníku (zákon č. 509/1991 Sb.), novely občanského soudního řádu (zákon č. 519/1991 Sb.), nebo privatizačních předpisů.

2. Původní text zákona nezapřel, že jeho inspiračním zdrojem byla úprava úpadkového práva obsažená v zákoně č. 64/1931 Sb. Ten byl sice na svou dobu moderním právním předpisem, leč se zřetelem ke změnám, k nimž došlo za uplynulá desetiletí v hospodářské oblasti, lze zákon koncipovaný na jeho základě na počátku devadesátých let 20. století hodnotit jako myšlenkově zastaralý a co do možnosti rychlého a účinného projednání konkursů s velkým počtem věřitelů málo vyhovující praxi.

Podstatným nedostatkem byla praktická nemožnost využít zahraničních poznatků; během doby, po kterou český právní řád dlužníkův úpadek neřešil, se výrazně změnilo pojetí konkursního práva, přičemž na tyto moderní trendy úpadkového práva zákon č. 328/1991 Sb. nereagoval a (posuzováno dobou jeho vzniku v roce 1991) pro společenskou, ekonomickou i právní nepřipravenost ani reagovat nemohl. V době přijetí zákona panovala důvodná obava, že při rozsáhlé druhotné platební neschopnosti dosavadních hospodářských subjektů zapříčiní plošné uplatnění úpadkových institutů nepříznivé makroekonomické důsledky. Tato obava se projevila i ve vlastním textu zákona, který již v době svého vzniku obsahoval ustanovení omezující jeho užití zejména vůči státním podnikům a obchodním společnostem s majetkovou účastí státu. Po dobu jednoho roku od účinnosti zákona bylo rovněž možné prohlásit konkurs jen pro předlužení dlužníka.

3. Nedostatky zákona č. 328/1991 Sb. se neprojeví okamžitě právě proto, že zprvu byl pro omezující ustanovení uplatňován jen sporadicky. Jelikož

omezení tkvící v možnosti prohlásit konkurs jen pro předlužení dlužníka bylo zákonem č. 471/1992 Sb., o dočasném omezení postupu podle zákona o konkursu a vyrovnání, prodlouženo o dalších šest měsíců, stal se konkurs pravidelnou součástí soudní agendy až po novele zákona o konkursu a vyrovnání provedené zákonem č. 122/1993 Sb., účinným od 16. 4. 1993 (jenž zavedl i některé instituty, které měly čelit očekávané „řetězové reakci“). Od roku 1993 pak vykazuje počet případů řešených v režimu zákona č. 328/1991 Sb. soustavně stoupající tendenci.

Spolu s rostoucím počtem úpadkových řízení vzrůstalo i množství výkladových problémů plynoucích z nedokonalosti zákona č. 328/1991 Sb. Řadu těchto problémů vyřešila novelizace provedená (s účinností od 1.6. 1996) zákonem č. 94/1996 Sb. Ani rozsahem nejvýznamnější novelizace zákona o konkursu a vyrovnání, uskutečněná (s účinností od 1.5. 2000) zákonem č. 105/2000 Sb., však neodstranila všechny výkladové sporné otázky úpadkového práva. Vedle problémů, jež se již projeví v soudní praxi a nadále přetrvávají, se v souvislosti s posledními novelizacemi zákona o konkursu a vyrovnání objevují další interpretační obtíže.

4. Prováděcím předpisem k zákonu č. 328/1991 Sb. je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 476/1991 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o konkursu a vyrovnání, novelizovaná vyhláškami Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., č. 583/1992 Sb., č. 277/1996 Sb. a č. 229/2000 Sb.

Povahu prováděcího předpisu mají dále ustanovení § 34 až § 34e vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění vyhlášek Ministerstva spravedlnosti č. 584/1992 Sb., č. 194/1993 Sb., č. 246/1995 Sb., č. 278/1996 Sb., č. 234/1997 Sb. a č. 482/2000 Sb., jakož i ustanovení § 2 odst. 2 nařízení vlády č. 503/2000 Sb., o Obchodním věstníku.

5. Problematika konkursu a vyrovnání se v tom či onom směru stala předmětem úpravy řady dalších zákonů. Jde o:

- 1) zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- 2) zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů,
- 3) zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- 4) zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů,
- 5) zákon č. 530/1990 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů,
- 6) zákon č. 531/1990 Sb., o územních finančních orgánech, ve znění pozdějších předpisů,
- 7) zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů,

- 8) zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích, ve znění pozdějších předpisů,
- 9) zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- 10) zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů,
- 11) zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- 12) zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů,
- 13) zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů,
- 14) zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů,
- 15) zákon č. 214/1992 Sb., o burze cenných papírů, ve znění pozdějších předpisů,
- 16) zákon č. 229/1992 Sb., o komoditních burzách, ve znění pozdějších předpisů,
- 17) zákon č. 248/1992 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů,
- 18) zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění pozdějších předpisů,
- 19) zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů,
- 20) zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů,
- 21) zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů,
- 22) zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů,
- 23) zákon č. 539/1992 Sb., o puncovníctví a zkoušení drahých kovů, ve znění pozdějších předpisů,
- 24) zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů,
- 25) zákon č. 587/1992 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů,
- 26) zákon č. 588/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů,
- 27) zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů,
- 28) zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů,
- 29) zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách při zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů,
- 30) zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se stáním příspěvkem a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- 31) zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů,

- 32) zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, ve znění pozdějších předpisů,
 - 33) zákon č. 199/1994 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů,
 - 34) zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů,
 - 35) zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, ve znění zákona č. 100/2000 Sb.,
 - 36) zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, a o změně a doplnění některých zákonů,
 - 37) zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů,
 - 38) zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon), ve znění pozdějších předpisů,
 - 39) zákon č. 77/1997 Sb., o státním podniku, ve znění pozdějších předpisů,
 - 40) zákon č. 125/1997 Sb., o odpadech, ve znění pozdějších předpisů,
 - 41) zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění zákona č. 121/2000 Sb.,
 - 42) zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech,
 - 43) zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry, ve znění pozdějších předpisů,
 - 44) zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů,
 - 45) zákon č. 148/1998 Sb., o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
 - 46) zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojišťovnictví), ve znění zákona č. 159/2000 Sb.,
 - 47) zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, ve znění zákona č. 120/2001 Sb.,
 - 48) zákon č. 72/2000 Sb., o investičních pobídkách a o změně některých zákonů (zákon o investičních pobídkách),
 - 49) zákon č. 118/2000 Sb., o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů,
 - 50) zákon č. 151/2000 Sb., o telekomunikacích a o změně dalších zákonů,
 - 51) zákon č. 158/2000 Sb., o vyhledávání, průzkumu a těžbě nerostných zdrojů z mořského dna za hranicemi pravomocí států a o změně některých zákonů,
 - 52) zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění zákona č. 492/2000 Sb.,
 - 53) zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů,
 - 54) zákon č. 254/2000 Sb., o auditorech a o změně zákona č. 165/1998 Sb.,
 - 55) zákon č. 307/2000 Sb., o zemědělských skladních listech a zemědělských veřejných skladech a o změně některých souvisejících zákonů,
 - 56) zákon č. 365/2000, o informačních systémech veřejné správy a o změně některých dalších zákonů,
 - 57) zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon),
 - 58) zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách, a o změně některých zákonů (zákon o veřejných sbírkách),
 - 59) zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a o změně některých zákonů (zákon o ochraně hospodářské soutěže),
6. Z podzákoných norem, jež se rovněž vztahují k úpadkovému právu, lze zmínit zejména:
- 1) vyhlášku Českého úřadu zeměměřičského a katastrálního č. 190/1996 Sb., kterou se provádí zákon č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, ve znění zákona č. 210/1993 Sb. a zákona č. 90/1996 Sb., a zákon č. 344/1992 Sb., o katastru nemovitostí České republiky (katastrální zákon), ve znění zákona č. 89/1996 Sb., ve znění pozdějších předpisů,
 - 2) vyhlášku Ministerstva financí č. 7/1998 Sb., o výpočtu hodnoty cenných papírů v majetku v podílovém fondu nebo investičního fondu,
 - 3) vyhlášku Ministerstva práce a sociálních věcí č. 166/2000 Sb., kterou se stanoví rozhodná částka pro určení celkové výše mzdových nároků vyplacených jednomu zaměstnanci podle zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů,
 - 4) vyhlášku Ministerstva dopravy a spojů č. 199/2000 Sb., o způsobu prokazování finanční způsobilosti k vykonávání telekomunikační činnosti,
 - 5) vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 479/2000 Sb., o odměně a náhradě hotových výdajů likvidátora a člena orgánu společnosti jmenovaného soudem,
 - 6) vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 485/2000 Sb., o výši odměny správců podniku, způsobu jejího určení a určení náhrady jejich hotových výdajů,
 - 7) vyhlášku Ministerstva práce a sociálních věcí č. 161/2001 Sb., kterou se stanoví rozhodná částka pro určení celkové výše mzdových nároků vyplacených jednomu zaměstnanci podle zákona o ochraně zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a o změně některých zákonů.

§ 2

Principy platné právní úpravy a její účel

1. Zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, byl dosud novelizován sedmnáctkrát. Jde o následující novely:
 - 1) zákon č. 122/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání,
 - 2) zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením,
 - 3) zákon č. 74/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákoník práce č. 65/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony,
 - 4) zákon č. 117/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, doplňuje zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění zákona č. 331/1993 Sb., a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění zákona č. 122/1993 Sb., a mění zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění redakčního sdělení o opravě chyb, uveřejněného v části 13 Sbírky zákonů, ročníku 1996,
 - 5) zákon č. 156/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, doplňuje zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů,
 - 6) zákon č. 224/1994 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, ve znění zákona č. 92/1992 Sb., zákona č. 264/1992 Sb., ústavního zákona č. 541/1992 Sb., zákona č. 544/1992 Sb., zákona č. 210/1993 Sb. a zákona č. 306/1993 Sb., zákon České národní rady č. 171/1991 Sb., o působnosti orgánů České republiky ve věcech převodů majetku státu na jiné osoby a o Fondu národního majetku České republiky, ve znění zákona České národní rady č. 285/1991 Sb., zákona České národní rady č. 438/1991 Sb., zákona České národní rady č. 569/1991 Sb., zákona České národní rady č. 282/1992 Sb. a zákona č. 210/1993 Sb., doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění zákona č. 122/1993 Sb., zákona č. 42/1994 Sb., zákona č. 74/1994 Sb., zákona č. 177/1994 Sb. a zákona č. 156/1994 Sb., a zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění zákona č. 331/1993 Sb. a zákona č. 117/1994 Sb.,
 - 7) zákon č. 84/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 530/1990 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů,
 - 8) zákon č. 94/1996 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
 - 9) zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku),
 - 10) zákon č. 12/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů,
 - 11) zákon č. 27/2000 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o veřejných dražbách,
 - 12) zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony,
 - 13) zákon č. 105/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony,
 - 14) zákon č. 214/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů,
 - 15) zákon č. 368/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 530/1990 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů,
 - 16) zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a
 - 17) zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.

K nové koncepci úpadkového práva

2. Dosavadní koncepce úpadkového práva vychází z těchto principů:
- řešení situací dlužníka, který je v úpadku, je zásadně (a z pohledu historického vývoje úpadkového práva tradičně) soustředěno v jediném právním předpisu kodexového typu (v zákoně č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů),
 - režimu zákona o konkursu a vyrovnání podléhají všechny typy dlužníků s výjimkou územního samosprávného celku nebo právnické osoby zřízené zákonem, jejíž dluhy převzal stát nebo za jejíž dluhy se zaručil stát,
 - úpadek dlužníka lze řešit pouze konkursem (a v jeho rámci též nuceným vyrovnáním) nebo vyrovnáním,
 - cílem konkursu a vyrovnání je dosáhnout poměrného uspokojení věřitelů z majetku
- podstaty (srov. § 2 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb.),
- pohledávky dlužnických věřitelů nemohou být po dobu trvání konkursu uspokojeny jinak než prostřednictvím konkursní podstaty (nemohou být v tomto období účinně uspokojeny mimo konkurs),
 - dlužník po skončení konkursního řízení nevychází z konkursu oddlužen (zbaven zbytku svých dluhů), ani nemůže účinně žádat konkursní soud o prominutí zbytku svých dluhů,
3. Účel právní úpravy je definován přímo v zákoně č. 328/1991 Sb. (srov. jeho § 1 odst. 1) a je jím uspořádání majetkových poměrů (jen toho) dlužníka, který je v úpadku.

§ 3

Zhodnocení stávající právní úpravy

1. Jak bylo uvedeno již v bodu 3 § 1 záměru, má počet případů řešených v režimu zákona č. 328/1991 Sb. soustavně stoupající tendenci, což dokládá níže uvedená tabulka:
- bez zřetele k tomu, jak výrazně budou právem nastaveny kontrolní mechanismy směřující k včasnému podchycení (ke včasné signalizaci) nežádoucích jevů, které (coby nepřipustné excesy z hlediska zá-

Vyřizování věcí konkursu a vyrovnání v ČR v letech 1992 až 2000 (krajské soudy a krajské obchodní soudy)

tab. č. 1

Agenda konkursů a vyrovnání (souhrnná čísla)				
	nápad	vyřizeno	nevyřizeno ¹⁾	prohlášeno konkursů
Rok 1992	353	123	234	1
Rok 1993	1105	418	929	66
Rok 1994	1826	921	1864	294
Rok 1995	2400	1117	3179	727
Rok 1996	2996	1716	4575	808
Rok 1997	3311	47	6027	1251
Rok 1998	4306	2418	8087	2022
Rok 1999	4339	2964	9706	2000
Rok 2000	4650	4087	10560	2491

¹⁾ Jako nevyřizené jsou v této rubrice vykázány jak případy, kdy o návrhu na zahájení řízení dosud nebylo rozhodnuto, tak případy, kdy již byl prohlášen konkurs na majetek dlužníka, avšak konkursní řízení dosud nebylo ukončeno.

Z hlediska své vypovídací hodnoty čísla uvedená v tabulce nepředstavují pouze projev negativních tendencí české ekonomiky a nelze z nich bez dalšího usuzovat ani na nevyhovující stav českého úpadkového práva. I v budoucnu lze předpokládat, že

sad poctivého obchodního styku) doprovázejí rozvoj tržního hospodářství, povede další rozvoj podnikatelského prostředí a tržních vztahů k nutnosti řešit krizové situace těch subjektů, které v konkurenčním prostředí neuspějí.

Vysoký počet těchto věcí lze v posledních letech nepochybně přičítat i důraznějšímu vyvozování důsledků z krizových stavů ekonomických subjektů, včetně trestních sankcí.

Oproti tomu mezi vysloveně negativní příčiny stále rostoucího počtu věcí projednávaných podle zákona č. 328/1991 Sb. lze jednoznačně zařadit nekvalifikované řízení podnikatelských subjektů, přerůstající mnohdy i ve vysloveně kriminální činnost majetkové povahy.

2. Předestřená interpretace statistických údajů se ovšem drtivou měrou vztahuje ke konkursnímu, nikoli již k vyrovnacímu řízení. Počet projednávaných vyrovnání (nepočítaje v to nucená vyrovnání, k nimž dochází až po prohlášení konkursu na majetek dlužníka) je výrazně nižší, což lze demonstrovat i další tabulkou, zabývající se podrobněji daty za rok 2000:

současně byly přijatelné pro věřitele. Zvláště varovným signálem neúčinnosti vyrovnacího řízení jsou právě statistická data pro rok 2000, jelikož z nich vyplývá, že počet vyrovnání se podstatněji nezvýšil ani po změně právní úpravy provedené k 1.5. 2000 zákonem č. 105/2000 Sb. (tato novela zákona o konkursu a vyrovnání požadavek, aby věřitelům, jejichž pohledávky nemají přednostní právo, bylo ve vyrovnání nabídnuto alespoň 45% jejich pohledávek s příslušenstvím, redukovala na 30 % jejich pohledávek s příslušenstvím - srov. § 50 odst. 1 písm. d/ zákona).

Důsledkem toho je, že vyrovnání (ani společně s nuceným vyrovnáním) není alternativou ke konkursu, který se tak stává (až na výjimky, jež nepřekračují rámec několika desítek případů ročně) v podstatě jediným (naprosto převažujícím) řešením úpadku.

V tom tkví hlavní rozdíl mezi úpravou českého úpadkového práva a moderními zahraničními

Přehled o stavu řízení v agendě konkursu a vyrovnání v ČR za rok 2000 (krajské soudy a krajské obchodní soudy)

tab. č. 2

		konkurs	vyrovnání	konkurs + vyrovnání	
převzato nevyřízeno z minulého období		9694	10	9704	
obživlo		292	1	293	
nový nápad celkem		4618	32	4650	
prohlášených konkursů		2489	2	2491	
povolených ochranných lhůt		1	0	1	
vyřízeno celkem		4067		4087	
z toho	zamítnutím návrhu	928	7	935	
	zastavením řízení	1955	12	1967	
	postoupením	259	0	259	
dosud v řízení celkem		10537	23	10560	
z toho	dosud v řízení o návrhu na konkurs a vyrovnání		2988	17	3005
	z toho	od 6 měsíců do 1 roku	725	3	728
od 1 roku do 3 let		853	2	855	
nad 3 roky		164	0	164	
z toho	dosud v řízení po prohlášení konkursu		7549	2	7551
	z toho	od 1 roku do 3 let	3396	1	3397
		od 3 let do 5 let	1786	0	1786
		nad 5 let	1092	0	1092

Příčinou velmi malého počtu vyrovnání je zjevně okolnost, že málokterý dlužník je schopen dostát velmi přísným zákonným podmínkám (včetně kvalifikovaného zajištění vyrovnání), které by

úpravami (americkou, britskou, francouzskou, německou, italskou a dalšími), které umožňují řešit situaci dlužníka, který je v úpadku, více způsoby.

Odtud ústí první a jednoznačně nejvýznamnější nedostatek dosavadní právní úpravy, spočívající v tom, že

- české úpadkové právo v zásadě neumožňuje řešit úpadkovou situaci dlužníka účinným způsobem jinak, než likvidační formou (zpeněžením majetkové podstaty dlužníka /úpadce/ a rozvrhem výtěžku mezi dlužníkovy /úpadcovy/ věřitele).

Ponecháme-li stranou nedostatky jež způsobují, že plnohodnotným způsobem řešení dlužníkovy úpadku není vyrovnací řízení, nelze přehlédnout, že v porovnání s moderními zahraničními úpravami postrádá české úpadkové právo možnost uspořádat majetkové poměry dlužníka - podnikatele prostřednictvím reorganizace jeho podniku podle soudem schváleného plánu (jenž bývá označován jako „plán ozdravení“, „plán reorganizace“ nebo „plán platební neschopnosti“), při zachování provozu podniku i za trvání insolvenčního řízení.

Výhodou této alternativy je nejen to, že zachovává provoz podniku (a tedy i možnost dalšího pracovního uplatnění dlužníkových zaměstnanců), a to i po skončení insolvenčního řízení, nýbrž především to, že kvalitně provedená reorganizace vede (zásadně má vést) k lepšímu uspokojení dlužníkových věřitelů (než při prostém zpeněžení dlužníkovy majetku).

Po změnách, jimiž prošel v průběhu posledních let, sice úpadkový zákon (od 1.6. 1996) umožňuje správci podstaty provozovat dlužníkovy podnik i po prohlášení konkursu (srov. § 18a zákona), avšak tento postup není alternativou ve způsobech řešení dlužníkovy úpadku, nýbrž vede pouze k zajištění výhodnější pozice pro zpeněžení podniku (lhostejno, zda nakonec bude rozprodán kus po kuse nebo - dle § 27a zákona - jako celek). To, že taková úprava není plnohodnotnou náhradou reorganizace, plyne i z ustanovení § 68 odst. 3 písm. f/ a § 254 odst. 2 písm. b/ obch. zák., jež se zrušením konkursu (v jehož průběhu byl úspěšně provozován dlužníkovy podnik) po splnění rozvrhového usnesení pojí zákonný důsledek, jímž je zrušení společnosti nebo družstva.

3. Podstatnou nevýhodou českého úpadkového práva je také to, že

- dlužníkovi věřitelé nemají možnost účinně ovlivnit rozhodnutí o způsobech řešení dlužníkovy úpadku, dlužník sám je pak nucen volit mezi konkursem a vyrovnáním již při podání návrhu na zahájení insolvenčního řízení a o jiném než navrhovaném způsobu řešení úpadku nemůže rozhodnout ani soud.

Byť moderní trendy úpadkového práva, které se prosazují v řadě zahraničních právních úprav, směřují k oslabení významu věřitelských návrhů na zahájení insolvenčního řízení (srov. např. americkou nebo německou úpravu), nelze přehlédnout, že dosavadní úprava nabízí věřitelům jako

jediný způsob řešení dlužníkovy úpadku, jehož mohou docílit vlastním návrhem, konkurs (návrh na nucené vyrovnání i návrh na vyrovnání může podat pouze dlužník). Přitom věřitelé, kteří nepodali návrh nebo další návrh, nemohou způsob řešení úpadku dlužníka ovlivnit vůbec, jelikož po prohlášení konkursu na majetek dlužníka jim již zákon možnost docílit změny zvoleného způsobu nepřiznává. Aktuální stav zákona o konkursu a vyrovnání (bez zřetele k tomu, že jeho poslední novelizace měly za cíl dosáhnout opačného trendu) nutí k nevrátné volbě způsobu řešení majetkových potíží ve velmi úzkém časovém rámci i dlužníka. Zákonný požadavek, aby dlužník podal návrh na prohlášení konkursu nebo návrh na vyrovnání bez zbytečného odkladu poté, co zjistí, že je v úpadku (postižitelný od 1.5. 2000 nejen majetkovými, nýbrž i trestními sankcemi), totiž zpravidla způsobuje, že dlužník je schopen (proto, aby se oněm postihům vyhnul) ve vymezeném čase dostat požadavkům kladeným zákonem pro věcné projednání jeho návrhu na prohlášení konkursu, nikoli již splnit ve stejném údobí podmínky, za nichž může uspět s návrhem na vyrovnání (zejména zajistit osoby, které jsou ochotny zavázat se za splnění vyrovnání). Jelikož o dlužníkovy návrhu na prohlášení konkursu je soud povinen rozhodnout do deseti pracovních dnů, nelze ani očekávat, že řešení směřující k vyrovnání nalezne dlužník v době od podání návrhu na prohlášení konkursu do rozhodnutí soudu o tomto návrhu. Po prohlášení konkursu pak může dlužník navrhnout již jen nucené vyrovnání.

4. Výrazným nedostatkem stávající úpravy je rovněž skutečnost, že

- v konkursním řízení (vyjma nuceného vyrovnání) není ani poctivému dlužníku dána možnost, (byť v podstatně delším časovém rámci, než jako je tomu u nuceného vyrovnání a vyrovnání) zbavit se (po maximálním možném uspokojení věřitelů) zbytku svých dluhů, byť i jen prostřednictvím žádosti, o níž je při splnění dalších zákonem formulovaných podmínek povinen rozhodnout soud.

Dlužník je dosud motivován k podání návrhu na zahájení konkursního či vyrovnacího řízení pouze negativně (majetkovými a trestními sankcemi), pozitivní motivace k řešení úpadku mu však chybí, což začasť vede k tomu, že dlužník řešení krizové situace do poslední chvíle odkládá a příslušný návrh podává až v době, kdy krizi již nelze efektivně řešit z hlediska jeho zájmů ani z hlediska zájmů jeho věřitelů.

5. Společensky významnějším faktorem než je stálý růst počtu věcí vyřizovaných v režimu zákona č. 328/1991 Sb. jsou účinky, jimiž konkurs či vyrovnání zasahuje do poměrů dalších subjektů, typicky dlužníkových věřitelů, ale i třetích osob (např. dlužníkových dlužníků). Z tohoto hle-

diska mají zvláštní význam úpadky dlužníků se širokou klientelou, zejména bank, úvěrních a spořitelních družstev, pojišťoven, cestovních kanceláří, leasingových společností apod.

Zahraniční právní úpravy se k projednání úpadků s „hromadnými“ účinky, vyjadřují výslovně buď tak, že

- a/ úpadky některých z těchto dlužníků (obvykle bank a pojišťoven) vylučují z působnosti konkursního zákona (a řeší je samostatně) nebo
- b/ upravují řadu preventivních pravidel (kontrolovaných obvykle k tomu zvláště zřízenými dozorovými orgány), jež mají takovým úpadkům předejít, anebo
- c/ zakotvují v úpadkovém právu zvláštní úpravu, jejímž prostřednictvím vylučují nebo modifikují nežádoucí (pro jiné typy dlužníků obvyklé) účinky úpadku.

V českém právním řádu

- úpadkové právo postrádá (s výjimkou některých ustanovení o bankách, úvěrních a spořitelních družstvech a pojišťovnách, sledujících prevenci), ustanovení, jež by umožnila projednání konkursu či vyrovnání v případě dlužníka, jehož úpadek má „hromadné“ účinky.

Absence zmiňované úpravy vede k mnohdy nežádoucím dopadům insolvenčního řízení týkajícího se takového dlužníka do poměrů třetích osob (typicky jde např. o splatnost úvěrů, které banka, jež je v úpadku, poskytl svým klientům), prodlužuje insolvenční řízení (právě proto, že zde není jasněho návodu, jak postupovat) a se zřetelem k vlně úpadků, která v minulých letech postihla některé banky a úvěrní a spořitelní družstva, vyvolává i z celospolečenského hlediska výrazně negativní ohlasy.

Obecně pak lze říci, že

- stávající úprava úpadkového práva nepředjímá a nepodporuje diferencovaný přístup k řešení situace dlužníka, který je v úpadku, ani podle povahy dlužníka (např. podle toho zda jde o fyzickou nebo právnickou osobu nebo podle toho, zda dlužník je či není podnikatelem), ani podle počtu dlužnických věřitelů.

Z pohledu konkursních a vyrovnacích řízení s vysokým počtem věřitelů (jdoucím do tisíců) se kupř. jeví zcela nevyhovující (jelikož administrativně vysoce náročný) požadavek, aby věřitel, který hodlá popřít přihlášenou pohledávku jiného věřitele, tak mohl učinit jen bude-li přítomen při přezkumném nebo vyrovnacím jednání (a nikoli např. korespondenční formou).

6. Problematicky upravuje české úpadkové právo postavení a působení dlužnických věřitelů v insolvenčním řízení. Z tohoto pohledu

- výrazným nedostatkem stávající úpravy je pojetí účastenství v insolvenčním řízení, jež negativním způsobem postihuje zejména konkursní řízení.

V případě prohlášení konkursu na majetek dlužníka se totiž jeho věřitelé zásadě stávají účastníky další fáze konkursního řízení (konkursními věřiteli) až přihlášením pohledávky do konkursu. Před prohlášením konkursu přitom věřitel pohledávku do konkursu účinně přihlásit nemůže. To ovšem (při absenci jiných /náhradních/ postupů) znamená, že první schůzi konkursních věřitelů lze svolat a věřitelské orgány (věřitelský výbor, zástupce věřitelů) ustavit nejdříve prvního dne následujícího až po uplynutí lhůty, již zákon o konkursu a vyrovnání dává věřitelům k přihlášení jejich pohledávek (v rozmezí nejméně třiceti dnů a nejdéle tří měsíců). Přitom právě v době bezprostředně následující po prohlášení konkursu lze očekávat řadu zásadních kroků (např. rozhodování o ukončení provozu dlužníkovy podniku), ke kterým se konkursní věřitelé při takto pojeté koncepci účastenství v rozhodné době nebudou moci (z objektivních důvodů tkvících v nedostatcích právní úpravy) institucionálně vyslovit. Tím je oslabován též účinek několika posledních novelizací zákona č. 328/1991 Sb., jež obecně vzato cílily k posílení postavení dlužnických věřitelů a jimi ustavených věřitelských orgánů.

7. Ve snaze podnitit (motivovat) vyšší aktivitu nezajištěných věřitelů v konkursním řízení zredukovala úprava provedená s účinností od 1.5. 2000 zákonem č. 105/2000 Sb. kategorie přednostních věřitelů potud, že od uvedeného data jsou věřitelé rozděleni pouze do dvou (a nikoli do tří) tříd. Citovaným zákonem byl rovněž pro konkursní řízení výrazně oslaben princip prioritního uspokojení zajištěných věřitelů a věřitelů vyšších tříd před věřiteli nižších tříd (kteří by při absolutizaci onoho principu měli přijít na řadu až po uspokojení zajištěných věřitelů a věřitelů vyšších tříd). Došlo rovněž k tomu, že zajištěným (odděleným) věřitelům se ze zajištěného majetku může dostat (před nezajištěnými věřiteli) pouze 70% výtěžku zpeněžení majetku, kterým je jejich pohledávka zajištěna, přičemž neuspokojená část jejich pohledávky se uspokojuje (jako nezajištěná) v rozvrhu ve třídě, do které pohledávka podle své povahy patří. Solidarita systému s věřiteli druhé třídy se prosadila též prostřednictvím úpravy, podle které z výtěžku zpeněžení připadajícího na věřitele první a druhé třídy se mezi věřitele první třídy rozděluje 30% a 70% mezi věřitele druhé třídy (k nimž se v rozsahu pohledávek nebo jejich částí které nebyly uspokojeny z výtěžku zpeněžení na ně připadajícího, přesunou i zbývající věřitelé první třídy).

Byť popsané změny sledovaly obecně správný cíl, k jejich negativním rysům patří skutečnost, že

- uspokojení zajištěných (oddělených) věřitelů se liší podle způsobu řešení úpadku (v kon-

kursu je odděleným věřitelům garantováno pouze 70% výtěžku zpeněžení majetku, kterým je jejich pohledávka zajištěna, kdežto vyrovnáním nemohou být nároky oddělených věřitelů dotčeny),

- **stávající rozsah uspokojení garantovaného v konkursu odděleným věřitelům ze zpeněžení majetku, kterým je jejich pohledávka zajištěna, oslabuje zejména v obchodních vztazích význam zajišťovacích institutů a subjekty poskytující úvěry podnikatelům (typicky banky), vede k úvahám o „zdražení úvěrů“ to jest k tomu, že bude požadována vyšší míra zajištění úvěrů.**

8. Stávající úprava českého úpadkového práva neobstojí ani potud, že

- **institut ochranné lhůty, který má dlužníku - podnikateli v případech, kdy je návrh na prohlášení konkursu podán jinou osobou než dlužníkem, umožnit uspořádání (konsolidaci) jeho majetkových poměrů, je v dosavadní podobě zcela nefunkční.**

Uvedené lze dokumentovat statistickými údaji za rok 2000 (srov. výše tab. č. 2), z nichž plyne, že ochranná lhůta byla v tomto roce povolena v jediném případě. I zde lze příčinu uvedeného stavu přičítat (vedle omezení možnosti povolit ochrannou lhůtu jen na podnikatele s více než 50 zaměstnanci, který současně není právnickou osobou v likvidaci) především vysokým nárokům kladeným na obsah návrhu na povolení ochranné lhůty z hlediska způsobilosti dlužníka doložit, že v návrhu uvedené údaje odůvodňují možnost uspokojivého řešení jeho majetkových poměrů. Dlužník je zde výrazně omezen lhůtou k podání návrhu na povolení ochranné lhůty (jež je patnáctidenní a začíná běžet od doručení návrhu na prohlášení konkursu), zejména však tím, že uspokojivého řešení dlužnickových majetkových poměrů musí být dosaženo v průběhu trvání ochranné lhůty (tedy do tří měsíců).

9. Pro nynější podobu úpadkového práva rovněž platí, že

- **dosavadní úprava odporovatelných, neúčinných a neplatných právních úkonů dlužníka, který je v úpadku, je nedostatečná (málo propracovaná) a bez vysokých nároků kladených na její interpretaci neposkytuje dostatečný návod, jak tyto situace v konkursním a vyrovnacím řízení řešit.**

10. Pro dosavadní úpravu je rovněž charakteristické, že

- **dostatečným způsobem není vymezeno postavení správce podstaty z hlediska nároků kladených na jeho odbornost a (při absenci**

dostatečného množství odborníků s praktickými znalostmi fungování konkursu a vyrovnání) systém vzdělávání.

11. V systému českého úpadkového práva selhává i princip (popsaný v bodu 2 § 2, obecné části, záměru), že způsoby řešení dlužnickova úpadku má upravovat v zásadě jediná norma kodexového typu (zákon č. 328/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů), a to proto, že

- **zákon o konkursu a vyrovnání se nedostatečným způsobem vypořádává s některými činnostmi a postupy, jejichž plnění se za trvání konkursu nebo ve vyrovnání výrazně modifikuje (zejména proto, že řada práv a povinností přechází na správce podstaty); typicky jde např. o vymezení plnění daňových povinností dlužníka v konkursu, vedení jeho účetnictví nebo důsledky jež má prohlášení konkursu na majetek dlužníka na oprávnění dlužníka dále podnikat v některých oborech,**

- **procesní pravidla, podle nichž se postupuje v úpadkovém řízení, jsou příliš strohá a vyžadují vysokou míru výkladu.**

Nedostatek spočívající v absenci jednoznačných procesních návodů, jak v insolvenčním řízení postupovat, má přitom svůj původ především v tom, že většinu sporných procesních situací je nezbytné (proto, že zákon o konkursu a vyrovnání je neupravuje) řešit přiměřenou aplikací občanského soudního řádu.

12. Zásadním problémem úpadkového řízení je konečně i

- **neúměrná délka trvání úpadkového řízení.**

Uvedené dokládají statistické údaje za rok 2000 obsažené výše (srov. tab. č. 2). Odtud se totiž podává, že z celkového počtu konkursních a vyrovnacích řízení, jež se k 31.12. 2000 nacházely ve stavu před rozhodnutím o návrhu na zahájení (konkursního nebo vyrovnacího) řízení (3005), je celá jedna třetina (1019) starší jednoho roku. Z celkového počtu věcí, v nichž již byl prohlášen konkurs, a které nebyly do 31.12.2000 skončeny (7549), je přitom více než 80% případů starších jednoho roku (6274), 38% případů starších tří let (2878) a 14% případů starších pěti let.

Mechanické urychlování řízení, dosahované prostředky legislativními i správními, zpravidla vede k tomu, že řízení přestává být perfektní, je nepřipustně zjednodušováno a procesní záruky práv účastníků jsou oslabovány; na druhé straně neúměrná délka řízení výrazně oslabuje jeho působení, umožňuje často obcházení účinků insolvenčního řízení a vyvolává nejistotu v právních vztazích. V prvních letech účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání se neúměrně prodlužovala zejména první (přípravná) fáze úpadkového řízení, to jest fáze mezi podáním

návrhu na zahájení konkursního či vyrovnacího řízení a rozhodnutím o něm, která byla v té době nesprávně vnímána jako „spor o úpadek“. Negativně rovněž působilo, že právě v této fázi řízení mohli být věřitelé zkracováni na svých právech. Vlivem dalších novelizací zákona č. 328/1991 Sb. a judikaturou usměrňované soudní praxe, se první (přípravná) fáze úpadkového řízení výrazně zkrátila, nicméně délka řízení je stále (a právem) považována za pro-

blém. Bez zřetele k dále vyjádřenému záměru přispět novou úpravou ke zkrácení délky úpadkového řízení, je ovšem i nadále zapotřebí počítat s tím, že řešení úpadku dlužníka není a nebude (s výjimkou „jednoduchých“ případů charakterizovaných malým počtem věřitelů a přehledně uspořádaným majetkem dlužníka); krátkodobou záležitostí. I při zohlednění zahraničních zkušeností dosahuje průměrná délka (úplného) konkursního řízení tři roky.

§ 4

Návrh věcného řešení

1. OBECNĚ

- 1.1. Ze zhodnocení stávající právní úpravy, provedené v § 3 záměru, se podává, že novou právní úpravu je třeba provést vydáním nového zákona, který by tuto problematiku řešil komplexně a systematicky, a že není možné nadále pokračovat v reformě českého úpadkového práva cestou postupných novelizací zákona č. 328/1991 Sb.

Pro novou komplexní právní úpravu mluví především okolnost, že problémy, jimiž je charakterizován současný stav, pokud je pojímáme v jejich souhrnu, jsou natolik závažné a obsažné, že jejich řešení dílčím způsobem by rozhodně nebylo na místě. Přitom některé z těchto problémů již samy o sobě (bez vazby na další problémy) vyžadují novou ucelenou úpravu.

Zákony vypočtené v bodu 5 § 1 obecné části záměru přitom již svým počtem dokládají, že v legislativní oblasti se problémy a postupy, jež zákon o konkursu a vyrovnání nepředjímá a neupravuje, řeší změnami jiných norem než je zákon č. 328/1991 Sb. Tato tendence je zčásti opodstatněna tím, že dosavadní systematika zákona o konkursu a vyrovnání nevytváří dostatečný prostor k tomu, aby příslušná úprava byla přijata v rámci tohoto kodexu. Nicméně stav, kdy některé z účinků vyvolaných konkursem a vyrovnáním, případně některé zvláštní postupy, jejichž potřebu přivolal úpadek dlužníka, jsou (coby odchylky od obecných pravidel) řešeny v zákonech, v nichž jsou zahrnuta ona obecná pravidla, vede k dalšímu rozměňování norem úpadkového práva a výrazně přispívá k jeho nepřehlednosti. Přitom princip, podle kterého úpadek dlužníka a způsoby jeho řešení mají být komplexně upraveny v samostatném kodexu (srov. též bod 2 § 2 obecné části záměru), jednoznačně předurčuje jako zákon, ve kterém mají být řešeny případné dopady konkursu a vyrovnání do poměrů jiných, převážně veřejnoprávních, norem právě zákon č. 328/1991 Sb.

Jako argument proti další novelizaci (kromě již shora uvedených důvodů) mluví i to, že by šlo v pořadí již o osmnáctou novelizaci zákona č. 328/1991 Sb., přičemž účelnost další novelizace zpochybňuje právě skutečnost, že ani předchozími sedmnácti pokusy o zkvalitnění zákonné úpra-

vy (včetně rozsahem nejvýznamnějšího, uskutečněného zákonem č. 105/2000 Sb.) se nepodařilo odstranit některé zásadní nedostatky. Mimo to každá další úprava, jež by byla zásadní změnou úpadkového práva, se bude potýkat se zastaralou výchozí koncepcí původní normy.

- 1.2. Potřebě urychlených změn v oblasti úpadkového práva, tak, aby odpovídalo zavedeným mezinárodním standardům, a aby zákonná úprava nebyla (pro svou nízkou transparentnost) jednou z brzd zdravého rozvoje podnikatelského prostředí v České republice, lze při přípravě nového úpadkového zákona vyjít vstříc (při současném vědomí, že nemá jít o „přechodnou“ úpravu) tvorbou zákona s dobrou systematikou, s konzistentním obsahem a přesnými formulacemi.

V relativně krátkém období pro přípravu zákona nelze též vytvářet úpravu zcela odtrženou od dosavadního rozvoje úpadkového práva v České republice. Ze stejné příčiny je nezbytné se v novém kodexu vyvarovat experimentálních řešení, nevyzkoušených ani v České republice, ani v zemích, jež jsou pokládány za země s moderními a praxí prověřenými úpravami úpadkového práva.

V každém případě se předpokládá, že dojde k úplné rekodifikaci zákona o konkursu a vyrovnání, s tím, že nová úprava by neměla již být pojata jen jako zákon o „konkursu a vyrovnání“, nýbrž (širěji) jako zákon „o úpadku a způsobech jeho řešení“.

2. SYSTEMATIKA

Ze základního pojetí věcného záměru bude vycházet i systematika nového zákona. Její zásadní členění bude založeno na existenci institutů společných všem způsobům řešení úpadku a na úpravě jednotlivých způsobů řešení úpadku. Nelze vyloučit, že z tohoto důvodu bude zákon v konečné verzi rozdělen na část obecnou a na část zvláštní. Avšak i v případě, že k tomu nedojde, bude zde existovat určitý vnitřní předěl mezi hlavami upravujícími obecnou problematiku a hlavami upravujícími problematiku zvláštní. Relativně samostatnou částí zákona by měla být úprava, která se bude týkat neplatných, neúčinných a odporovatelných jednání, jejichž prostřednictvím by v časové

a věcné souvislosti se započítáním úpadkového řízení nebo v průběhu tohoto řízení mohla být zkracována práva věřitelů na uspokojení jejich pohledávek. I zde nelze vyloučit, že (po vzoru zákona č. 64/1931 Sb.) příslušným normám upravujícím uvedenou problematiku nebude vyhrazena pouze příslušná hlava zákona, nýbrž celá jeho (samostatná) část. V dalším se z toho vychází s tím, že problematice obecně jsou věnovány tyto hlavy:

- 1) Základní ustanovení
- 2) Procesní subjekty
- 3) Ustanovení o řízení
- 4) Rozhodnutí o úpadku
- 5) Majetková podstata
- 6) Neplatná, neúčinná a odporovatelná jednání

Problematice zvláštní jsou pak věnovány tyto hlavy:

- 7) Konkurs
- 8) Reorganizace
- 9) Vyrovnání
- 10) Zvláštní ustanovení

Poslední hlava bude věnována ustanovením přechodným a závěrečným.

3. METODA ÚPRAVY

3.1. Nepředpokládá se, že by nový úpadkový zákon měl být vybudován jako norma jdoucí do přílišných (technických) detailů, i když půjde o rozsáhlejší předpis než je dosavadní zákon č. 328/1991 Sb. Přednost bude mít snaha o stručné vyjadřování, bez přílišných definic, zejména těch, které by měly sloužit pouze „pro účely“ zákona. Zatímco u norem upravujících postup soudu a účastníků v řízení bude úprava podrobnější (aby nebylo pochyb o tom, jaké kroky je ten či onen procesní subjekt povinen či oprávněn v řízení učinit), u těch norem, jež budou předjímat ekonomická (obchodní) řešení problému, lze očekávat vyšší míru obecnosti (tak, aby příliš detailní úprava ve skutečnosti nevytvářela institucionální zábrany snahám po efektivním řešení dlužníkovy úpadkové situace). Celková míra obecnosti navrhované úpravy by však neměla vyvolávat pochybnosti o cílech, které sleduje.

3.2. Bude rovněž dbáno o terminologicky jednotné vyjadřování, tak, aby úpadkový zákon neutilizoval příslušných pojmů v jiném významu, než právní odvětví či zákony, v nichž mají tyto pojmy svůj původ.

4. MEZINÁRODNÍ SMLOUVY

K navrhované úpravě se vztahují některé mezinárodní smlouvy. Jde především o:

- 1) Úmluvu o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních, publikovanou pod č. 129/1976 Sb.

Účelem této úmluvy je usnadnit zaslání a vyřizování dožádání a umožnit sblížení různých způsobů, jichž se užívá k těmto účelům a zdokonalit vzájem-

nou součinnost justičních orgánů ve věcech občanských nebo obchodních. Hlavní obsah úmluvy pak tvoří ustanovení, jež tento účel naplňují. Ve věcném záměru se obsah úmluvy promítá potud, že úprava týkající se zacházení s účastníky insolvenčního řízení v cizině a dlužníkovu majetku v cizině, podléhajícího tuzemskému insolvenčnímu řízení, nemohou odporovat ustanovením úmluvy.

- 2) Úmluvu o doručování soudních a mimosoudních písemností v cizině ve věcech občanských a obchodních, publikovanou pod č. 85/1982 Sb.

Úmluvou je sledováno vytvoření předpokladů pro včasné doručování soudních a mimosoudních písemností adresátům v cizině, tedy zdokonalení vzájemné právní pomoci zjednodušením a urychlením postupu při doručování. Ve věcném záměru se obsah úmluvy promítá potud, že příslušná procesní úprava doručování soudních písemností v insolvenčním řízení v cizině a účinků doručení nemůže odporovat ustanovením úmluvy (srov. např. článek 15 úmluvy).

- 3) Úmluvu o promlčení při mezinárodní koupi zboží, publikovanou pod č. 123/1988 Sb., ve znění Dodatkového protokolu k Úmluvě o promlčení při mezinárodní koupi zboží, publikovaného pod č. 161/1991 Sb.

Tato úmluva stanoví, kdy nemohou být vykonána vzájemná práva kupujícího a prodávajícího, vyplývající ze smlouvy o mezinárodní koupi zboží, jejího porušení, ukončení její platnosti nebo její neplatnosti, vzhledem k uplynutí promlčecí lhůty. Článek 15 úmluvy výslovně počítá s tím, že promlčecí lhůta přestane běžet i tehdy, jestliže věřitel uplatní v své právo (za účelem uspokojení nebo jeho určení), v souvislosti s úpadkem nebo platební nezpůsobilostí vztahující se na všechny majetek dlužníka. Věcný záměr odpovídá obsahu úmluvy potud, že (stejně jako doposud) stavení běhu promlčecích a propadných lhůt poji rovněž s uplatněním práva (příhlášením pohledávky) v insolvenčním řízení (srov. bod 2.2.2., § 2, zvláštní části záměru).

- 4) Úmluvy Mezinárodní organizace práce o odškodňování pracovních úrazů v zemědělství (č. 12) a o odškodnění pracovních úrazů (č. 17), publikované pod č. 437/1990 Sb.

Obsahem úmluv je ochrana zemědělských pracovníků proti úrazům (úmluva č. 12) a odškodňování pracovních úrazů (úmluva č. 17). Článek 11 úmluvy č. 17 přitom obsahuje požadavek, aby vnitrostátní zákonodárství obsahovalo ustanovení, která se zřetelem ke vnitrostátním podmínkám budou považována za nejvhodnější k tomu, aby se za všech okolností v případě platební neschopnosti zaměstnavatele nebo pojišťovatele zajistilo placení odškodnění osobám utrpěvším pracovní úraz nebo v případě smrti osobám na nich závislým. Ve věcném záměru se obsah úmluvy promítá v bodě 2.5., § 3 zvláštní části.

- 5) Úmluvu Mezinárodní organizace práce o ochraně mzdy (č. 95), publikovanou pod č. 411/1991 Sb.

Věcný záměr vychází z toho, že v nové úpravě úpadkového práva musí být respektován požadavek článku 11 úmluvy, podle kterého v případě úpadku nebo soudní likvidace podniku budou pracovníci v něm zaměstnaní považováni za přednostní věřitele buď vzhledem k dlužným mzdám za práci vykonanou před úpadkem nebo soudní likvidací po dobu stanovenou vnitrostátními předpisy nebo vzhledem k mzdám nepřesahujícím výši stanovenou vnitrostátními právními předpisy (odstavec 1). Mzda, která je přednostní pohledávkou, bude vyplacena celá, dříve než běžní věřitelé mohou vymáhat podíl z aktiv (odstavec 2). Vnitrostátní právní předpisy pak určí přednostní pořadí mzdy, která je přednostní pohledávkou, se zřetelem k ostatním přednostním pohledávkám (odstavec 3).

Uvedené se podává především z bodu 2.2.2., § 2 a bodu 2.5, § 3, zvláštní části záměru.

- 7) Dohodu o Mezinárodní finanční korporaci (ve znění dodatku dle usnesení s účinností od 21.9. 1961 a 1.9. 1965), publikovanou pod č. 500/1992 Sb.

Dohoda upravuje vznik a fungování Mezinárodní finanční korporace, jejímž cílem je napomáhat ekonomickému rozvoji podporováním růstu soukromého výrobního podnikání v členských zemích, zvláště pak v méně rozvinutých oblastech, a tak doplňovat činnost Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj. Podobu budoucí úpravy úpadkového práva ovlivňuje dohoda jen v tom směru, že podle článku VI. jsou majetek a aktiva Korporace imunní vůči všem druhům zabavení exekutivním nebo legislativním způsobem; tedy i vůči těm, jež se obecně prosazují v úpadkovém právu.

- 8) Evropskou dohodu zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé, publikovanou pod č. 7/1995 Sb.

Obsah Dohody se podává z jejího názvu, přičemž ve věcném záměru se promítá potud, že budoucí úprava nestojí na principech protikladných těm, z nichž vychází Dohoda.

S mezinárodními závazky České republiky je navrhovaná úprava v souladu.

5. ÚPRAVA EVROPSKÉ UNIE

Navrhovaná úprava se dotýká některých směrnic EU a dalších dokumentů. Jde zejména o:

- 1) směrnicí č. 86/635/EHS, o ročních účetních závěrkách a konsolidovaných účetních závěrkách bank a jiných finančních institucí.

Tato směrnice blíže upravuje podmínky zpracování účetních závěrek a konsolidovaných účetních závěrek tak, aby bylo možno lépe kontrolovat hospodaření finančních institucí.

- 2) směrnicí č. 89/666/EHS, o zveřejňování poboček vytvořených v členském státu některými podnikovými právními formami řídicími se právními předpisy jednoho státu.

Tato směrnice určuje údaje o pobočkách, jež musí být povinně zveřejňovány, mezi tyto patří i informace o konkursním či jiném podobném řízení.

- 3) směrnicí č. 91/674/EHS, ročních účetních závěrkách a konsolidovaných účetních závěrkách pojišťovacích společností.

Tato směrnice blíže upravuje podmínky zpracování účetních závěrek a konsolidovaných účetních závěrek tak, aby bylo možno lépe kontrolovat hospodaření pojišťoven.

- 4) směrnicí č. 92/49/EHS, o koordinaci zákonů, nařízení a správních předpisů týkajících se přímého neživotního pojištění, doplňující směrnicí 73/239/EHS, 88/357/EHS.

Tato směrnice vymezuje bližší podmínky pro vykonávání dozoru nad fungováním předmětného trhu pomocí stanovení kritérií pro udělení povolení k výkonu činnosti, vymezením způsobů kontroly rezerv, určením postupů v případě snížení solventnosti,

- 5) směrnicí č. 92/96/EHS, o koordinaci zákonů, nařízení a administrativních ustanovení o přímém životním pojištění, kterou se novelizují směrnice 79/267/EHS a 90/619/EHS.

Tato směrnice vymezuje bližší podmínky pro vykonávání dozoru nad fungováním předmětného trhu pomocí stanovení kritérií pro udělení povolení k výkonu činnosti, vymezením způsobů kontroly rezerv, určením postupů v případě snížení solventnosti,

- 6) směrnicí č. 93/22/EHS, o investičních službách v oblasti cenných papírů.

Tato směrnice určuje, že vlastnická práva majitelů cenných papírů musí být chráněna i za situace, kdy osoba, která zajišťuje investiční služby pro majitele cenných papírů je insolventní, vymezuje kontrolu solventnosti firmy,

- 7) směrnicí č. 98/26/ES o neodvolatelnosti vypořádání v platebních systémech a systémech vypořádání obchodů s cennými papíry.

Tato směrnice obsahuje samostatnou definici konkursního řízení a speciálně upravuje postupy v případech, kdy je v průběhu obchodu s cennými papíry prohlášen konkurs na některého z účastníků, např. stanoví vynutitelnost převodních příkazů a kompenzací v průběhu konkursu.

- 8) směrnicí č. 2001/17/ES o ozdravení a likvidaci pojišťovacích podniků.

Obsah této směrnice se podává z jejího názvu.

- 9) směrnicí č. 2001/24/ES, o likvidaci a reorganizaci úvěrových institucí (bank a družstevních záložen).

Tato směrnice blíže stanoví podmínky a průběh reorganizace a likvidace úvěrových institucí, konkrétně povinnost informovat věřitele o finanční situaci instituce a přijatých opatřeních, o způsobu uplatňování pohledávek, dále určuje podmínky pro odnětí povolení úvěrové instituci.

- 10) nařízení Rady č. 2137/85, o Evropském ekonomickém zájmovém sdružení (EEIG).

Toto nařízení stanoví, že právní předpisy jednotlivých států mohou zrušit členství ve sdružení osobám, na něž byl prohlášen konkurs (nebo probíhá jiné obdobné řízení).

- 11) nařízení Rady č. 4064/89, o kontrole soustředování mezi podniky.

Toto nařízení výslovně stanoví, že nejde o koncentraci v případě, kdy kontrola nad podnikem byla nabyta funkcionářem podle zákona členského státu o likvidaci, o platební neschopnosti atd.

- 12) nařízení Rady č. 2100/94, o právech na ochranu odrůdy v rámci Společenství.

Toto nařízení určuje, že právo na ochranu odrůdy musí být evidováno i v případě, kdy na majitele

odrůdy byl prohlášen konkurs nebo se tento nachází v jiném obdobném řízení.

- 13) nařízení Rady č. 1346/00, o řízení ve věci platební neschopnosti.

Předmětné nařízení sjednocuje nejdůležitější kroky a postupy v průběhu insolvenčního řízení, určuje, který členský stát bude příslušný pro zahájení řízení, stanoví jaké právní předpisy budou v konkrétních případech aplikovány, vymezuje základní principy na ochranu věřitelů (postupy pro uplatňování pohledávek, právo na informace, výkon věřitelských práv) atd.

S těmito dokumenty práva EU je navrhovaná úprava v souladu.

II. Zvláštní část

§ 1

Název zákona

Nový zákon komplexně upravující úpadkovou problematiku je třeba označit jinak než „zákon o konkursu a vyrovnání“, neboť jeho působnost bude šir-

ší. Navrhuje se proto název „zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (úpadkový zákon)“.

§ 2

K obecné části zákona

1. ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

- 1.1. Účelem zákona bude i nadále upravit řešení úpadku dlužníka (uspořádat jeho majetkové poměry) tak, aby jeho věřitelé byli rovnoměrně a poměrně uspokojeni z majetkové podstaty k tomu určenými (tímto zákonem stanovenými) způsoby. Čestnému (pocitivému) dlužníku bude poskytnuta možnost, aby z řízení vyšel oddlužen (srov. dále bod 5.8., § 3, zvláštní části záměru).

Tímto způsobem bude účel zákona zpřesněn v souladu s jeho novým obsahem.

- 1.2. V nové úpravě by insolvence měla mít dva významy: jednak ve smyslu platební neschopnosti, jednak ve smyslu předlužení. Tím se odklidí dosavadní terminologická nejednota v užívání uvedeného pojmu, který byl v úpadkovém právu (na rozdíl od finančního pojmosloví) vnímán dosud jako pouhé označení pro platební neschopnost.

- 1.3. O úpadek půjde

- a/ při platební neschopnosti dlužníka nebo
b/ při předlužení dlužníka.

Oproti stávající úpravě však dlužník bude moci podat návrh na zahájení insolvenčního řízení též

- c/ v případě ohrožení úpadkem (při hrozící platební neschopnosti).

Tímto způsobem zákon (po vzoru německé a americké úpravy) umožní dlužníku řešit s předstihem krizové situace, jež mohou vzniknout např. v důsledku probíhajících soudních sporů, jejichž budoucí (možný) výsledek, vystavuje dlužníka reálnému nebezpečí úpadku. Možnost podat návrh na zahájení řízení pro hrozící platební neschopnost dlužníka nebudou mít dlužníkovi věřitelé.

- 1.4. Ve všech případech, pro které lze podat návrh na zahájení řízení, bude i nadále nezbytné, aby dlužník měl nejméně dva věřitele se splatnými pohledávkami, i návrh bude moci podat i jen jeden věřitel (jinak by se setřel rozdíl mezi výkonem rozhodnutí /exekucí/ a insolvenčním řízením a pozbylo by smyslu zavedení nového exekučního institutu - exekuce prodejem podniku). O možnosti řešit úpadek bude u platební neschopnosti dlužníka rozhodovat (bez vymezení časových termínů) jeho objektivní neschopnost hradit své splatné závazky. Automaticky se předpokládá, že tato objektivní nemožnost zahrnuje nikoli krátkodobý či přechodný stav (což by mělo být vyjasněno v první fázi zahájeného řízení).
- 1.5. V případě věřitelského návrhu nebude omezena možnost zahájit řízení ani povahou pohledávky

(jako v dosavadní úpravě nebude nutné, aby šlo o pohledávku, na kterou má věřitel exekuční titul, postačí, že jde o pohledávku splatnou) ani její výši (nebude vyloučena možnost zahájit řízení i pro bagatelní pohledávku, rozhodující bude schopnost dlužníka i takovou pohledávku uhradit). Výjimku budou tvořit návrhy v případě dlužníků - finančních institucí se zvláštním režimem, jako jsou např. banky, úvěrní a spořitelní družstva, pojišťovny či penzijní fondy. Finanční instituce se zvláštním režimem budou v novém zákoně taxativně vypočteny.

Zde by návrh mohl podat pouze orgán dohledu (dozoru) - **Alternativa I**, nebo by jej (za obecných podmínek) mohl podat věřitel, který doloží souhlas orgánu dohledu (dozoru) - **Alternativa II**.

Návrh podaný za těchto podmínek by měl (ať již by šlo o **Alternativu I** či **Alternativu II**) účinky dlužnického návrhu.

Lze uvažovat též o spojení obou alternativ. Tímto způsobem se zajistí, že příslušné finanční instituce zvláštním režimem, který by měl pravidelně předcházet řešení jejich úpadku podle úpadkového zákona, vskutku také projdou. Také orgány dohledu (dozoru) budou v zákoně taxativně vypočteny.

1.6. Šikanózním věřitelským návrhům by měla zabránit možnost soudu v souvislosti s rozhodnutím, jímž takový návrh odmítne, zamítne nebo řízení o něm zastaví, uložit navrhovateli, aby dlužníku uhradil škody způsobené podáním návrhu, včetně možnosti přiznat náhradu škody plnicí represivní funkci (počítaje v to i újmu na dlužníkově pověsti).

1.7. **Alternativa I:** Povinnost podat návrh na zahájení insolvenčního řízení bude mít dlužník jen při platební neschopnosti a při předlužení, nikoli již při hrozící platební neschopnosti, a jen v těchto případech bude její nesplnění sankcionováno.

Alternativa II: Účinněji vyjít vstříc snahám po efektivním prosazení jiných způsobů řešení úpadku, než je konkurs (typicky vyrovnání, reorganizace), lze tím, že povinnost dlužníka podat návrh a sankce s nesplněním této povinnosti spojené budou vázány jen k předlužení. Úpadek pro předlužení není zpravidla zjistitelný věřiteli (proto se v praxi uplatňuje formou věřitelského návrhu jen sporadicky), kdežto při platební neschopnosti dlužníka je korekcí proti liknavému přístupu dlužníka k řešení úpadkové situace možnost, aby návrh z tohoto důvodu podal věřitel. Tím by se posílila filosofie, podle níž je třeba především pozitivní motivace dlužníka k podání návrhu.

1.8. Zkoumání úpadkové situace dlužníka bude spočívat na principu, podle něž se bude rozhodovat o způsobu jejího řešení až po podání návrhu, s možností přejít z jedné formy řešení úpadku do druhé a s tím, že účinky, které byly až dosud spojovány s prohlášením konkursu, bude mít u dlužnického návrhu zásadně již jeho podání.

V zásadě bude možné řešit úpadek

a/ konkursem (zpeněžením majetkové podstaty úpadce a rozvrhem výtěžku mezi dlužní-

kovy věřitele), na obdobných principech jako dosud,

b/ reorganizací (uspokojením věřitelů z provozu dlužníkovy podniku), s tím, že možnost navrhnout reorganizaci budou mít (v časově vymezeném prostoru) jak dlužník, tak i věřitelé,

c/ vyrovnáním (na obdobných principech jako dosud, s tou výhradou, že by měly být zrušeny minimální procentuální kvóty, za nichž může být vyrovnání akceptováno).

Při všech třech formách řešení úpadku by dále měla být dána možnost dlužníka vyjít z insolvenčního řízení (za souhlasu věřitelů) též prostřednictvím intervence třetích osob ve prospěch věřitelů (státu, banky, zahraničního investora, mateřské společnosti apod.) způsobem vedoucím k převzetí dluhů nebo jejich části nebo k poskytnutí záruky za tyto dluhy.

1.9. Režimu nového úpadkového zákona budou zásadně podléhat všechny typy dlužníků s výjimkou územního samosprávného celku a právnické osoby zřízené zákonem, jejíž dluhy převzal stát nebo za jejíž dluhy se zaručil stát.

Výjimka z působnosti zákona má u této kategorie subjektů své opodstatnění jejich zvláštní povahou. Předpokládá se, že režimu úpadkového zákona budou podrobeny i finanční instituce se zvláštním režimem, jako jsou banky, úvěrní a spořitelní družstva, pojišťovny apod. (i pro ně platí požadavek soudního dohledu při konečném řešení jejich úpadkové situace).

2. PROCESNÍ SUBJEKTY

2.1. Soudy

Úprava věcné a místní příslušnosti soudů se principiálně nezmění, nebudou vytvářeny samostatné konkursní soudy. Nedočtena zůstanou též ustanovení o složení soudu (potud, že v prvním stupni bude o věci rozhodovat jediný soudce /samosoudce/ a v odvolacím, případně dovolacím, řízení senát). Z dosavadního zákona bude v zásadě převzata i úprava svěřující soudu pravomoc rozhodovat tzv. incidenční spory o pravost, výši nebo pořadí pohledávky přihlášené do insolvenčního řízení i v případě, že obecná úprava přiznává pravomoc k rozhodnutí o těchto pohledávkách orgánům jiným.

Věcná a místní příslušnost soudů k projednání a rozhodnutí úpadkových věcí, včetně sporů vyvolaných insolvenčním řízením, bude i nadále upravena v občanském soudním řádu. Výrazná specializace, jež se u krajských soudů (jako soudů prvního stupně) a vrchních soudů (jako soudů odvolacích) prosazuje v oblasti úpadkového práva, nevyvolává potřebu řešit problematiku úpadkových soudů jinak než doposud. Pro dohlédací činnost soudů se počítá s možností využití vyšších soudních úředníků, soudních tajemníků, případně

(podle souběžně připravované úpravy týkající se všech těchto osob) asistentů soudců.

2.2. Účastníci řízení

Účastníky řízení budou - jako doposud - dlužník, dlužníkovi věřitelé, další osoby, kterým zákon přiznává oprávnění podat návrh na zahájení řízení a na základě zvláštních ustanovení zákona (pro tu část řízení, jež pojednává o jejich právech a povinnostech) i další osoby (dlužníkuv manžel, dlužníkovi ručitelé, spoludlužníci, osoby povinné z předběžného opatření apod.). I nadále se počítá s možností státního zastupitelství vstoupit do řízení (srov. nynější znění § 35 odst. 1 písm. k/ o. s. ř.).

2.2.1. Dlužník

Postavení dlužníka jako účastníka řízení se změní potud, že při splnění zákonem vymezených podmínek (v případě úpadku pro platební neschopnost a předlužení) i poté, co nastanou účinky spojené s podáním návrhu na zahájení insolvenčního řízení (u dlužnického návrhu) nebo s rozhodnutím o úpadku dlužníka (v případě věřitelského návrhu), připínané v dosavadní úpravě k usnesení o prohlášení konkursu, bude mít dlužník možnost nakládat (jako výjimku z pravidla) zcela nebo zčásti s majetkem podstaty.

V případě, že řízení bude zahájeno pro hrozící platební neschopnost, by uvedená možnost neměla být výjimkou, nýbrž pravidlem.

Soud však bude mít možnost přijmout v případě potřeby (v zájmu věřitelů) opatření, jejichž prostřednictvím právo dlužníka nakládat s majetkem podstaty omezí, podmíní souhlasem předběžného správce nebo jej práva nakládat s tímto majetkem zcela zbaví.

2.2.2. Věřitelé

Zásadní změny by měla doznat povaha účastenství věřitelů v insolvenčním řízení. Jako s věřiteli by se od počátku řízení, nejpozději však od doby, kdy vyjde najevo, že mají pohledávku za dlužníkem (zpravidla v souvislosti se seznamem věřitelů, který předloží dlužník), mělo zacházet se všemi osobami, o nichž bude soudu známo, že mají pohledávku za dlužníkem. U dlužnického návrhu lze mít za účastníka insolvenčního řízení již ode dne zahájení řízení každého věřitele uvedeného dlužníkem v seznamu jeho věřitelů. Možnost přihlásit pohledávku za dlužníkem (a tím i postavit najisto své účastenství) budou mít věřitelé již od zahájení úpadkového řízení, s tím, že nejzazší doba k založení účastenství tímto způsobem bude vymezena lhůtou počítanou objektivně od data vymezeného rozhodnutím soudu (při respektování minimální zákonné lhůty). Přihláška pohledávky do insolvenčního řízení pak bude mít,

obdobně jako v dosavadní úpravě (srov. § 20 odst. 8 zákona o konkursu a vyrovnání) pro běh lhůty pro promlčení a zánik práv stejné účinky jako uplatnění práva u soudu.

U (taxativně vypočtených) dlužníků - finančních institucí se zvláštním režimem bude možné na stejném principu vyjít z toho, že věřitelem je ten, jehož pohledávka je vedena v účetní evidenci finanční instituce.

Tím by měly být odklizeny problémy popsané v bodu 6, § 3, obecné části záměru, což povede jak k posílení práv dlužnickových věřitelů co do možnosti aktivně se zapojit do řešení úpadkové situace dlužníka již v jeho nejranější fázi, tak i k posílení jejich odpovědnosti za výsledek přijatého řešení.

Průběžné uspokojování věřitelů podle stávající úpravy by mělo zůstat zachováno. Zvláštní postavení mezi věřiteli budou mít i nadále (z hlediska doby nebo pořadí uspokojení, případně zdrojů z nichž mohou být jejich pohledávky uspokojeny) zajištění věřitelé, věřitelé podstaty, věřitelé z pracovních nároků a přednostní věřitelé. Tyto věřitele zákon vymezí taxativním výčtem již v této hlavě, jelikož půjde o kategorie společné všem způsobům řešení úpadku. Také budoucí úprava si klade za cíl udržet počet přednostních tříd věřitelů (v souladu s mezinárodními trendy v oblasti úpadkového práva) na minimální úrovni.

Mezinárodní závazky České republiky (srov. čl. 11 Úmluvy o ochraně mzdy, publikované pod č. 411/1991 Sb., jakož i článek 11 Úmluvy Mezinárodní organizace práce o odškodnění pracovních úrazů (č. 17), publikované pod č. 437/1990 Sb.) i nadále předurčují jako (minimálně) přednostní věřitele dlužníka osoby uplatňující své pracovní nároky, v rozsahu, ve kterém nebudou mít (ve významu, jež tomuto termínu přisuzuje § 31 odst. 3 dosavadního zákona) stejné postavení jako zajištění věřitelé a věřitelé podstaty.

Absolutní prioritou při uspokojení svých pohledávek budou mít ti věřitelé podstaty, jejichž pohledávky za podstatou vznikly tím, že po rozhodnutí o způsobu řešení úpadku reorganizací poskytli prostředky k realizaci přijatého plánu, a to jen ohledně takových pohledávek.

Předpokládá se rovněž, že kategorie zajištěných (oddělených) věřitelů nedozná oproti stávající úpravě změn, takže mezi tyto budou i nadále patřit věřitelé pohledávek, které byly zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, převodem práva nebo postoupením pohledávky. Ačkoliv v návaznosti na zvolený způsob řešení úpadku bude možné zajištění těchto věřitelů případně přeorganizovat, v nové úpravě se počítá s tím, že při všech způsobech řešení úpadku nebude procentuálně krácena možnost jejich uspokojení ze zajištění.

Jako samostatná třída věřitelů budou výslovně pojmenováni věřitelé z podřízených dluhopisů (v intencích zákona č. 530/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů).

Zvažuje se rovněž možnost, že v nové úpravě za pohledávkami ostatních věřitelů (před věřiteli z podřízených dluhopisů) zaujmou místo pohledávky Fondu pojištění vkladů a jemu podobných fondů, které plní sanační úlohu.

Za pohledávkami ostatních věřitelů budou umístěny pohledávky dlužníkových společností (např. akcionářů) mající svůj původ v jejich účasti ve společnosti.

2.2.3. Ostatní účastníci řízení

Postavení ostatních účastníků řízení bude v zásadě převzato z dosavadní úpravy. Jde především o správce podniku, jemuž zákon o konkurzu a vyrovnání v dnešní podobě přiznává (ve vazbě na úpravu institutu výkonu rozhodnutí prodejem podniku v občanském soudním řádu) legitimaci k podání návrhu na zahájení řízení, ačkoli není ani dlužníkem ani věřitelem. Dále zůstane ve stejném rozsahu jako dnes zachováno právo účasti státního zastupitelství na řízení.

2.2.4. Zastoupení účastníků řízení a jednání za právnickou osobu

Úprava zastoupení účastníků (včetně možnosti ustavit právnické osobě opatrovníka) a jednání za právnickou osobu bude převzata z občanského soudního řádu (zůstane tedy v podobě, ve které je na poměry insolvenčního řízení přiměřeně aplikována již dnes). Výslovně bude upravena možnost odborové organizace zastupovat při uplatňování pracovních nároků v insolvenčním řízení věřitele, který je jejím členem.

2.3. Správce podstaty

2.3.1. Postavení správce podstaty bude i v budoucí úpravě charakterizováno tak, že jde o zvláštní nepodjatý procesní subjekt podléhající dohlédací činnosti soudu a věřitelského orgánu (věřitelský orgán však správce bude kontrolovat pouze v hospodářské oblasti, když dohled nad řešením právních otázek zůstane v rukou úpadkového soudu). Správce podstaty bude provádět úkoly uložené mu zákonem nebo soudem anebo nutné ke správě podstaty, a to podle zvoleného způsobu řešení úpadku. Porušení povinnosti postupovat s odbornou péčí bude u správce podstaty i v budoucí úpravě zakládat odpovědnost za způsobenou škodu. V zájmu ochrany podstaty před škodou způsobenou činností správce bude nadále platit požadavek povinného pojištění správce. V této souvislosti nový zákon výslovně určí, zda, případně za jakých podmínek má být pojištění správce hrazeno jako náklad spojený s udržováním a správou podstaty.

2.3.2. Orgány veřejné správy a další v zákoně stanovené osoby budou povinny poskytovat správci potřebnou součinnost. Správce bude povinen zachovávat zvláštními zákony stanovenou mlčenlivost.

2.3.3. V nové úpravě bude nezbytné přehodnotit postavení správců podstat tak, aby byl zajištěn systém jejich vzdělávání způsobem, který již v době ustavení příslušné osoby ze seznamu správců bude zaručovat její odbornou kvalifikaci.

Alternativa I: Bude ponecháno na správcích samotných, jak získají zkušenosti nezbytné pro výkon funkce, přičemž nebude platit - jako dosud - ani zásada, že mohou být vybírání jen ze seznamů správců (bylo by tedy možné ustavit kteroukoli osobu, jež s ustavením souhlasí),

Alternativa II: Vzdělávání správců bude zajištěno příslušnou profesní komorou a tito budou ustavováni ze seznamů správců, vedených krajskými soudy.

System, kdy vzdělávání správců bylo ponecháno na nich samotných je přitom všeobecně odmítán jako ten, který se v praxi neosvědčil.

Výhodou komorového systému je, že (při zachování výrazných kontrolních pravomocí státu) nebude zatěžovat státní správu.

Má-li být profesionalizace správců zajištěna prostřednictvím komory, pak nutně půjde o komoru s povinným členstvím, které bude předpokladem pro zápis do seznamu správců. V této souvislosti bude zvaženo, zda soubor pravidel vymezujících kvalifikační předpoklady správce, včetně určení profilu správce z hlediska minimálních požadavků kladených na vzdělání a praxi uchazečů o zařazení do seznamu správců, způsob jejich dalšího vzdělávání, podmínky zápisu do příslušného seznamu, případně další otázky související s možným komorovým systémem, by neměl být upraven v samostatném zákoně.

I v budoucí úpravě by měla být zachována možnost ustavit do funkce správce podstaty právnickou osobu (jednající prostřednictvím fyzických osob s příslušnými kvalifikačními předpoklady), s tím, že při odpovídajícím pojištění správce nemusí jít jen o veřejné obchodní společnosti (jako je tomu dosud), nýbrž i o kapitálové společnosti.

2.3.4. Správce bude ustaven soudem zpravidla vždy již na počátku insolvenčního řízení (jako předběžný správce), s možností soudu odstoupovat jeho pravomoci (v zásadě podle toho, jak široké pravomoci ohledně nakládání s majetkem podstaty zůstanou zachovány dlužníku). Vedle správce podstaty bude moci soud i za nové úpravy ustavit zvláštního správce pro určitý obor správy nebo zástupce správce pro případ, že by správce ze závažných důvodů nemohl svou funkci po přechodnou dobu vykonávat. Nově bude možné ustavit též odděleného správce pro procesní úkony, z nichž je správce vyloučen.

Představa, že správce se ustavením do funkce vždy ujme nakládání s dlužnickovým majetkem, musí být v nové úpravě opuštěna již proto, že správce bude zpravidla ustavován do funkce dříve, než bude rozhodnuto o způsobu řešení dlužnickova úpadku.

- 2.3.5. **Alternativa I:** V případech, kdy bude zapotřebí, aby soud rozhodl o tom, zda (a případně s jakými kompetencemi) bude ustaven správce, nebude insolvenční soudce rozhodovat o tom, že ustavuje správcem konkrétní osobu (rozhodne toliko obecně, že se pro řízení ustavuje správce). Konkrétní osobu poté jmenuje ze seznamu správců (a bez možnosti jakéhokoli přezkumu či opravného prostředku) jiný subjekt (lze uvažovat o tom, že půjde např. o agendu svěřenou předsedovi krajského soudu, který daný seznam vede).

Tím bude zajištěna větší transparentnost systému a posílí se důvěra v nestrannost insolvenčního soudce při řešení sporů mezi věřiteli a správcem.

Alternativa II: O osobě konkrétního správce bude i nadále rozhodovat insolvenční soudce.

V obou alternativách budou mít věřitelé poslední slovo při výběru správce potud, že jim bude dána možnost na první schůzi věřitelů, která následuje po ustavení správce podstaty, zvolit místo dosud ustaveného správce jinou osobu.

Také věřitelé však budou (prosadí-li se alternativa II, popsaná v bodě 2.3.3., § 2, zvláštní části záměru) při výběru správce limitováni seznamem správců (kteří jsou povinně členy komory); jinak by komorový systém ztratil smysl.

Jako pojistku pro výjimečné situace lze zakotvit pravidlo, podle něž by úpadkový soud mohl v případě okolností zvláštního zřetele hodných (daných např. povahou úpadku) schválit věřitelům i výběr správce mimo seznam. V případě insolvenčního řízení týkajícího se finančních institucí se zvláštním režimem bude zvažena možnost ustavit správce k návrhu, se souhlasem nebo po vyjádření orgánu dohledu (dozoru).

- 2.3.6. Soudce pak bude mít v insolvenčním řízení (jako dosud) možnost svým rozhodnutím zprostit správce výkonu funkce. Usnesou-li se věřitelé na návrhu, aby dosavadní správce byl zproštěn výkonu funkce, bude soud moci výměnou správce zamítnout jen ze zákonem stanovených důvodů.
- 2.3.7. Správce bude mít nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů, přičemž tyto jeho nároky budou hrazeny zásadně z majetkové podstaty, případně ze složené zálohy na náklady insolvenčního řízení. Náklady na činnost třetích osob, kterým byla zadána činnost příslušející správci, bude možné hradit z majetkové podstaty jen od souhlasí-li to soud a věřitelský výbor (tak, aby se předešlo nežádoucím výdajům v uvedeném směru).

Podrobnosti o seznamech správců a o odměně správců stanoví prováděcí předpis, v němž budou specifikovány i typové činnosti, jež zásadně pokrývá odměna správce podstaty. Přitom bude (ve spojení s úpravou týkající se nákladů na činnost třetích osob, kterým byla zadána činnost příslušející správci) především činěn rozdíl mezi činností, kterou je správce podstaty povinen vykonat osobně a činností, kterou je pouze povinen zajistit.

2.4. Věřitelské orgány

- 2.4.1. Struktura věřitelských orgánů bude převzata z dosavadní úpravy, tak, že jimi i nadále budou schůze věřitelů a věřitelský výbor, případně zástupce věřitelů. Zachována zásadně zůstane i dosavadní působnost věřitelského výboru.

Věřitelský výbor (zástupce věřitelů) bude volit schůze věřitelů, s tím, že do doby než se seje schůze věřitelů, může plnit roli věřitelského orgánu věřitelský výbor ustavený z řad konkursních věřitelů rozhodnutím insolvenčního soudu.

Povinnost ustavit věřitelský výbor bude dána, půjde-li o úpadek dlužníka s více než padesáti věřiteli; při menším počtu věřitelů postačí zvolit (ustavit) zástupce věřitelů.

- 2.4.2. Bude definován typový okruh osob, které nemohou být zvoleny (ustaveny) za členy věřitelského výboru a fyzických osob, které nemohou reprezentovat členy věřitelského výboru (půjde např. o osoby, které jsou k dlužníku v postavení ovládající nebo ovládané osoby nebo v postavení společníků dlužníka, jakož i o věřitele, kteří mají nebo v době rozhodné pro vznik úpadku měli postavení statutárních orgánů dlužníka nebo postavení vyjmenovaných vedoucích zaměstnanců dlužníka, jejichž pracovní poměr byl založen jmenováním).

Zvažena bude rovněž možnost vyloučit z členství ve věřitelském výboru věřitele, kteří mají zajištěno stoprocentní uspokojení své pohledávky z oddělených zdrojů (typicky zajištěné věřitele, jejichž pohledávka bude zcela uspokojena z majetku, který pohledávku zajišťuje), a u nichž lze z tohoto důvodu předpokládat malý zájem na prosazování jiných způsobů řešení dlužnickova úpadku než je jeho likvidační typ (konkurs).

- 2.4.3. Při ustavení a volbě věřitelského výboru lze ohledně složení výboru prosazovat (po vzoru zahraničních zkušeností) jednu z následujících alternativ:

Alternativa I: Věřitelský výbor musí být sestaven z osob zastupujících všechny skupiny věřitelů.

Alternativa II: Upravit způsob výběru členů věřitelského výboru tak, že se prosadí věřitelé s největšími pohledávkami, bez zřetele k tomu, že všechny třídy nebudou zastoupeny a že takto

budou výrazně zastoupeni třeba jen nepřednostní věřitelé (s velkými pohledávkami).

V případě obou alternativ budou kategoricky formulované požadavky na složení výboru platit jen pro věřitelský výbor, k jehož ustavení bude povolán soud, s tím, že při volbě výboru schůzí věřitelů by pravidlo týkající se složení výboru mělo jen doporučující charakter (konečné rozhodnutí by bylo ponecháno na věřitelích samotných).

Konečné rozhodnutí o tom, zda zůstane zachován věřitelský výbor ve složení ustaveném soudem nebo zda proběhne volba nového výboru, bude na první schůzi věřitelů.

3. USTANOVENÍ O ŘÍZENÍ

3.1. I v budoucí úpravě úpadkového práva by měl být zachován princip přiměřené aplikace občanského soudního řádu (nestanoví-li úpadkový zákon jinak), avšak s tím, že mnohem podrobněji než dosud budou upraveny jednotlivé procesní postupy, aby se možnost (a povinnost) přiměřeně aplikovat občanský soudní řád významně zúžila. Oproti dosavadnímu stavu bude nová úprava provedena způsobem omezujícím nutnost přiměřeně aplikovat občanský soudní řád na minimum. Bude-li však úpadkový zákon na příslušná ustanovení občanského soudního řádu odkazovat, použijí se přímo (nikoli jen přiměřeně).

Alternativa k tomuto řešení, totiž vypracování uceleného souboru procesních pravidel jen pro účely insolvenčního řízení, se současným zrušením dosavadních vazeb na občanský soudní řád, by zbytečně zbavovala úpadkové právo možnosti využít v případě nezbytnosti ustálené praxe soudů z oblasti občanského soudního řízení a vedla by k duplicitní úpravě procesních pravidel i tam, kde o způsobu uplatnění občanského soudního řádu v insolvenčním řízení doposud nebylo žádných pochybností.

Vedle zvláštních procesních pravidel, jež budou převzata z dosavadní úpravy (jde zejména o úpravu doručování, předvolávání a vyzovávání prostřednictvím úřední desky procesního soudu a zveřejněním v Obchodním věstníku a dále o institut „přistoupení k řízení“, jemuž nebrání překážka věci zahájené, o nepřípustnosti přerušování řízení, prominutí zmeškání lhůty a žaloby na obnovu, o možnost nařídit předběžné opatření i bez návrhu) se předpokládá, že úpadkový zákon bude výslovně (a tedy bez potřeby přiměřené aplikace občanského soudního řádu) řešit především otázky:

- překážek dalšího postupu řízení (např. překážka věci zahájené, překážka věci rozsouzené),
- obsahových náležitostí návrhu na zahájení řízení,
- dispozitivních úkonů účastníků,
- procesního nástupnictví, včetně možné změny účastníků řízení,

- dokazování (osvědčení) rozhodných skutečností.

V novém zákoně bude rovněž upravena možnost soudu v případech odůvodněných stavem podstaty, způsobem řešení úpadku a počtem věřitelů rozhodnout o tom, že taxativně vypočtené administrativní úkony, jež jsou doposud pojmány jako náklady státu při výkonu soudnictví (např. náklady na doručování soudních písemností, pronájem místnosti, v níž má proběhnout přezkumné jednání nebo schůze věřitelů apod.) budou za podmínek stanovených v rozhodnutí hrazeny z podstaty. Přitom možnost soudu tak učinit bude omezena tím, aby přijaté řešení nevedlo k vyčerpání podstaty na úkor věřitelů či dlužníka; uplatní se proto především tam, kde pokračuje výdělečné provozování podniku dlužníka.

3.2. Insolvenční řízení bude možné zahájit pouze na návrh, který bude (oproti dosavadnímu stavu) společný pro všechny způsoby řešení dlužníkového úpadku, s tím, že dále bude úkolem soudu postupovat v řízení z úřední povinnosti, s výjimkou případů, kdy zákon bude návrh jako předpoklad dalšího postupu v řízení výslovně vyžadovat.

3.3. Při zjištění nebo osvědčení skutkového stavu bude soud povinen jít i nad rámec důkazních návrhů účastníků.

3.4. Jako hlavní princip vlastní všem druhům insolvenčního řízení a základní interpretační pravidlo bude v novém zákoně zakotvena zásada rovných možností pro věřitele. Odchýlit se od ní bude možné jen na základě výslovného ustanovení zákona.

3.5. I v novém zákoně bude platit pravidlo, podle kterého jednání v insolvenčním řízení nařizuje soud jen tehdy, požaduje-li to zákon anebo jestliže to soud považuje za nutné. Předpokládá se však, že oproti dosavadní úpravě se prosadí dvě zásadní změny:

- a/ o věřitelských návrzích na zahájení řízení, k nimž se dlužník nepřipojí, nebo s nimiž nebude souhlasit, rozhodne soud zásadně po slyšení dlužníka, tedy zásadně po jednání,
- b/ požadavek, aby proběhlo přezkumné jednání, nebude platit bezvýjimečně. Pro případ, že se přezkumné jednání neuskuteční, bude upraven jiný způsob přezkoumání pohledávek, včetně možnosti jejich popření.

Tyto změny odrážejí v novém zákoně obecně sledovanou tendenci zakotvit procesní pravidla umožňující, aby insolvenční řízení mohlo zásadně proběhnout i bez povinnosti soudu soustředit v určitém časovém okamžiku všechny zúčastněné subjekty na jediné místo (schůze věřitelů, přezkumné jednání). Tím se má předejít formálním procesním úkonům soudu bez skutečného obsahového významu.

V taxativně vymezených případech (odůvodněných povahou sporné otázky, jež má být při jednání řešena, případně poměry toho kterého účast-

níka) se rovněž prosadí pravidlo, podle kterého k jednání soud nebude muset předvolat všechny účastníky řízení.

- 3.6. Soud bude v insolvenčním řízení rozhodovat usnesením; proti usnesením vydaným v rámci dohlédací činnosti soudu, nebude odvolání (až na zákonem výslovně formulované výjimky) přípustné. V nové úpravě budou demonstrativně vypočteny některé druhy usnesení vydaných v rámci dohlédací činnosti soudu (taxativní výčet by vyvolal riziko, že některé z usnesení tohoto typu bude opomenuto), tak, aby byly minimalizovány výkladové problémy v otázce, zda to které usnesení lze napadnout opravným prostředkem či nikoli. Současně se tím vytvoří prostor pro lepší zapojení vyšších soudních úředníků, kteří budou mít též pravomoc vydávat usnesení v rámci dohlédací činnosti soudu.

Proti jiným usnesením se zásadně (s výjimkami určenými zákonem) budou moci odvolat účastníci, případně další subjekty, jichž se tato usnesení týkají (srov. i bod 2.2., § 2, zvláštní části záměru).

S požadavkem přesnějšího vymezení usnesení vydaných v rámci dohlédací činnosti soudu souvisí i zamýšlené (příkladem) pojmenování činností a úkonů, které soud při dohlédací činnosti vykonává. Současně bude stanoveno, ke kterým z nich nejsou oprávněni vyšší soudní úředníci, případně tajemníci soudce.

- 3.7. V této hlavě budou rovněž již zakotvena některá procesní pravidla, která umožní činit rozdíly v procesních postupech podle povahy dlužníka. Předpokládá se, že podrobnější odchylky budou upraveny v hlavě „Zvláštní ustanovení“, nicméně základní rozlišení některých postupů bude nezbytné ve vazbě na některé další v této hlavě upravené instituty (například co do náležitostí návrhu na zahájení řízení) uskutečnit již zde. Výchozí členění by mělo být provedeno podle toho, zda dlužník je právnickou nebo fyzickou osobou a je-li fyzickou osobou, pak dále podle toho, zda jde o fyzickou osobu - podnikatele.

- 3.8. Oproti stávající úpravě v občanském soudním řízení (srov. § 44 o. s. ř.) by se (při zachování požadavku ochrany utajovaných skutečností a při respektování některých dalších zákonem výslovně vyjádřených výjimek) v úpadkovém zákoně měl prosadit princip veřejného přístupu k informacím obsaženým ve spisech, v nichž se řeší dlužníkův úpadek.

V tomto rámci bude zákon počítat i s centrálním elektronickým veřejným seznamem, obsahujícím informace o úpadkových řízeních. Mělo by však jít nejen o zdroj selektovaných informací o insolvenčním řízení (tak, jak je možno nalézt jeho podobu již dnes na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti), nýbrž o skutečné zobrazení obsahu všech informací nacházejících se v příslušném spise. Ve shodě s tím, že občanský soudní řád (který je potud přiměřeně aplikovatelný i pro insolvenční řízení) již dnes předjímá možnost

komunikace účastníků se soudy prostřednictvím elektronických médií, počítá se s tím, že takto vytvořený seznam bude možné využít též jako prostředek komunikace s masou věřitelů a osob zúčastněných na řízení.

Při využití zahraničních zkušeností (významným zdrojem poznání v uvedeném směru může být zejména americký model) lze takto vytvořený elektronický systém využít i k podávání návrhů na zahájení řízení (s tím, že vyplnění kvalitně zpracovaného elektronického formuláře návrhu by mohlo vést ke kultivaci návrhů na zahájení řízení, jejichž úroveň je velmi nevyrovnaná). Počítá se i s tím, že takto pojatý informační systém v budoucnu převezme roli, kterou v současnosti plní z hlediska možnosti oslovit dotčené subjekty poněkud zastaralá koncepce uveřejňování příslušných rozhodnutí a informací na úřední desce soudu a v Obchodním věstníku. Výhodou tohoto systému je i rychlé zprostředkování informací rozhodných pro další postup insolvenčního řízení všem zainteresovaným osobám.

Předpokládá se, že správu elektronického systému by převzala příslušná profesní komora správců (prosadí-li se alternativa II, popsaná v bodě 2.3.3., § 2, zvláštní části záměru).

- 3.9. Spory vyvolané insolvenčním řízením (tzv. incidenční spory, mezi něž patří především spor o vyloučení věci z majetku podstaty a spory o pravost, výši a pořadí přihlášených pohledávek) budou v nové úpravě rozhodovány zásadně v rámci insolvenčního řízení (nikoli jako samostatné spory řešené u úpadkového soudu), takže k jejich řešení bude povolán přímo soudce, který vede insolvenční řízení. Bezvýjimečně by se uvedené pravidlo mělo prosadit tam, kde o pravosti, výši nebo pořadí pohledávky bude soud moci rozhodnout bez provádění důkazů (srov. obdobně pro výkon rozhodnutí např. ustanovení § 337e o. s. ř.). Procesní spojení incidenčních sporů v insolvenčním řízení sleduje koncentraci řízení. Procesní soud, který je již obeznámen s celkovou problematikou a jejími souvislostmi, má totiž i výhodnější možnost incidenční spor rozhodnout.

Tím by se měla zkrátit i celková doba insolvenčního řízení, a to jednak proto, že

- a/ odpadnou problémy s tím, že ukončení insolvenčního řízení je závislé na mnohdy zdlouhavém řešení incidenčních sporů probíhajících mimo jeho vlastní rámec,
- b/ řešení incidenčních sporů bude bezprostředně navazovat na základní (insolvenční) řízení,
- c/ organizace projednání incidenčních sporů (včetně možnosti jejich spojení) bude v rukou jednoho soudu a jednoho soudce.

Tato změna (oproti dosavadní úpravě) je podmíněna tím, že se současně prosadí požadavek (formulovaný jako alternativa I, v bodě 2.3.5., § 2, zvláštní části záměru), aby o ustavení konkrétního

správce podstaty nerozhodoval právě insolvenční soudce. V tzv. incidenčních sporech je totiž jejich pravidelným účastníkem (stojícím proti věřiteli, případně proti třetím osobám) správce podstaty, takže lze očekávat, že bez uvedeného kroku se institucionálně výrazněji v praxi prosadí pochybnosti o nepodjatosti úpadkového soudce, který správce ustavil do funkce. To by ovšem bylo v rozporu s tím, že ústřední ideou nové úpravy je posílení transparentnosti systému úpadkového práva, včetně posílení důvěry veřejnosti v nestranné soudní rozhodování.

4. ROZHODNUTÍ O ÚPADKU

V této hlavě budou upraveny účinky spojené s vlastním podáním návrhu na zahájení řízení, další rozhodnutí soudu, která budou předcházet rozhodnutí o úpadku dlužníka, případně též o způsobu jeho řešení, jakož i postupy spojené s vlastním rozhodnutím soudu o úpadku.

4.1. Účinky spojené s podáním dlužnického návrhu

4.1.1. V případě návrhu podaného dlužníkem bude předpoklad pro rozhodnutí soudu o jeho úpadku splněn, bude-li dlužníkův úpadek (dlužníkův hrozící úpadek) vyplývat z návrhu a z listin, jež bude povinen (jako dosud) k návrhu připojit. Půjde jednak o seznam dlužníkovu majetku a závazků, jednak o seznam jeho dlužníků a věřitelů a v případě návrhu podaného pro hrozící úpadek též o listiny, které tuto hrozbu osvědčují (např. o kopii žaloby podané proti dlužníku). Ve spojení s možným způsobem rozhodnutí soudu o návrhu se předpokládá, že v něm dlužník uvede i způsob řešení úpadku, který navrhuje, anebo si návrh na toto řešení vyhradí pro pozdější fázi řízení (s tím, že bude určen nejzazší okamžik, kdy by měl dlužník soudu zprostředkovat svou představu řešení úpadku).

4.1.2. Oproti dosavadní úpravě se účinky spojené s podáním dlužnického návrhu podstatně rozšíří o některé z těch, jež byly dosud spojovány s prohlášením konkursu na majetek dlužníka. Půjde především o omezení oprávnění dlužníka nakládat s majetkovou podstatou, s výjimkou úkonů nutných k provozování podniku, k odvrácení hrozící škody, k zajištění zákonné živovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí nebo složení zálohy na náklady konkursu. Úkony tomu se příčíci budou považovány za neúčinné. Dále dlužník nebude moci po podání návrhu bez souhlasu správce podstaty (a do doby než bude správce ustaven, bez souhlasu procesního soudu) odmítnout přijetí daru nebo odmítnout dědictví. Dnem podání návrhu se přeruší řízení o nárocích týkajících se majetku patřícího do podstaty nebo které mají být uspokojeny z tohoto majetku, nebude možné provést výkon rozhodnutí (exekuci) postihující

majetek podstaty, nebude možné nabýt právo na oddělené uspokojení k majetku podstaty ani tento majetek zatěžovat věcnými břemeny, apod. Podání návrhu však nepovede k okamžité splatnosti pohledávek dlužníka za jeho dlužníky.

Předejít přílišným tvrdostem spojeným s bezvýjimečnou aplikací účinků dlužnického návrhu bude moci dlužník tím, že o vyloučení některého z těchto účinků být i pro jednotlivý případ požádá soud; rozhodnutí soudu v uvedeném směru bude mít však účinky jen do budoucna (jeho prostřednictvím nebude možné zhojit úkony, které byly pro rozpor s účinky podání návrhu absolutně neplatné).

Soud bude mít naopak možnost kdykoli v době od podání návrhu do rozhodnutí o úpadku zpřísnit svým rozhodnutím účinky plynoucí pro dlužníka již z podání návrhu, má-li tím být zabráněno změně na stavu majetku dlužníka v neprospěch jeho věřitelů, zejména bude moci uložit dlužníkovi všeobecný zákaz nakládání s majetkem podstaty nebo podmínit účinnost všech právních úkonů dlužníka týkajících se majetku podstaty souhlasem předběžného správce podstaty.

4.1.3. Podání dlužnického návrhu se vyvěsí na úřední desce procesního soudu a oznámí se v Obchodním věstníku a zveřejní se v elektronickém seznamu.

4.1.4. Soud dále ustanoví správce majetkové podstaty dlužníka (srov. bod 2.3.4. § 2 zvláštní části záměru).

4.1.5. Výzva, aby věřitelé přihlásili v zákonem určené (propadné) lhůtě své pohledávky, jim bude soudem adresována zpravidla již při realizaci postupu dle bodu 4.1.3.; soud však bude mít možnost (při současném zprostředkování informace o důvodech takového postupu dlužníkovým věřitelům) odložit výzvu do doby, než si (typově prostřednictvím předběžného správce) vytvoří obraz o majetku dlužníka. Lze totiž očekávat, že budou-li u dlužnického návrhu již v souvislosti s výzvou věřitelů k přihlášení pohledávek zprostředkovány věřitelům základní informace o majetkové podstatě a závazcích dlužníka, budou moci zvážit účelnost přihlášení pohledávky, zejména půjde-li o bagatelní pohledávku uspokojitelnou podle údajů o dlužníkově majetku a jeho závazcích jen zlomkem své hodnoty. Tím ovšem nebude vyloučeno, aby věřitelé účinně přihlásili své pohledávky za dlužníkem již v době od podání návrhu do uveřejnění výzvy.

4.2. Účinky spojené s podáním věřitelského návrhu

V případě podání věřitelského návrhu bude muset být pro účely rozhodnutí soudu o úpadku osvědčeno, že navrhující věřitel má vůči dlužníku splatnou pohledávku a že dlužník je v úpadku. Ve spojení s možným způsobem rozhodnutí soudu o návrhu se předpokládá, že v něm věřitel uvede

i způsob řešení úpadku, který navrhuje, anebo si návrh na toto řešení vyhradí pro pozdější fázi řízení. Některá z omezení dlužníka, týkající se zejména právních úkonů směřujících ke změně na stavu majetku dlužníka v neprospěch jeho věřitelů, pak vstoupí v účinnost již dnem doručení stejnopisu věřitelského návrhu dlužníku. Soud bude rovněž mít možnost uložit dlužníku, aby v určené lhůtě sestavil a jemu odevzdal seznam svého majetku a závazků a seznam svých dlužníků a věřitelů.

Nepřiměřenou tvrdost spojenou s bezvýjimečnou aplikací účinků doručení věřitelského návrhu dlužníku bude moci zmírnit soud (k návrhu dlužníka nebo i jeho věřitelů) svým rozhodnutím, které bude mít opět účinky jen do budoucna (jeho prostřednictvím nebude možné zhojit úkony, které byly pro rozpor s účinky doručení návrhu absolutně neplatné).

Příslušné účinky bude jinak u věřitelského návrhu mít až rozhodnutí soudu o úpadku, jež se rovněž vyvěsí na úřední desce procesního soudu a oznámí se v Obchodním věstníku (případně se zveřejní v elektronickém seznamu) s výzvou, aby věřitelé přihlásili v zákonem určené (propadné) lhůtě své pohledávky. Tím ovšem nebude vyloučeno, aby věřitelé účinně přihlásili své pohledávky za dlužníkem již v době od podání věřitelského návrhu do rozhodnutí soudu o něm.

4.3. Záloha na náklady insolvenčního řízení a zřejmý nedostatek majetku dlužníka

Alternativa I: V novém zákoně nebude v podobě známé z dnešní úpravy obsažena možnost soudu zamítnout návrhu na prohlášení konkursu pro zřejmý nedostatek majetku dlužníka, i když nebude (v případě dlužnického návrhu) uhrazena ani záloha na náklady insolvenčního řízení.

Soud by i v takovém případě (při splnění ostatních předpokladů) prohlásil (osvědčil) úpadek (srov. níže bod 4.7.), přičemž po nezbytném šetření o dlužnickově majetku, provedeném správcem podstaty, by v případě negativního výsledku přistoupil ke zrušení insolvenčního řízení pro nedostatek majetku. Právní úprava by však musela vyřešit otázku náhradního zdroje (namísto zálohy nebo majetku podstaty) ke krytí nákladů a odměny správce vzniklých v souvislosti s provedeným šetřením.

Alternativa II: Pro případ, že je zřejmé, že dlužníkův majetek nebude postačovat ke krytí nákladů insolvenčního řízení, zůstane zachována možnost zamítnutí návrhu pro nedostatek majetku. Ve spojení s výše formulovanými změnami se však předpokládá, že tento postup bude redukován na minimum (tak, aby se předešlo podvodnému úpadku) tím, že:

- a/ U věřitelského návrhu, kde se předpokládá, že ani věřitel, který návrh podal, ani soud nebudou mít na počátku řízení dostatek informací o dlužnickově majetku, bude věřitel,

který nedoloží, že dlužník majetek dostačující ke krytí nákladů insolvenčního řízení má, povinen složit přiměřenou zálohu na tyto náklady (její výše bude konkretizována v paragrafovém znění zákona). Skutečnost, že záloha za těchto podmínek nebude uhrazena, povede k zastavení řízení.

- b/ U dlužnického návrhu nebude mít okolnost, že dlužník nedoloží existenci majetku dostačujícího ke krytí nákladů insolvenčního řízení a neuhradí ani zálohu na tyto náklady, za následek zastavení řízení, nýbrž zamítnutí návrhu pro nedostatek majetku. Tomu však bude povinně předcházet výzva, kterou soud osloví dlužníkovy věřitele se žádostí o sdělení informací o dlužnickově majetku.

Dále se zvažuje i možnost prověřit stav dlužnickova majetku (za účelem zjištění, zda může pokrýt alespoň náklady insolvenčního řízení) prostřednictvím předběžného správce, s tím, že za úhradu takto vzniklých nákladů předběžného správce by vedle dlužníka tomu, kdo tyto náklady ponese, případně přímo správci spoluodpovídaly (na principu presumpce zavinění) také osoby, jež měly jménem dlužníka návrh včas (v době, kdy zde potřebný majetek byl) podat.

Soud však návrh (ať již dlužnický nebo věřitelský) nebude moci zamítnout pro nedostatek majetku, bude-li složena záloha na náklady insolvenčního řízení, a to bez zřetele k tomu, kdo tuto zálohu uhradil.

Předpokládá se rovněž, že záloha bude tomu, kdo ji uhradil, vrácena za stejných podmínek jako dosud. Nad rámec dosavadní úpravy se však zvažuje možnost, že v rozsahu, ve kterém záloha uhrazená navrhujícím věřitelem nebyla spotřebována na náklady insolvenčního řízení, může soud její zbytek započít na úhradu škody, kterou dlužníku tento věřitel způsobil podáním šikanózního návrhu (srov. bod 1.6. § 2 zvláštní části záměru).

4.4. Ochranná lhůta

Dlužník bude mít možnost soudu v zákonem určené lhůtě navrhnout, aby mu byla poskytnuta ochranná lhůta v trvání nejdéle tří měsíců, během níž nesmí být rozhodnuto o úpadku. Důvodem pro poskytnutí ochranné lhůty bude možnost řešit úpadek jinak než konkursem, tato možnost bude muset být v návrhu na ochrannou lhůtu osvědčena, přičemž se předpokládá, že požadavky nového zákona co do použitelnosti tohoto institutu určitým typem dlužníků budou mírnější než jeho dosavadní podoba. Požadavek přísně vymezených obsahových náležitostí návrhu na povolení ochranné lhůty však zůstane zachován.

4.5. Incidenční spory

S přihlédnutím k budoucí podobě účinků dlužnického návrhu, doručení věřitelského návrhu, pří-

padně k dalším rozhodnutím, jimiž v době do rozhodnutí o úpadku může být omezeno nakládání s majetkem podstaty a pokračování řízení, v nichž se o tento majetek vede spor, se v nové úpravě již v této fázi řízení předpokládá možnost zahájení incidenčních sporů, týkajících se rozsahu majetku podstaty (typicky půjde o spory o vyloučení majetku z podstaty).

4.6. Rozhodnutí o úpadku

4.6.1. O návrhu na zahájení insolvenčního řízení soud bude moci rozhodnout v zásadě stejnými způsoby, jako dosud. Bude tedy oprávněn:

- a/ zastavit řízení pro neuhrazení zálohy na náklady insolvenčního řízení (srov. bod 4.3. výše), pro zpětvzetí návrhu nebo pro nedostatek některé z podmínek řízení, jež brání jeho pokračování (typicky pro nedostatek pravomoci, pro nedostatek způsobilosti být účastníkem řízení nebo pro překážku věci rozsouzené),
- b/ odmítnout návrh pro vady, jež nebyly přes výzvu soudu odstraněny a brání mu ve věcném pojednání,
- c/ zamítnout návrh proto, že není důvodný,
- d/ zamítnout návrh pro nedostatek majetku dlužníka postačujícího alespoň ke krytí nákladů insolvenčního řízení (to jen za předpokladu, že se prosadí Alternativa II, popsaná v bodě 4.3. výše),
- e/ návrhu vyhovět (tím, že prohlásí úpadek a případně určí způsob, jímž má být proveden).

4.6.2. Se zřetelem k universálnímu pojetí návrhu na zahájení insolvenčního řízení, k účinkům podání dlužnického návrhu a k zavedení nástrojů, jež mají posílit pozitivní motivaci dlužníka k řešení jeho majetkové krize, se v novém zákoně počítá s tím, že věcné vyhovující rozhodnutí soudu o návrhu (srov. písmeno e/ výše) bude mít podobu rozhodnutí, jímž se osvědčuje (prohlašuje) úpadek (hrozící úpadek) dlužníka, aniž by se soud současně vyslovil (musel vyslovit) ke způsobu řešení úpadku, jemuž je vyhrazeno další (samostatné) rozhodnutí soudu.

Výhodou takového řešení je, že jeho prostřednictvím se odděluje „spor o úpadek“ (u dlužnického návrhu též spor o „hrozící úpadek“) od „sporu o způsob řešení úpadku“, když se jeví zjevně nežádoucím, aby úsilí a náklady vynaložené na „způsob řešení úpadku“ posléze (v rámci opravného řízení) ztroskotaly na tom, že nebude osvědčen úpadek dlužníka jako předpoklad tohoto řešení.

4.6.3. Rozhodnutí o tom, zda jsou splněny podmínky pro řešení úpadku dlužníka (tedy zda dlužník je v úpadku, případně, zda mu hrozí úpadek) lze u dlužnického návrhu přijmout (s přihlédnutím k tomu, jak má být uvedený předpoklad osvěd-

čen) v relativně krátkém čase, stejně tak jako rozhodnutí o věřitelském návrhu, jemuž dlužník neodporoval, k němuž se připojil, nebo s nímž výslovně souhlasil. Jediný „spor o úpadek dlužníka“ lze ve skutečnosti očekávat v případě věřitelského návrhu, se kterým dlužník nesouhlasí. I zde však lze časový úsek k rozhodnutí o příslušné otázce výrazně zkrátit tím, že součástí rozhodnutí nebude i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Současně lze v budoucí úpravě práve pro tento typ „sporu“, v němž se předpokládá, že soud rozhodne po jednání (srov. bod 3.5. § 2 zvláštní části záměru) uplatnit princip koncentrace řízení.

4.6.4. Možnost soudu spojit rozhodnutí o úpadku s rozhodnutím o způsobu jeho řešení však nebude vyloučena, bude-li mít soud v době vydání rozhodnutí k dispozici již všechny potřebné informace o majetkových poměrech dlužníka a stanovisko dlužníka a jeho věřitelů ke způsobu řešení úpadku.

Pro účinnost rozhodnutí o prohlášení úpadku a stejně i pro účinnost rozhodnutí o způsobu řešení úpadku bude rozhodující jeho vyvěšení na úřední desce soudu; přitom se předpokládá, že v budoucí úpravě budou dořešeny některé sporné výkladové problémy týkající se vztahu mezi vyvěšením příslušných rozhodnutí a opatření soudu na úřední desce soudu a jejich zveřejněním v Obchodním věstníku, stejně jako bude řešena otázka účinků uveřejnění příslušné informace v centrálním elektronickém seznamu (srov. bod 3.8. § 2 zvláštní části záměru).

4.6.5. V souvislosti s rozhodnutím o prohlášení úpadku budou pojmenovány též jeho další účinky, v podobě, jež co do základního schématu v dosavadní úpravě odpovídá účinkům prohlášení konkursu (za předpokladu, že některé z těchto účinků nenastaly již dříve - typicky při podání dlužnického návrhu). Výslovně bude např. pojmenována oznamovací povinnost soudu ve vztahu k některým veřejným seznamům (jako je obchodní rejstřík, katastr nemovitostí apod.) a bude řešena i otázka, za jakých podmínek bude možné dlužníku - fyzické osobě a jeho rodině za trvání insolvenčního řízení poskytovat výživné z majetku podstaty.

4.6.6. Z dosavadní úpravy bude převzata koncepce týkající se dalšího postupu soudu a účastníků řízení v případě těch řízení, jež se v souvislosti s insolvenčním řízením přerušují, s tím, že v případech, kdy to bude účelné pro odklizení sporu o pravost výši nebo pořadí pohledávky, bude moci o tom, zda v řízení lze pokračovat, rozhodnout úpadkový soud. Výslovně se nový úpadkový zákon vymezí ve vztahu k otázce, zda se přerušuje i řízení o povolení vkladu do katastru nemovitostí. S přihlédnutím k tomu, že popření nevykonatelné pohledávky dlužníkem bude mít vliv pro dobu po skončení insolvenčního řízení (oproti neuhrazenému zbytku ostatních pohledávek, které dlužník výslovně nepopřel, nebude seznam přihlášených pohledávek

pro takovou pohledávku exekučním titulem) předpokládá se, že v takovém případě bude věřitel mít možnost (obdobně, jako tomu je v německé právní úpravě) pokračovat v přerušném řízení, případně vyvolat i za trvání insolvenčního řízení s dlužníkem spor o zjištění pohledávky.

4.7. Svolaání schůze věřitelů a přezkoumání přihlášených pohledávek

- 4.7.1. Po uplynutí lhůty k přihláškám věřitelů svolá soud schůzi věřitelů, na níž bude zvolen věřitelský výbor (popřípadě zástupce věřitelů) nebo potvrzen věřitelský výbor (zástupce věřitelů) ustavený dříve soudem.
- 4.7.2. Na schůzi věřitelů bude navazovat přezkumné jednání, týkající se přihlášených pohledávek, s tím, že (ve shodě se záměrem formulovaným výše pod bodem 3.5., § 2, zvláštní části záměru) bude snahou nové úpravy vyloučit požadavek, aby pohledávky zařazené správcem na seznam mohl popřít jen věřitel, který se osobně zúčastní přezkumného jednání, stejně jako požadavek, aby bylo potřebné vždy uskutečnit přezkumné jednání.
- 4.7.3. Bez zřetele k ohlašované změně účastenství věřitelů v insolvenčním řízení by měl zůstat zachován princip přihlašování pohledávek v zákonem vymezené lhůtě, jejíž zmeškání bude mít za následek vyřazení věřitele z účasti na řízení, jakož i to, že nebude moci uspokojit svou pohledávku z dlužníkovy majetku v průběhu insolvenčního řízení. Odlišný režim bude platit pro pohledávky, které, ač jim nelze přiznat povahu pohledávek za podstatou nebo pracovních nároků (v dnešním významu), objektivně vznikly (mohly vzniknout) až po uplynutí lhůty k přihlašování pohledávek (např. pohledávka z titulu vypořádání společného jmění úpadce a jeho manžela).

Na druhé straně si nová úprava klade za cíl minimalizovat dopady přetrvávajících obsahových nedostatků přihlášky pohledávky (vedoucí k tomu, že přihláška není správcem zařazena na seznam přihlášených pohledávek) tam, kde je pohledávka věřitele kvalifikovaným způsobem podložena v účetnictví dlužníka, který ji nezpochybňuje, za současné podmínky, že ji lze identifikovat s přihlašovanou pohledávkou.

- 4.7.4. Z dosavadní úpravy bude převzata možnost dlužníka, věřitelů, i správce podstaty, popřít pravost, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky (s tím, že popření dlužníka nebude mít vliv na zjištění pohledávky v insolvenčním řízení - srov. dále bod 4.6.6. výše). Přitom se předpokládá posílení principu koncentrace řízení ve sporu o pravost, výši nebo pořadí pohledávky potud, že (oproti dosavadní úpravě nově) popírající věřitel nebo popírající správce podstaty bude moci v žalobě nebo jako obranu proti žalobě uplatnit jen skutečnosti, pro které pohledávku popřel.

V novém zákoně pak bude vyloučeno, aby věřitel nebo správce podstaty mohl popřít pravost, výši nebo pořadí vykonatelné pohledávky, přiznané přihlašovatelí pohledávky pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu, jen pro jiné právní posouzení věci.

4.8. Ukončení insolvenčního řízení

Již v této hlavě budou obecně (na principech vycházející z dosavadní úpravy) vymezeny způsoby ukončení insolvenčního řízení, včetně obecné úpravy týkající se uspokojení věřitelů.

5. MAJETKOVÁ PODSTATA

- 5.1. Majetkovou podstatou se v nové úpravě rozumí majetek, z něhož má být realizováno uspokojení dlužníkových věřitelů. Z obsahového hlediska jde o majetek, který byl ve stávající úpravě charakterizován jako konkursní podstata. Potřebu terminologického odlišení vyvolala skutečnost, že nová úprava počítá s návrhem na zahájení řízení společným pro všechny způsoby řešení úpadku, takže až do rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovy úpadku je nezbytné majetkovou podstatu, jejíž rozsah je zásadně stejný pro všechny způsoby řešení úpadku, definovat jako společný (jednotný) termín. Rozsah majetkové podstaty bude zjišťován již v první (společné) fázi insolvenčního řízení.
- 5.2. Po rozhodnutí o prohlášení úpadku a způsobu jeho řešení se majetková podstata bude lišit podle zvoleného způsobu řešení úpadku, přičemž základním rozdílem bude způsob a rozsah nakládání s podstatou; na tomto základě lze posléze rozlišovat majetkovou podstatu konkursní, reorganizační a vyrovnací.
- 5.3. Majetkovou podstatu bude tvořit dlužníkův majetek, který mu patřil v den podání dlužnického návrhu (u věřitelského návrhu půjde zásadně o den prohlášení úpadku) a majetek, který získal během insolvenčního řízení. Za podmínek stanovených zákonem bude za součást dlužníkovy majetkové podstaty pokládán i majetek jiných osob; půjde zejména o majetek nabytý na základě neúčinných právních úkonů dlužníka.

Alternativa I: Do majetkové podstaty bude (na stejném základě jako dosud) začleňován i majetek osob, které zajišťují dlužníkovy pohledávky (typicky jde např. o zástavní dlužníky).

Alternativa II: Dosavadní koncepcí týkající se postavení osob zajišťujících svým majetkem pohledávky vůči dlužníku bude opuštěna, tento majetek nebude zařazován do majetkové podstaty a takto zajištění věřitelé budou mít možnost uspokojit z majetku těchto osob svou pohledávku i za trvání insolvenčního řízení. Při tomto přístupu bude současně nezbytné přijmout opatření proti zneužití navržené úpravy věřiteli, k němuž by mohlo dojít např. tím, že pohledávku za dlužní-

kem vůbec nepřihlásí a po uvedených osobách ji začnou vymáhat až po skončení insolvenčního řízení.

- 5.4. Převzata bude úprava, podle které do majetkové podstaty nepatří majetek, jehož se nemůže týkat výkon rozhodnutí (exekuce) s výjimkou majetku sloužícího k podnikání a další zákonem výslovně vyloučený majetek (např. účelové dotace a návratné výpomoci ze státního rozpočtu, zboží propuštěné celním úřadem k dočasnému použití apod.).
- 5.5. Základní změnou proti dnešní úpravě bude, že zjišťování majetkové podstaty započne již po zahájení insolvenčního řízení, tedy v jeho první, společné, fázi. Za základ pro zjištění majetkové podstaty bude sloužit především seznam majetku, předložený dlužníkem (osobami oprávněnými jednat jeho jménem). Na základě seznamu majetku a dalších zjištění sestaví správce soupis majetkové podstaty; další zjištění získá správce zejména z dlužníkovy prohlášení o majetku (srov. § 260a až 260h o. s. ř., nebo § 17b až 17c stávajícího zákona o konkursu a vyrovnání) a ze sdělení třetích osob.
- 5.6. Právní povaha soupisu majetku zůstane nezměněna; soupis v tomto pojetí je pro správce velmi účinným nástrojem řešení úpadku. Jde o to, aby správce zahrnul do soupisu vše, co by mohlo být součástí podstaty s tím, že dosáhnout vyloučení ze soupisu je věcí třetích osob. Soupis majetku bude listinou, která při konkursu opravňuje správce ke zpeněžení sepsaného majetku a při jiných způsobech řešení úpadku i k jinému nakládání s ním. Předpokládá se, že správce bude soupis majetku průběžně doplňovat, a to i po prohlášení úpadku. Ustanovení o jednotlivých způsobech řešení úpadku pak budou určovat, ke kterému dni musí být soupis ukončen.
- 5.7. Možnost vyloučit určitý majetek ze soupisu bude mít kdykoli za trvání insolvenčního řízení (až do zpeněžení majetku) správce podstaty, uzná-li nárok třetí osoby na něj. Třetí osoby pak budou mít možnost vynutit vyloučení majetku ze soupisu jen prostřednictvím vylučovací (excindační) žaloby, podané v propadné lhůtě stanovené soudem. V případě, že sepsaný majetek musel být zpeněžen ještě před ukončením sporu o jeho vyloučení ze soupisu (např. proto, že šlo o rychle se kazící věci nebo sezónní zboží), budou mít třetí osoby možnost domáhat se na stejném základě vydání (vyplacení) výtěžku zpeněžení.

V novém zákoně bude výslovně uvedeno, že dlužník se bude moci domáhat uvedenou žalobou vyloučení majetku ze soupisu, jen byl-li takto sepsán majetek, který měl zůstat v jeho dispozici (proto, že šlo o majetek, jehož se /s výjimkou majetku sloužícího k podnikání/ nemůže týkat výkon rozhodnutí /exekuce/).

Zůstane rovněž zachován princip, podle kterého bude možné (při splnění dalších předpokladů, sta-

novených zákonem) vyloučit z majetkové podstaty i neprodejné věci a nedobytné pohledávky.

- 5.8. Součástí soupisu bude i ocenění sepsaného majetku, provedené zpravidla správcem podstaty; zákon připustí různé způsoby provedení tohoto ocenění, i možnost, aby od ocenění bylo upuštěno. Pokud cena nebude stanovena cenovým předpisem, vyjde se při ocenění z obvyklé ceny. Ocenění hodnot zahrnutých do podstaty bude tedy zákon řešit jednoznačně ve prospěch obvyklé prodejní ceny (nikoli ceny účetní). Ocenění má totiž jen orientační ráz; při zpeněžení je jen vodítkem a nebrání tedy „prodeji majetku pod cenou“.

Pro případ, že součástí soupisu bude podnik, bude formulován požadavek, aby ze soupisu bylo zřejmé, které majetkové hodnoty k němu patří. Soupis by měl umožnit jak zpeněžení podniku nebo jiné nakládání s ním jako se souborem, tak i dispozici s jednotlivými majetkovými hodnotami, které jsou jeho součástí. Požadavek, aby podnik byl sepsán jako soubor i jako výčet hodnot do něj spadajících, je nezbytný proto, že teprve po prohlášení úpadku bude rozhodnuto o tom, jak bude s podnikem naloženo (podle následně přijatého způsobu řešení úpadku).

- 5.9. Osoba, která bude v rozhodné době oprávněna nakládat se sepsaným majetkem (typicky správce, ale v některých případech i dlužník sám), bude mít povinnost zajistit majetkovou podstatu před odcizením, znehodnocením nebo jinými újmami či škodami.

V této hlavě budou podrobněji a přesněji než dosud vymezeny povinnosti osoby oprávněné nakládat s majetkovou podstatou (především správce) ve vztahu k plnění daňových povinností dlužníkem a k vedení dlužníkovy účetnictví za trvání insolvenčního řízení.

6. NEPLATNÁ, NEÚČINNÁ A ODPOROVATELNÁ JEDNÁNÍ

- 6.1. Tato hlava se bude samostatně zabývat neplatnými, neúčinnými a odporovatelnými jednáními, která zkracují uspokojení věřitelů, a k nimž došlo v průběhu insolvenčního řízení, případně v časové souvislosti se zahájením řízení. Přitom nepůjde jen o jednání dlužníka, nýbrž i dalších osob, jestliže má vliv na rozsah majetkové podstaty (např. těch, jejichž majetek byl sepsán do podstaty, protože šlo o plnění z neúčinného právního úkonu apod.).

Zdokonalena bude především úprava neúčinnosti právních jednání, přičemž za základ bude vzat odpůrcí řád obsažený v zákoně č. 64/1931 Sb.

Nedostatečná je dosavadní úprava odporovatelnosti (§ 42a obč. zák., § 16 stávajícího zákona o konkursu a vyrovnání), přičemž se předpokládá především prohloubení a zpracování stávajících skutkových podstat. S přihlédnutím k povaze in-

solvenčního řízení, kde významným kritériem hodnocení právních úkonů je jejich ekonomická prospěšnost pro majetkovou podstatu, bude nový zákon preferovat institut neúčinnosti právních úkonů před jejich neplatností.

Při zpracování této hlavy zákona bude legislativní činnost nutno koordinovat s pracemi na rekodifikaci občanského zákoníku, kde je vyjádřen obdobný záměr (srov. zvláštní část § 2 bod 13. Věcného záměru občanského zákoníku).

§ 3

Ke zvláštní části zákona

1. OBECNĚ

- 1.1. Předpokládá se, že v této části zákona budou zpracovány jednotlivé způsoby řešení úpadku (Konkurs, Reorganizace, Vyrovnaní), jakož i zvláštní druhy úpadkových řízení (specifické postupy týkající se určitých typů dlužníků) a postupy soudu v případě úpadků s mezinárodními prvky.

2. KONKURS

- 2.1. Ustanovení o konkursu budou mít jinou povahu než dosud, což plyne z toho, že konkurs se posouvá mezi jeden ze tří srovnatelných způsobů řešení úpadku, na rozdíl od stávající úpravy, v níž je (srov. tabulky v obecné části tohoto záměru) zcela převažujícím způsobem řešení úpadku. Ustanovení pojatá do této hlavy navazují na obecná ustanovení v předchozích hlavách.

Zásadní změna v pojetí konkursu spočívá především v tom, že k řadě procesních úkonů, které se dosud uskutečňují po prohlášení konkursu, bude docházet před rozhodnutím o prohlášení úpadku a způsobu jeho řešení formou konkursu. Tyto procesní úkony, k nimž došlo v první, společné, fázi řízení, budou mít svůj význam či účinek i pro konkurs po přijetí rozhodnutí o způsobu řešení úpadku touto formou.

V té fázi řízení, která následuje po vydání rozhodnutí o prohlášení úpadku a po přijetí rozhodnutí o způsobu řešení úpadku konkursem („rozhodnutí o konkursu“), se příslušné úkony a postupy již toliko završují. Uvedené platí zejména pro přihlášené pohledávek věřitelů a pro zjištění majetkové podstaty správcem podstaty.

- 2.2. Po rozhodnutí soudu o konkursu přistoupí správce ke zpeněžení majetkové podstaty podle jejího soupisu (průběžně doplňovaného). Zpeněžení (včetně zpeněžení prodejem podniku nebo jeho částí) provede způsoby známými z dnešní úpravy.
- 2.3. Bude pokračovat i projednání incidenčních sporů, týkajících se zjištění pohledávek nebo majetkové podstaty, pokud bylo zahájeno před rozhodnutím o konkursu; výsledky těchto incidenčních sporů ovlivní konkurs v jeho novém pojetí.
- 2.4. Účinky rozhodnutí o konkursu budou navazovat na současnou úpravu, kterou v některých ohledech zpřesňují.

Ustanovení o pohledávkách vyloučených z rozvrhu, o zrušení konkursu po rozvrhu a o zproštění správce jeho funkce doznají jen zpřesňujících změn.

- 2.5. Kdykoli v průběhu konkursu bude možné uspokojit věřitele podstaty a věřitele z pracovních nároků (ve významu, jež tomuto termínu přisuzuje § 31 odst. 3 dosavadního zákona) věřitele stejné postavení jako zajištění věřitelů a věřitelů podstaty. Pohledávky zajištěných věřitelů bude zásadně možné v průběhu řízení uspokojit do výše 100% čistého výtěžku zpeněžení majetku, který je zajišťuje.
- 2.6. Po zpeněžení podstaty podá správce podstaty soudu konečnou zprávu o zpeněžení, která bude zahrnovat zejména rozsah majetkové podstaty, výsledky jejího zpeněžení, hospodaření s podstatou v průběhu řízení a částku připadající na rozvrh, s výčtem subjektů, které se ho se svými nároky mají účastnit. O konečné zprávě soud vyzoomí účastníky a k jejímu projednání případně nařídí jednání a rozhodne o ní.
- 2.7. Rozvrh bude vycházet z částky stanovené rozhodnutím soudu. Z ní se uspokojí nejdříve věřitelé podstaty a věřitelé z pracovních nároků. Jestliže dosud nebyli uspokojeni z čistého výtěžku zpeněžení majetku, který jejich pohledávku zajišťuje, již v průběhu konkursu, uspokojí se v rozvrhu z tohoto výtěžku zajištění (oddělení) věřitelů. Poté se uspokojí přednostní věřitelé. Nebude-li k uspokojení jejich pohledávky stačit částka určená k rozvrhu, uspokojí se tito věřitelé poměrně. Ze zbylé částky se poměrně uspokojí pohledávky nepřednostních věřitelů. V rozsahu, ve kterém jejich pohledávka nebyla uspokojena z výtěžku zpeněžení majetku, který ji zajišťoval, se oddělení věřitelé budou podílet na rozvrhu ve třídě, do níž pohledávka podle své povahy patří.

Alternativa I: Předpokládá se, že při řešení úpadku konkursem bude zapotřebí posílit princip prioritního uspokojení přednostních věřitelů před věřiteli nepřednostními.

Zachování úpravy, jež by zajišťovala procentuální podíl na výtěžku zpeněžení pro každou třídu věřitelů, by působilo demotivačně ve vztahu k záměru rekodifikace, jímž je posílit účinně jiné možnosti řešení úpadku, než je konkurs. Lze totiž očekávat, že nezajištění nepřednostní věřitelé budou při prosazení principu priority - u vědomí rizika, že jinak se jim při způsobu řešení úpadku konkursem nemusí dostat ničeho - aktivně prosa-

zovat alternativní způsoby řešení úpadku. Naopak v případě, že v platnosti zůstane posílený princip solidarity s věřiteli nižších tříd, lze očekávat, že tito nebudou mít zájem na jiném způsobu řešení úpadku než je konkurs (srov. též „test nejlepšího zájmu“, zmíněný pod bodem 3.7. § 3 zvláštní části záměru). Z ekonomického hlediska se rovněž (i se zřetelem k administrativní zátěži, již s sebou nese konkurs s vysokým počtem věřitelů) jeví nelogickým podporovat v účasti na konkursu věřitele s bagatelními nepřednostními pohledávkami, kteří by jinak (v případě, že by jim bylo známo, že při rozvrhu neobdrží ničeho) tyto pohledávky ani nepřihlašovali do konkursu.

Alternativa II: Druhou možností je, že úprava, která by zajišťovala procentuální podíl na výtěžku zpeněžení pro nepřednostní věřitele i v případě, že tento výtěžek beze zbytku nepostačuje k uspokojení přednostních věřitelů, zůstane i přes rizika s tím spojená (srov. argumentaci k Alternativě I) zachována, ačkoliv to povede k oslabení motivace věřitelů při hledání jiného způsobu řešení úpadkové situace dlužníka než je konkurs a k vyšší administrativní zátěži insolvenčního řízení.

- 2.8. Z uspokojení v rozvrhu budou vyloučeny pohledávky, které byly pozdě přihlášeny, jakož i příslušenství pohledávek přirostlé po rozhodnutí o úpadku (úroky, poplatky z prodlení, náklady řízení apod.) a majetkové sankce (s tím, že se zvažuje modifikace rozsahu vyloučení z uspokojení v rozvrhu podle toho, zda šlo o smluvní či mimo-smluvní sankce).

Po provedení rozvrhu soud zruší konkurs, čímž zaniknou jeho dosavadní účinky.

Posléze soud zvláštním rozhodnutím zproští správce jeho funkce, jakmile zanikne potřeba jeho další činnosti.

Pohledávky v konkursu neuspokojené (resp. jejich části) zrušením konkursu nezaniknou a věřitelé je budou moci vymáhat pořadem práva, přičemž seznam přihlášených a zjištěných pohledávek, které dlužník nepopřel bude exekucním titulem.

- 2.9. Zásadní změnou bude postavení dlužníka po skončení konkursu. Dochází přitom k rozlišení fyzických a právnických osob. U fyzických osob půjde o to, aby nepříznivé důsledky konkursu pro ně pominuly (aby byly zbaveny zbytku v konkursu neuhrazených dluhů) po určité době (několik let); k tomu však nedojde automaticky, ale na jejich žádost a po soudním řízení, v němž by byly posouzeny k tomu nutné zákonné předpoklady. U právnických osob půjde o to, aby po konkursu byl zjednodušen proces jejich zániku.

3. REORGANIZACE

- 3.1. Reorganizace je v českých poměrech novým způsobem řešení úpadku, který je znám ze zahraničních úprav (počítá s ním např. jak německé, tak americké úpadkové právo).

Její podstatou je provedení opatření k odstranění krizového stavu dlužníka podniku, postupné uspokojování pohledávek věřitelů z provozu dlužníka podniku podle soudem schváleného plánu a průběžná kontrola věřitelů nad provozem podniku a plněním reorganizačního plánu. Výhodou tohoto řešení, při němž provoz podniku pokračuje, je překonání krizového stavu (výhoda pro dlužníka), zachování pracovních příležitostí (při tvorbě reorganizačních plánů zpravidla aktivně spolupracují i odborové organizace) a většinou i výhodnější uspokojení pohledávek věřitelů (zejména nepřednostních) než při zpeněžení.

Pohledávky věřitelů se při reorganizaci zásadně uspokojí v rozsahu, v jakém jsou pojaty do reorganizačního plánu. Do něho mohou být pojaty v plné výši (zpravidla bez příslušenství) anebo ve výši snížené (v tom případě má reorganizace některé rysy vyrovnání).

- 3.2. Reorganizaci bude možné provést jen na základě plánu, který musí být schválen soudem, a to v rozhodnutí o způsobu řešení úpadku reorganizací („rozhodnutí o reorganizaci“).

Počítá se s tím, že reorganizaci bude navrhovat dlužník, zpravidla již v návrhu na zahájení insolvenčního řízení, v nové úpravě však bude vytvořen prostor pro podání návrhu na reorganizaci věřiteli. Lze uvažovat též o tom, že v případě návrhu na reorganizaci vzneseného věřiteli bude návrh plánu předkládán soudu správcem podstaty, po souhlasu věřitelského výboru. Rovněž se počítá s tím, že dlužníku bude určena nejzazší možná lhůta k předložení plánu reorganizace (uvažuje se o době mezi 60 až 120 dny), tak, aby tento institut nebyl dlužníkem zneužíván na úkor věřitelů a aby poctivý dlužník měl možnost plán sestavit v reálné době.

- 3.3. Předpokládá se, že plán reorganizace bude obsahovat zejména:

- a/ Informace o opatřeních, která byla učiněna po zahájení insolvenčního řízení, a o opatřeních, která budou uskutečněna k tomu, aby se vytvořily podmínky pro plánované uspořádání poměrů dlužníka a jeho věřitelů.
- b/ Část vysvětlující jak se v důsledku plánu změní postavení účastníků řízení, zejména jak budou za účelem ozdravení dlužníka podniku omezeny, odloženy či konvertovány nároky věřitelů.

Plán bude moci omezit i práva zajištěných věřitelů (počítá se např. s možností změnit způsob zajištění nebo zúžit rozsah majetku sloužícího k zajištění věřitelovy pohledávky).

Počítá se s tím, že plány reorganizace mohou být založeny na celé řadě distribučních schémat stejně jako na distribuci hodnot ve formě šeků nebo zásob. Potud nebude jejich podobě nový zákon klást omezení.

- 3.4. Podle nové úpravy bude možné, aby hotovost nebo jiný majetek, který má při reorganizaci sloužit

k uspokojení věřitelů, bylo lze získat z různých zdrojů, včetně plné nebo částečné likvidace dlužníkovy majetku, fúze nebo převzetí dlužníka jiným subjektem, příjmu z budoucích operací, kapitálového navýšení, vydáním nových dlužních nebo kmenových cenných papírů, restrukturalizací nebo převedením existujících zajištěných závazků, odškodněním nebo kombinací výše uvedeného.

- 3.5. Přijetí plánu bude vyloučeno, jestliže
- a/ nebyly dodrženy předpoklady pro jeho předložení nebo plán nespňuje předepsané obsahové náležitosti,
 - b/ plán zjevně nemůže mít vyhlídky na přijetí věřiteli,
 - c/ nároky věřitelů zjevně nemohou být podle plánu splněny,
 - d/ vyšlo najevo že plán nebyl navržen v dobré víře, případně, že navrhovatel plánu zatajil některé informace rozhodné pro přijetí plánu.
- 3.6. Nová úprava počítá s tím, že třídy věřitelů budou hlasovat o plánu odděleně. Plán bude považován za přijatý, akceptuje-li jej každá třída věřitelů.
- 3.7. Jestliže některá z tříd nepřednostních věřitelů plán odmítne, bude možné jej přesto mít za přijatý, jestliže věřitelé této třídy nedopadnou podle plánu hůře, než by dopadli, kdyby byl dlužníkův podnik zlikvidován v konkursu (tzv. test „nejlepšího zájmu“). I když bude plán akceptován příslušnými třídami věřitelů, jeho soudnímu schválení bude moci svým návrhem zabránit věřitel, který (byť jeho třída hlasovala pro přijetí plánu), plánu v určené lhůtě odporoval (sám pro něj nehlasoval), a který prokáže, že s plánem by dopadl hůře, než bez plánu.
- Toto pravidlo je převzato ze zahraničních úprav, když s ním při reorganizaci pracuje jak německé tak americké úpadkové právo. Právě v souvislosti s jeho prosazením v nové právní úpravě nabývají na významu úvahy o principu priority v konkursu, obsažené výše v bodu 2.7. § 3 zvláštní části záměru).
- 3.8. V průběhu plnění plánu bude moci dojít k jeho změně pouze se souhlasem soudu a věřitelského výboru.
- 3.9. Reorganizace skončí rozhodnutím soudu, kterým dlužník nabyde opět plné dispozice s podnikem.
- Nebude-li reorganizace úspěšná, soud ji ukončí s tím, že úpadek bude dále řešen konkursem.

4. VYROVNÁNÍ

- 4.1. Pojetí vyrovnání se v nové úpravě nezmění, takže je lze i nadále chápat jako poměrné uspokojení věřitelů podle dlužníkovy nabídky s tím, že neuspokojené části závazků při splnění vyrovnání zanikají.
- 4.2. Úprava vyrovnání napříště nebude rozlišovat mezi vyrovnáním jako samostatným řízením a nuceným vyrovnáním; to je dáno již tím, že nová úprava zavádí jeden (všem způsobům řešení úpadku společný)

návrh na zahájení insolvenčního řízení. Napříště bude vyrovnání přípustné pouze v rámci insolvenčního řízení a zásadně až po přihláškách věřitelů.

- 4.3. Návrh na vyrovnání bude moci podat pouze dlužník a vyrovnání se zúčastní věřitelé, kteří přihlásili v určené lhůtě své pohledávky. Věřitelé, kteří své pohledávky nepřihlásili nebo kteří se odmítli vyrovnání se účastnit, je nebudou moci za trvání vyrovnání vymáhat a po úspěšném vyrovnání budou mít jejich pohledávky pouze povahu naturálních obligací.
- 4.4. K vyrovnání dojde po vydání rozhodnutí o prohlášení úpadku a po přijetí rozhodnutí o způsobu řešení úpadku vyrovnáním („rozhodnutí o vyrovnání“). Rozhodnutí o vyrovnání bude mít obdobnou funkci jako dnešní povolení vyrovnání.

Předpokládaná úprava vyrovnání bude navazovat na úpravu dnešní, s tou zásadní změnou, že by měly být zrušeny minimální procentuální kvóty, za nichž může být vyrovnání akceptováno, s tím, že bude věcí věřitelů, zda vyrovnání akceptují či nikoliv. Další předpokládané změny mají spíše povahu upřesnění daného institutu. Přesněji než dosud bude vymezen postup při hlasování o návrhu na vyrovnání.

- 4.5. Zákon bude i v budoucnu určovat podmínky, sledující zajištění poctivosti vyrovnání, jakož i lhůtu v níž bude dlužník povinen vyrovnání splnit (uvazuje se o lhůtě dvou let). Způsoby, jimiž se dlužník hodlá vyrovnat s věřiteli, nebudou předem omezovány.

K projednání vyrovnání soud zpravidla nařídí jednání, na němž budou věřitelé hlasovat o přijetí vyrovnání, s tím, že přijaté vyrovnání bude závazné i pro přehlasované věřitele.

Soud pak potvrdí svým rozhodnutím vyrovnání, které bylo přijato předepsanou většinou věřitelů a splňuje zákonné podmínky.

- 4.6. Jestliže soud nepotvrdí vyrovnání anebo jestliže vyrovnání nebude splněno, rozhodne o konkursu dlužníka. Totéž bude platit, ukáže-li se, že dlužník při vyrovnání nejednal poctivě.

5. ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ

- 5.1. Předpokládá se, že tato hlava bude v novém zákoně věnována zvláštním druhům úpadkového řízení. Půjde zejména o:
- a/ ustanovení upravující úpadek finančních institucí se zvláštním režimem,
 - b/ způsob řešení úpadku fyzických osob, které nejsou podnikateli, a malých právnických osob (s tím, že pojem malá právnická osoba, bude vymezen v zákoně)
 - c/ ustanovení týkající se možnosti vést insolvenční řízení na majetek ve společném jmění manželů.
- 5.2. V případě úpadku finančních institucí se zvláštním režimem bude nezbytné především respektovat úpravu práva EU.

V intencích bodu 1.5. § 2 zvláštní části záměru se počítá především s omezením okruhu subjektů způsobilých podat návrh na zahájení insolvenčního řízení.

Z obecných účinků návrhů pak především nebude platit princip, že pohledávky finanční instituce se zvláštním režimem za jejími dlužníky se automaticky stávají splatnými (o omezení platnosti tohoto principu se ostatně uvažuje i ve vztahu k obecné úpravě).

V souvislosti s insolvenčním řízením dojde k omezení dosavadní ochrany údajů dlužnickových dlužníků (typicky k oslabení bankovního tajemství).

- 5.3. Bude zohledněna směrnice č. 98/26/ES o neodvolatelnosti vypořádání v platebních systémech a systémech vypořádání obchodů s cennými papíry.

Zakotven bude požadavek této směrnice o informační povinnost soudů vůči České národní bance v případě vyhlášení konkursu na účastníka platebního systému. Ostatní požadavky byly zapracovány do souběžně připravovaného návrhu zákona o platebním styku, který by měl být vládě předložen na podzim tohoto roku.

Zákon bude respektovat tzv. close out netting, to jest smlouvu, včetně jakékoli rámcové smlouvy, uzavřená k úpravě vztahů z jednoho nebo více obchodů s deriváty, repo obchodů, půjček cenných papírů nebo jiných finančních obchodů uzavřených mimo organizované veřejné trhy (tzv. závěrečné vyrovnání zisků a ztrát upravuje § 87d zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů).

V souladu s návrhem evropské směrnice o finančním kolaterálu budou tyto kolaterály (včetně nettingu, repo operací atd.) izolovány od konkursního řízení.

5.4. Způsob řešení úpadku fyzických osob, které nejsou podnikateli, a malých právnických osob bude směřovat ke zjednodušení celého postupu, s tím, aby se celé řízení realizovalo v co nejkratším časovém úseku. Při přehledně uspořádaných majetkových poměrech dlužníka a malém počtu jeho věřitelů by zákon umožnil (ve prospěch zásady procesní ekonomie řízení) vést řízení i pouze písemnou formou.

5.5. Úprava týkající se majetku ve společném jmění manželů, bude především umožňovat, aby věřitelé dlužníka, dlužník - manžel nebo i manželé - dlužníci společně, mohli v insolvenčním řízení vypořádat práva a závazky vážnoucí na společném jmění manželů.

5.6. Předpokládají se i další (rozsahem méně významné) odchylky od obecné úpravy podle povahy dlužníka (např. časové omezení možnosti podat návrh v určitém období v případě úpadku politických stran nebo při úpadku zemědělských subjektů).

5.7. V této hlavě budou upravena též pravidla týkající se tzv. přeshraničních insolvenčních řízení, a to v souladu s nařízením Rady (ES) č. 1346/00, o řízení ve věci platební neschopnosti a směrnicí č. 2001/24/ES, o likvidaci a reorganizaci úvěrových institucí (bank a družstevních záložen).

V souvislosti s tím bude zřejmě potřebné v dotčeném rozsahu novelizovat též zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

5.8. Zde budou rovněž vymezeny předpoklady (včetně časového rámce), za kterých bude moci soud (na žádost dlužníka) rozhodnout o osvobození dlužníka od závazků, které nebyly (nemohly být) uspokojen v insolvenčním řízení (osvobození od zbytkových dluhů).

§ 4

Způsob promítnutí navrhovaného řešení do právního řádu

Tato část věcného záměru je v něm na příslušných místech uvedena; základní zásadou bude zrušení dosud platného zákona o konkursu a vyrovnání a jeho nahrazení novým zákonem o úpadku a způsobech jeho řešení (úpadkovým zákonem), který bude vypracován v intencích tohoto věcného záměru.

Vydání nového zákona si vyžádá i některé další změny v právním řádu. Navrhovaná řešení jsou v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

- 2.1. Nové pojetí způsobů řešení úpadku, především rozšíření těchto způsobů o reorganizaci, jakož i to, že řada účinků spojovaných dosud s prohlášením konkursu se v případě dlužnického návrhu bude připínat již ke dni jeho podání, si vyžádá

- 1) novelizaci zákona č. 40/1964 Sb., v ustanoveních § 175 a § 176,
- 2) novelizaci zákona č. 65/1965 Sb., v ustanovení § 52 (u tohoto ustanovení jde o termi-

nologickou (nikoli obsahovou) změnu, se zřetelem k tomu, že účinky spojované dosud s prohlášením konkursu se podle nové úpravy mohou projevit i dříve,

- 3) novelizaci zákona č. 530/1990 Sb., v § 21a,
- 4) novelizaci zákona č. 283/1991 Sb., v § 44 (u tohoto ustanovení jde o terminologickou změnu týkající se „správce podstaty“ v novém pojetí),
- 5) novelizaci zákona č. 424/1991 Sb., v § 9 odst. 3 a § 12 odst. 4,
- 6) novelizaci zákona č. 455/1991 Sb., v § 8 a § 60,
- 7) novelizaci zákona č. 21/1992 Sb., v § 29 odst. 4 (k tomu srov. též bod 1.5. § 2 a bod 5.2. § 3 zvláštní části záměru),
- 8) novelizaci zákona č. 468/1991 Sb., v § 15,
- 9) novelizaci zákona č. 582/1991 Sb., v § 14 odst.

- 3 písm. a/ (tak aby počítal i s reorganizací)
- 10) novelizaci zákona č. 214/1992 Sb., v § 14,
 - 11) novelizaci zákona č. 229/1992 Sb., v § 22,
 - 12) novelizaci zákona č. 248/1992 Sb., v § 28, § 35a, § 35d, § 36, § 37e (zde půjde i o terminologické změny týkající se dosud užívaného pojmu správce /jen/ konkursní podstaty)
 - 13) novelizaci zákona č. 280/1992 Sb., v § 6a odst. 4,
 - 14) novelizaci zákona č. 357/1992 Sb., v § 8 (tak aby počítal i s reorganizací) a dále v § 10 a § 20,
 - 15) novelizaci zákona č. 358/1992 Sb., v § 3 (u tohoto ustanovení jde o terminologickou změnu týkající se „správce podstaty“ v novém pojetí),
 - 16) novelizaci zákona č. 589/1992 Sb., v § 20 odst. 3 a § 20a odst. 1 (tak aby počítal i s reorganizací)
 - 17) novelizaci zákona č. 591/1992 Sb., v § 34 odst. 11 (zde je důvodem i to, že se předpokládá, že výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně), § 48, § 80 (s přihlédnutím k terminologickým změnám u „správce podstaty“) a v § 80c,
 - 18) novelizaci zákona č. 592/1992 Sb., v § 23 (půjde o terminologické zpřesnění se zřetelem k tomu, že nový zákon již nebude znát jen konkursní a jen vyrovnací řízení),
 - 19) novelizaci zákona č. 593/1992 Sb., v § 5 a § 8,
 - 20) novelizaci zákona č. 199/1994 Sb., v § 2b (minimálně v případě vyrovnání nebo reorganizace podle nového zákona nebude žádoucí omezovat dlužníka v možnosti ucházet se o veřejnou zakázku),
 - 21) novelizaci zákona č. 216/1994 Sb., v § 2 (půjde o terminologické zpřesnění ve vazbě na skutečnost, že konkurs a vyrovnání již nebudou jedinými způsoby řešení úpadku dlužníka),
 - 22) novelizaci zákona č. 87/1995 Sb., v § 14 odst. 7, § 28d odst. 4 a § 28f odst. 1,
 - 23) novelizaci zákona č. 248/1995 Sb., v § 8 odst. 1 a § 9 odst. 5,
 - 24) novelizaci zákona č. 85/1996 Sb., v § 7b, § 8b a § 9,
 - 25) novelizaci zákona č. 18/1997 Sb., v § 16 odst. 6 a § 18 odst. 1 písm. h/ (ohledně tohoto ustanovení se předpokládá, že výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně),
 - 26) novelizaci zákona č. 77/1997 Sb., v § 6 odst. 5 (zde půjde o přizpůsobení terminologie) a § 9 odst. 2,
 - 27) novelizaci zákona č. 125/1997 Sb., v § 32 odst. 3 (ohledně tohoto ustanovení se předpokládá, že výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně) a § 36 odst. 4,
 - 28) novelizaci zákona č. 227/1997 Sb., v § 7,
 - 29) novelizaci zákona č. 15/1998 Sb., v § 23 odst. 6,
 - 30) novelizaci zákona č. 111/1998 Sb., v § 42 odst. 1 a § 101 odst. 6 (ohledně tohoto ustanovení se předpokládá, že výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně),
 - 31) novelizaci zákona č. 148/1998 Sb., v § 57 a § 61 odst. 1,
 - 32) novelizaci zákona č. 363/1999 Sb., v § 30 odst. 10,
 - 33) novelizaci zákona č. 26/2000 Sb., v § 3 odst. 3, § 17 odst. 4, § 18 (zde bude nutné vzít v úvahu, že podle nového pojetí insolvenčního řízení může za trvání insolvenčního řízení dlužníka v některých případech zůstat oprávnění nakládat s majetkovou podstatou, takže ne vždy bude navrhovat dražbu majetku podrobeného režimu úpadkového zákona správce podstaty), § 22 odst. 1 a § 46 odst. 1,
 - 34) novelizaci zákona č. 151/2000 Sb., v § 17 odst. 3,
 - 35) novelizaci zákona č. 158/2000 Sb., v § 17 odst. 2,
 - 36) novelizaci zákona č. 219/2000 Sb., v § 43 odst. 1 a § 56 odst. 5 (ohledně těchto ustanovení se předpokládá, že výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně),
 - 37) novelizaci zákona č. 241/2000 Sb., v § 16 odst. 4,
 - 38) novelizaci zákona č. 254/2000 Sb., v § 11 odst. 2 a § 18 (u tohoto ustanovení jde o terminologické změny),
 - 39) novelizaci zákona č. 307/2000 Sb., v § 16 odst. 4, § odst. 5, § 31 a § 32 (ohledně tohoto ustanovení se předpokládá, že výčet majetku, který nebude součástí majetkové podstaty dlužníka bude soustředěn v úpadkovém zákoně),
 - 40) novelizaci zákona č. 365/2000, v § 6 odst. 3,
 - 41) novelizaci zákona č. 458/2000 Sb., v § 10 odst. 3, § 37, § 42, § 67 odst. 12 a § 85,
 - 42) novelizaci zákona č. 117/2001 Sb., v § 5 odst. 4,
 - 43) novelizaci zákona č. 143/2001 Sb., v § 12 odst. 7 (u tohoto ustanovení jde o terminologickou změnu týkající se „správce podstaty“ v novém pojetí).
- 2.2. Bude rovněž nezbytné novelizovat zákona č. 140/1961 Sb., jelikož zde formulované skutkové podstaty úpadkových deliktů bude nutno přizpůsobit novému pojetí insolvenčního řízení jak po obsahové stránce, tak z terminologického hlediska.
- 2.3. S přihlédnutím k novému pojetí způsobů řešení úpadku se vedle přesnějšího vymezení daňových povinností správce podstaty a dlužníka přímo

v úpadkovém zákoně (srov. bod 5.9. § 2 zvláštní části záměru) předpokládá, že změny dozná i skupina daňových zákonů, potud, že zejména ve spojení s možným řešením úpadku reorganizací se v nové úpravě očekává zavedení specifického daňového režimu pro dlužníka za trvání insolvenčního řízení. Obdobná ustanovení se v těchto zákonech v návaznosti na stávající úpravu konkursu a vyrovnání sice vyskytují i dnes, budou však muset být přehodnocena v souvislosti s novými insolvenčními instituty a časovým posunutím některých účinků spojovaných dosud pouze s prohlášením konkursu.

Tomu odpovídá záměr novelizovat v souvislosti s novým úpadkovým zákonem též

- 1) zákon č. 337/1992 Sb.,
 - 2) zákon č. 586/1992 Sb.,
 - 3) zákon č. 587/1992 Sb., a
 - 4) zákon č. 588/1992 Sb.
- 2.4. Předpokládá se rovněž, že z důvodů, jež jsou popsány v bodě 2.1., ale i v bodě 2.3. výše, bude vedle ustanovení vtělených do úpadkového zákona (srov. bod 5.9. § 2 zvláštní části záměru) novelizován i zákon č. 563/1991 Sb.
- 2.5. Jelikož se počítá s tím, že nový úpadkový zákon bude výslovně řešit i vztah insolvenčního řízení k řízení o povolení vkladu do katastru nemovitostí (srov. bod 4.6.6. § 2 zvláštní části záměru), lze očekávat, že na tomto základě bude novelizován též zákon č. 265/1992 Sb. Důvody popsané v bodě 2.1. výše opodstatňují také změny v § 9 cit. zákona.
- 2.6. Rovněž bude nezbytné novelizovat zákon č. 513/1991 Sb. Příčinou je opět nové pojetí způsobů řešení úpadku a účinků spojovaných dosud (jen) s prohlášením konkursu. Na tomto základě bude nutno přehodnotit úpravu rejstříkového řízení v otázce, které skutečnosti týkající se insolvenčního řízení budou zaznamenávány v obchodním rejstříku, jakož i úpravu účinků zahájení insolvenčního řízení a rozhodnutí o úpadku, případně zrušení insolvenčního řízení, na další existenci obchodních společností a družstev, případně na další účast dlužníka v těchto subjektech, včetně možnosti, že popis těchto účinků bude soustředěn v úpadkovém zákoně. Upravit bude nutno též ustanovení bránící statutárním orgánům dlužníka ve výkonu jejich další činnosti.

2.7. Možnost uložit placení zálohy na náklady insolvenčního řízení navrhuji címu věřiteli - zaměstnanci dlužníka i tehdy, vyplývá-li jeho pohledávka ze mzdových nároků, si vyžádá novelizaci zákona č. 118/2000 Sb. tak, aby uvedenou změnou nebyla oslabena míra ochrany poskytovaná zaměstnancům nárokům zákonem č. 118/2000 Sb. i z hlediska doby jejich uspokojení

2.8. Dojde též k novelizaci zákona č. 549/1991 Sb., když se předpokládá zpoplatnění insolvenčního řízení (v souvislosti s jeho ukončením) při řešení úpadku vyrovnáním a reorganizací (kde lze očekávat vyšší zdroje sloužící ke krytí poplatkové povinnosti, než při řešení úpadku konkursem), jakož i změna těch ustanovení zákona o soudních poplatcích, jež má svůj původ v důvodech popsaných pod bodem 2.1.

2.9. O příčinách možné novelizace zákona č. 97/1963 Sb. pojednává bod 5.7. § 3 zvláštní části záměru). Ve spojení s rozšířením procesních pravidel v novém úpadkovém zákoně je možné, že jejich konečná podoba (zejména v souvislosti s ustanoveními popisujícími dopady insolvenčního řízení do poměrů jiných řízení a pravidly týkajícími se řešení tzv. incidenčních sporů) si vynutí změny též v některých zákonech, které mají zcela nebo zčásti povahu procesního předpisu. Jde především o zákon č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 531/1990 Sb., zákon č. 13/1993 Sb., celní zákon, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 63/2000 Sb., o ochraně před dovozem subvencovaných výrobků a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů; potřeba novelizace zákonů č. 265/1992 Sb. a č. 337/1992 Sb., které mají rovněž povahu procesních norem, již byla odůvodněna dříve. Oproti tomu se nepředpokládá potřeba další novelizace zákona č. 99/1963 (s přihlédnutím k jeho poměru k úpadkovému zákonu), s jedinou výhradou, týkající se možného zpřesnění terminologie a zpřesnění (nikoli však vypuštění) ustanovení o místní či věcné příslušnosti soudu ohledně incidenčních sporů (jež mají být podle nového pojetí řešeny v rámci insolvenčního řízení).

Nová úprava si rovněž vyžádá změny, případně nahrazení, předpisů (příslušných částí předpisů), které mají povahu prováděcích norem (srov. jejich výčet pod bodem 4. § 1 obecné části záměru).

§ 5

Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhovaného věcného řešení, zejména nároky na státní rozpočet

Věcný záměr obecně předpokládá nároky na státní rozpočet jen v souvislosti s náklady na tvorbu centrálního elektronického veřejného seznamu, obsahujícího informace o úpadkových řízeních. Finanční prostředky

na úhradu těchto nákladů bude nezbytné poskytnout ze státního rozpočtu; jejich výši je možné konkretizovat až v souvislosti s konečnou podobou zákona. Hrubý odhad těchto nákladů činí mezi 80 až 120 mil. Kč.

Práva směnky v současném platebním styku a podnikání;

jejich charakteristické náležitosti, specificky pak jejich využití v průběhu likvidace společností v konkursním řízení, v obchodní a společenské praxi

Ing. Erich DEUTSCH, Ing. Radek DEUTSCH, Ing. Dalibor DEUTSCH

Autoři jsou členy KSKŘI v ČR a správci konkursních podstat

I. K současnému využívání směnek

Stále nedoceneným prostředkem v současných ekonomických podmínkách je velmi malé využívání směnek v obchodním styku. Tato tendence je trvalá a velmi jasně vypovídá o současném ekonomickém klimatu naší společnosti. Směnka již od samého počátku byla uznávanou formou více jak „čestného osobního“ postoje k závazku zaplacení (výjimky samozřejmě existovaly). K této formě placení byla daleko více přizpůsobena nejen podnikatelská veřejnost, ale byly i zde „vytvořeny“ orgány státní správy, které velice důsledně a současně rychle řešily sporné případy. Právě tato rychlost a důslednost dnes chybí; daleko méně je také směnek využíváno. Samozřejmě, že je to zjednodušený pohled, který pak ve skutečnosti vytváří celé spektrum toho, proč je směnek stále méně v oběhu.

Bylo zpracováno již několik odborných analýz a pojednání o výhodnosti používání směnek v praxi. Skutečnost a jejich využití spíše kulminuje k poznání, že se směnek využívá, v porovnání se současným postupným rozvojem obchodních styků, stále ve stejném rozsahu, tedy relativně méně.

Směnka je cenný papír, z kterého vyplývá bezpodmínečný dlužnický závazek sepsaný v přesně stanovené formě, kterou potvrzuje majiteli směnky nesporné právo požadovat ve stanovenou dobu zaplacení peněžní částky na směnce uvedené.

Směnečná problematika je velmi rozsáhlá a možnosti, jak směnku vystavit, jakou směnku vystavit, jak s touto směnkou nakládat a jak využít jejích vlastností je mnoho. Směnka sehrává rozhodující roli při sjednávání obchodního úvěru (mezi dodavatelem a odběratelem) a současně otevírá možnosti jejímu majiteli získat pohotově peníze prostřednictvím obchodních bank (eskont směnek).

Směnka je pro své vlastnosti vhodným platebním nástrojem jak pro dodavatele, tak pro odběratele, ale i pro další do obchodu respektive finančních transakcí vstupující partnery. Směnka je svou povahou nástrojem ekonomiky, což je prvek vítaný v době, kdy je možno sledovat určitou plošnost v působení některých opatření.

Způsob uzavírání a úhrady obchodních úvěrů se řídí Směnečným a šekovým zákonem č. 191/1950 Sb., novelou Občanského zákoníku č. 47/1192 Sb., Občanským soudním řádem č. 70/1992 Sb. s Obchodním zákoníkem č. 513/1991 Sb. (včetně všech novel).

II. Problematika směnek

1. Směnka je cenný papír znějící na finanční plnění. Je to předem platební a následně úvěrový nástroj, zakládající vztah mezi dlužníkem a věřitelem. Jsou s ní spojena práva směnečného věřitele na zaplacení peněžní pohledávky v ní uvedené. Zákonná úprava rozlišuje směnku „vlastní“, v níž se vystavitel zavazuje zaplatit věřiteli v určitém termínu pevně stanovenou částku. Směnka „cizí“ (tratu), jež obsahuje příkaz vystavce třetí osobně (např. peněžnímu ústavu) platit ve stanovené době vyznačenou peněžní sumu.

Rozhodující roli sehrává směnka pro získávání tzv. obchodního úvěru tedy úvěru, který poskytuje dodavatel odběrateli na základě dohody o odloženém placení za dodávku zboží a také bankovního úvěru - eskont směnek.

Problematika směnek je řešena v ČR zákonem směnečným a šekovým č. 191/1950 Sb. Směnka musí mít vždy písemnou formu, přičemž nezáleží na materiálu, na kterém je směnečné prohlášení napsáno. Nárok majitele i závazek dlužníka jsou neodlučitelně vtěleny do směnečné listiny - se zánikem listiny zaniká jak směnečný nárok, tak závazek (nutnost umožnění, v případě zničení nebo ztráty).

III. Členění a rozdělení směnek podle směnečné operace, vystavení, lhůty

- a) Podle podstaty směnečné operace dělíme směnky na
 1. obchodní - v případě vystavení směnky proti dodávce zboží
 2. finanční - v případě vystavení směnky na základě půjčky peněz
- b) Podle způsobu vystavení dělíme směnky na
 1. vlastní - vystavcem směnky je dlužník (odběratel), který se sám zavazuje, že věřiteli (dodavateli) zaplatí částku na směnce uvedenou v uvedeném termínu,
 2. cizí - u této směnky vystupují 3 osoby. Vystavcem je dlužník (odběratel), který dává příkaz svému dlužníkovi (svému odběrateli z jiné obchodní operace), aby „místo něho“ zaplatil směnečnou částku jeho (myšleno vystavcově) věřiteli.

Modifikací této směnky jsou:

- 2.1. směnka cizí na vlastní řád - vystavcem je věřitel (dodavatel), který dává příkaz

dlužníkovi (odběrateli), aby mu zaplatil příslušnou částku (formulace „zaplaťte za tuto směnku na řad můj vlastní“),

- 2.2. zastřená směnka vlastní - výstavcem je dlužník (odběratel), který ve směru sám sobě dává příkaz zaplatit věřiteli (dodavatel) příslušnou částku.

V běžném používání se nejčastěji vyskytují směnky cizí na vlastní řád.

- c) podle určení lhůty splatnosti rozlišujeme směnky
1. denní (fixní) - na určitý den (např. 1. 6. 2001),
 2. datosměnky - na určitý čas po dni vystavení (např. za 6 měsíců ode dnešního vystavení směnky),
 3. vistasměnky - na viděnou, splatné při předložení (do 1 roku od data vystavení),
 4. lhůtní vistasměnky - splatné určitý čas po viděné (tj. po akcentu).

Úroková doložka je platná pouze u vistasměnek a lhůtních vistasměnek.

IV. Nutné údaje pro cizí a vlastní směnky (§1a §75, zák. 191/1950 Sb)

- a) náležitosti směnky cizí
- označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádření v jazyku, v němž je tato listina sepsána,
 - bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžní sumu,
 - jméno toho komu, nebo jehož řad má být placeno,
 - jméno toho, kdo má platit (jméno směnečníka),
 - údaj splatnosti, tedy času, kdy má být placeno,
 - údaj místa, kde má být placeno,
 - datum a místo vystavení směnky,
 - podpis výstavce.
- b) náležitosti směnky vlastní
- označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny a vyjádření v jazyku, v němž je tato listina sepsána,
 - označit, že se jedná o příslib zaplacení,
 - jméno toho komu nebo na jehož řad má být placeno,
 - údaj splatnosti, tedy času, kdy má být placeno,
 - datum a místo vystavení směnky,
 - podpis výstavce.

V. Směnka v praktickém využití

Směnka může sloužit jako úvěrový, platební a zajišťovací prostředek. Představuje větší jistotu zaplacení a možnost získat za odklad placení legální efekt (úrok).

- a) Akceptace (přijetí) cizí směnky

Napsáním jména směnečníka na směnku není ještě tato osoba směnečně zavázána. Stane se tak až poté, co se na směnku podepíše a tvrdí tak, že s jejím textem souhlasí. Tomuto projevu souhlasu podpisem směnečníka na směnku se říká akcept směnky. Akceptací směnky se směnečník stává hlavním směnečným dlužníkem.

- b) Převádění směnek na jiného majitele

Děje se tak zvaným indosamentem (rubopisem). To znamená, že na druhou stranu (rub) směnky napíše její majitel formulaci např. „Za mne na firmu PP“ a podepíše se. Novým majitelem směnky se stává firma PP, která může tuto směnku zase postoupit dále. Směnku lze tedy použít k zaplacení svých závazků ještě před splatností směnky (dospělostí směnky). V tomto případě směnku předá svému věřiteli prostřednictvím tzv. „rubopisu“ (indosamentu). Indosament je nutno napsat na směnku (rub) nebo na list s ní spojený (přívěšek). Musí jej podepsat indosant (ten, kdo směnku rubopisem převádá). Ten také může zakázat další indosaci (ten, na něhož se směnka převádí).

Indosant nesmí obsahovat žádnou podmínku a nesmí být částečný.

Směnka eskontuje - eskont je odkoupení směnek obchodní bankou před termínem dospělosti.

Základní druhy indosamentů :

- běžný indosament
- blankoindosament
- zmocňovací indosament (inkasní indosament, prokuraindosament)
- zástavní indosament

VI. Předložení a proplácení směnek (skadence, § 33, zák. č. 191/1950 Sb.)

Směnka vystavena na určitý den (ale též na určitý čas po vystavení nebo na určitý čas po vidění (§ 38, zák. č. 191/1950 Sb.) je splatná proti předložení směnečníkovi v místě platebním v den splatnosti nebo v jeden den ze dnů následujících pracovních dnů. V případě, že den splatnosti připadne na den pracovního klidu nebo volna je směnka splatná v nejbližší následující pracovní den.

Směnka vystavená „na viděnou“ (a vista) je splatná při předložení. Musí být předložena do jednoho roku od data vystavení. Výstavce však může tuto lhůtu zkrátit, nebo určit delší lhůtu. Může také stanovit, že směnka na viděnou nesmí být předložena před určitým dnem. Rubopisec (indosant) může lhůtu zkrátit, pokud to není na směnce výslovně zakázáno.

Splatnost směnky vystavené „na určitý“ den po vidění se řídí datem jejího přijetí.

Výstavce může ustanovit, že směnka nesmí být předložena k přijetí před určitým dnem (§ 22, zák. č. 191/1950 Sb.). Majitel směnky není povinen přijmout placení před splatností. Směnečník, který platí před splatností, jedná na vlastní nebezpečí (§ 40, zák. č. 191/1950 Sb.). Není-li směnka předložena k placení ve stanovené lhůtě, může dlužník složit příslušnou částku u soudu na náklad a nebezpečí majitele (§ 42, zák. č. 191/1950 Sb.).

VII. Přijetí a předložení směnky

Přijetí se píše na směnku. Vyjadřuje se slovem „přijato“ podepisuje je směnečník a tím se zavazuje zaplatit směnku při splatnosti (§ 25 a 28, zák. č. 191/1950 Sb.). Majitel není povinen ponechat směnku předloženou k přijetí v rukou směnečníka (§ 24, zák. č. 191/1950 Sb.).

VIII. Směnečné rukojemství (aval)

Zaplacení celého směnečného závazku nebo jeho části může být zaručeno směnečným rukojemstvím (§ 30, zák. č. 191/1950 Sb.). Rukojemské prohlášení činí ručitel přímo na líc směnky a zní zpravidla „Jako rukojmí za firmu PP“ nebo „Per aval za firmu PP“ (§ 31, zák. č. 191/1950 Sb.).

Směnečný rukojmí (tzv. avalista) je zavázán stejně jako ten, za koho se zaručil (tedy jako hlavní směnečný dlužník, když se zaručil za směnečníka, nebo jako postihový dlužník, když ručí za výstavce směnky nebo indosanta) (§ 32, zák. č. 191/1950 Sb.).

IX. Postih a postihový dlužník

Postihovým právem rozumíme nárok majitele směnky (v případě nezaplacení směnky akceptantem) vyžadovat zaplacení na všech dalších osobách, které se na směnku podepsaly, tj. zejména výstavce a všech indosantů. Postihem rozumíme také požadování peněžních nároků spojených s nezaplacením směnky směnečníkem (např. náklady na protest), úroků ve výši 6 % ode dne protestu, a odměny ve výši maximálně 1/3 % směnečné části.

X. Eskont směnek peněžním ústavem

Jde vlastně o odkup směnky bankou dobou její splatnosti od majitele směnky. Banka nejprve provádí posouzení bonity (kvality) osob na směnce podepsaných (tedy zejména směnečníka a výstavce směnky). V případě, že se rozhodne směnku eskontovat, uzavře s klientem smlouvu o eskontu směnek, jejichž součástí je „cena“, za kterou banka směnky kupuje - tj. úrok (podle platného sazebníku) a eskontní provize.

Této částce, kterou si banka odečítá od směnečné částky se říká diskont. Majitel směnky zároveň s podpisem smlouvy převede směnku indosamentem běžným nebo blankoindosamentem na banku. Novým majitelem se stává banka. I v tomto případě je nutné mít na paměti, že banka využívá svého práva postihu vůči postihovým dlužníkům (tedy i proti tomu, od koho směnku odkoupila!!), v případě, že směnečník směnku nezplatí.

XI. Proplácení směnek peněžním ústavem

Vzhledem k tomu, že většina směnek je v současné době splatná u bank, je vhodné předkládat směnky k proplácení prostřednictvím banky - požádat banku o službu inkasa. Banka za příslušnou odměnu předloží směnku k inkasu a směnečnou částku převede na účet majitele směnky. V případě, že směnečník směnku nezplatí, obstará banka u notáře protest a směnku s protestní listinou vrátí majiteli.

XII. Zhodnocení využití směnky

Lze tedy shrnout, že směnka je obchodovatelný cenný papír, znějící na peníze, sepsaný ve formě přísně vymezené, obsahující bezpodmínečný dlužnický závazek, zaplatit v určitém čase, na určitém místě, určité osobě.

Užívá se jí zejména při krátkodobých závazcích. Směnka umožňuje věřiteli podat žalobu na dlužníka, který neplatí a je tak z jednou z posledních možností, jak je možné „žalobu“ odvrátit.

Jednou, předpokládáme, že z mála možností je jedním zástupce dlužícího odběratele s věřitelem o směnečném závazku. Účelem tohoto jednání by mělo být vypracování návrhu směnečného vztahu (odsouhlasení dlužné částky, stanovení termínu splátek a celé dlužné částky včetně výpočtu a projednání úroku).

XIII. Vznik zástavního práva ke směnce

Zákon směnečný a šekový č. 191/1950 Sb. v § 19 specifikuje formu zástavního rubopisu odst. 1 citujeme: Obsahuje-li indosament doložku „hodnota k zajištění“, „hodnota k zástavě“ nebo jinou doložku vyjadřující zastavení, může majitel vykonat všechna práva ze směnky; jeho indosament má však jen účinek zmocňovacího indosamentu.

Použitý podmiňovací způsob v textu zákona „obsahuje-li“ by vedl logicky k úvaze, že zastavit směnku na řad lze i jiným způsobem. S ohledem na ustanovení § 40 zákona o cenných papírech tomu tak není, neboť toto ustanovení jako podmínku vzniku zástavního práva k cenným papírům na řad mimo jiné zástavní rubopis. Směnku nelze zastavit jinak než prostřednictvím zástavního rubopisu. Citovaný zákon zároveň upravuje v § 39 také smlouvu zastavení cenných papírů, ale nepripouští právo podzástavní k cenným papírům.

Zástavní právo ke směnce na řad vznikne na základě smlouvy, je-li směnka opatřena zástavním rubopisem předáním zástavnímu věřiteli nebo dohodnuté třetí osobě, sjednanému depozitáři.

Po formální stránce je zmocňovací rubopis běžným rubopisem, který je doplněn o doložku „k zastavení“ upravenou v § 40 odst. 2 zákona o cenných papírech nebo i doložkou jiného znění, ale stejného významu. Zástavní rubopis může mít i podobu blankoindosamentu. Podpis indosamenta pak musí být přičiněn osobou legitimovanou a zástavní rubopis nemůže vybočit z nepřetržité řady rubopisů.

Také při zastavování vlastních směnek na řad je nutno postupovat podle tohoto ustanovení s ohledem jak na § 77, odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb., tak i s ohledem na § 40 zákona o cenných papírech.

XIV. Směnka v případě likvidace

Pohledávky, které jsou zajištěny zástavním právem, zadržovacím právem, nebo zajištěním převodem práva dle § 553 občanského zákoníku či zajištěním postoupením pohledávky dle § 554 občanského zákoníku mají mimořádné postavení věřitelů pohledávek.

Věřitelé pohledávek zajištěním zástavním nebo zadržovacím právem v omezeném převodu nemovitostí, zajišťovacím převodem práva dle § 553 občanského zákoníku nebo zajištěním postoupení pohledávky dle § 554 občanského zákoníku označované též jako oddělení věřitelé mají právo, aby byla jejich pohledávky uspokojena z výtěžku věci, práva nebo pohledávky jimiž byla zajištěna. Platí tedy, pokud dojde k prodeji věci zajištěné vyjmenovanými zajišťovacími právy, jsou z výtěžku přednostně uspokojeni oddělení věřitelé.

Z pohledu výkladu zákona, pak takovým odděleným věřitelem je i majitel směnky.

XV. Směnka v případě konkursního řízení

Postavení „oddělených“ věřitelů v konkursním řízení

upřesňuje zák. č. 328/1991 Sb., § 28 ZK, i když jen dílčím způsobem. Omezuje se pouze na úpravu odchýlného způsobu zpeněžení o vydání výtěžku z prodeje věci zatížených právy na oddělené uspokojení do rukou odděleného věřitele. Kromě toho umožňuje, aby oddělený věřitel uspokojil svou pohledávku nejen z výtěžku prodeje zvláštní, ale i společné podstaty, to ovšem jen za předpokladu, že byl zároveň osobním věřitelem úpadcovým.

K vlastnímu uspokojování pohledávek v souvislosti se zástavním právem může dojít procesně rozdílným způsobem podle toho, zda a kdo zástavu poskytl, jakož i podle toho, zda vymáhaná pohledávka je dospělá či nedospělá. V zásadě jde o tyto případy:

1. dlužník ručí osobně a poskytl zástavu ruční nebo hypotekární,
2. dlužník ručí osobně a poskytl zástavu, ale věřitel není na ni omezen,
3. dlužník ručí osobně a poskytl zástavu a věřitel je na ni omezen jako věřitel oddělený,
4. dlužník ručí osobně, zástavu věci movité či nemovité poskytla však třetí osoba.

Jedním z dalších pohledů v případě uspokojování ze směnky je jedná-li se o :

- a) pohledávku nedospělou, kterou lze uspokojit a učinit likvidační žalobou určovací, že žalobci přísluší zástavní právo - viz. § 80 písm. c) OSŘ.
- b) pohledávku dospělou, kdy se lze domáhat uspokojení z majetku dlužníka nebo toho, kdo za něho poskytl zástavu žalobou a následně i nařízením k výkonu rozhodnutí.

Tímto způsobem lze získat rovněž zákonné soudcovské zástavní právo na nemovitost - viz. OSŘ, § 338, odst. a); § 338 odst. b)

Žalobu týkající se zástavního práva lze podat proti dlužníkovi, pokud pohledávku včas a řádně neuspokojil, již před prohlášením konkursu.

Zástavní věřitel tu má přitom právo domáhat se „uspokojení“ ze zástavy (OZ § 151 písm. f), odst. 1); nikoliv právo „uspokojit se“ ze zástavy. Bude se proto domáhat rozsudku, že žalovaný je povinen „strpět“ uspokojení pohledávky zajištěné zástavním právem (jedná se o pravou zástavní žalobu). To ovšem nevylučuje možnost, aby žaloval dlužníka, jestliže není na zástavu omezen, nejdříve na dlužné plnění z pohledávky zajištěné zástavním právem a teprve na základě tohoto rozsudku vymáhal vysouzené plnění prodejem zástavy (jedná se o nepravou zástavní žalobu).

To vše platí i pro případ, kdy se stane pohledávka ze zástavního práva přihlášená do konkursu spornou a nebude tak povahu odděleného nároku. Tuto pohledávku lze uplatnit na rozdíl od jiných přihlášených pohledávek i za trvání konkursu (ZK § 14 odst. 1 písm. d) jen proti správci konkursní podstaty.

Úplně specifickým případem je pak právo zástavní ke směnce zvláště upravené normami směnečnými.

Na základě doložky „k zástavě“ a pod. (zák. č. 191/1950 Sb., § 19) vzniká ke směnce zástavnímu indosatáři zástavní právo, zatímco směnečným věřitelem zůstává indosant, který však po dobu existence zástavního práva nesmí vykonávat svá práva se zřetelem na zmíněnou doložku. Indosatáři je zmíněnou doložkou přiznáno zároveň oprávnění požádat výstavce nebo jiného směnečného dlužníka, který zřizuje ve směnce pro směneč-

nou pohledávku zástavní právo, aby uspokojil pohledávku ze zástavního práva. Jiné závazné osoby (směneční dlužníci) nemohou přitom vůči zástavnímu indosatáři uplatnit námitky zakládající se na jejich bezprostředních vztazích k indosantovi, ledaže zástavní indosatář při nabytí směnky jednal vědomě na škodu dlužníkovu.

V konkursu zástavního indosanta bude mít zástavní indosatář postavení věřitele odděleného, za tím co konkursu indosatáře by měl zástavní indosant postavení věřitele vylučovacího, jestliže by zjištěná pohledávka byla zaplácena.

Pro úplnost představy vztahu zákona o konkursu a vyrovnání s uspokojením ze zástavy je nutno připomenout významnou změnu ve výslovném znění § 28 odst. 5, že zástavní právo oddělených věřitelů zanikají zpeněžením zástavy. Zástavní právo tedy zanikne i částečným uspokojením pohledávky zajišťované. Tímto speciálním ustanovením je modifikováno pro účely konkursního řízení kogentní ustanovení § 151 g) občanského zákoníku dle kterého zástavní právo zaniká kromě jiného až zánikem zajištěné pohledávky.

Z výše uvedeného vyplývá nebo lze dedukovat, že oddělený věřitel bude vypořádán v rozsahu výše celé zástavy. Musíme však upozornit na tu skutečnost, že v případech, kdy ani výtěžek ze zpeněžení majetku společné podstaty a ani složené konkursními věřiteli jako navrhovateli (§ 5; § 8 odst. 3) nepostačují k úhradě odměny a výdaje správce podstaty jakož i nákladů spojených s udržováním a správou podstaty, umožňuje zákon, aby se na úhradě těchto nákladů podíleli i oddělení věřitelé. Zmocňuje totiž správce společné podstaty, aby jim vydal nejvýše 70 % výtěžku připadajícího na ně při jejich uspokojení ze zvláštní podstaty s tím, že zbývající zadržovaná část bude použita k úhradě nákladů konkursního řízení a po té podle zákona vypořádána nakonec v rozvrhovém řízení podle § 32 odst. 1 (§ 28 odst. 4).

Tuto úpravu, podle níž se mají na úhradě konkursního řízení podílet vedle navrhovatelů, tj. konkursních věřitelů (§ 5, § 8 odst. 3) dodatečně i oddělení věřitelé, bude možno však realizovat pouze za splnění těchto předpokladů:

- správci podstaty musí být zřejmé, že by jinak muselo dojít k zastavení konkursního řízení nebo ke zrušení konkursu (§ 44 odst. 1 písm. d)
- postup podle § 28 odst. 4 je ex lege přípustný pouze za podmínky, že zálohy sražené odděleným věřitelům se zvláštní podstaty bude možné vypořádat v rozsahu podle § 32 odst. 1 z výtěžku společné podstaty. Nebude proto přicházet v úvahu v případech, kdy z výtěžku ze společné podstaty by nebylo možné vypořádat tu část výtěžku ze zvláštní podstaty sraženou odděleným věřitelům podle § 28 odst. 4.

Pokud jde příslušnou částku výtěžku ze zpeněžení zvláštní podstaty, která byla oddělenému věřiteli zadržena k úhradě nákladů konkursního řízení, jde o pohledávku za podstatou. Návrh na její vypořádání v rámci rozvrhového řízení se proto stane součástí správcovy konečné zprávy o zpeněžení majetku podstaty (§ 24 odst. 2).

Proti navrženému způsobu vypořádání mohou podat do 15 dnů od vyvěšení konečné zprávy na úřední desce soudu námitky jak konkursní věřitelé, tak úpadce (§ 29 odst. 2).

XVI. Vymáhání směnek

Je možno říci, že směnka představuje přímý, nesporný a abstraktní závazek zaplatit směnečný peněz v určitém místě i čase, a je tudíž závazkem podstatně kvalitnějším, než jsou běžné závazky ze smluv. Ovšem ani směnka naskýtá jistotu, že bude uhrazena dlužníky přímými nebo nepřímými. Nastane-li takový případ, nezbyvá majiteli směnky nic jiného, než se obrátit na soud.

1. Kde směnečná práva uplatnit?

Spory ze směnek rozhodují vždy krajské soudy, příslušné k rozhodování obchodních sporů, a to i v případě, že jde o směnky, které nemají s podnikáním nic společného a věřitelem i dlužníky jsou osoby, které nejsou podnikateli. Půjde o Městský soud v Praze a ostatních krajích je nutné se obrátit na příslušný krajský soud.

2. Kdy je možno uplatnit směnečná práva?

Práva ze směnky nelze uplatnit dříve, než nastala její splatnost. Do té doby práva majitele směnky nedospěla a nelze je účinným způsobem soudně vymáhat. Již den následující po splatnosti lze podat návrh k příslušnému soudu. Zákon číslo 191/1950 Sb. V ustanovení § 43 obsahuje výjimku případů, kdy přípouští formou postihu vymáhání práv i před splatností směnky.

Nárok na zaplacení podle směnky je nutné uplatnit do konce promlčení doby. Pokud jde o nároky vůči **přímým dlužníkům** (příjemce směnky cizí a výstavce směnky vlastní a jejich avalisté), **činí promlčecí doba tři roky** ode dne splatnosti. Nároky majitele vůči **nepřímým dlužníkům** je potřebné **uplatnit v promlčecí lhůtě jednorozční** (běží ode dne protestu). Při doložce, která povinnosti protestu zbaňuje (doložka „bez protestu“, „bez úhrad“ apod.) se počítá tato lhůta.

3. Co je nutno uplatnit

Majitel směnky může vždy požadovat **zaplacení směnečného penízu**. Dále může požadovat vůči všem dlužníkům (tj. přímým a nepřímým) **úrok 6 %** ze směnečné sumy od splatnosti do zaplacení.

Můžeme říci, že jde v podstatě o úrok z prodlení, který je speciálně upraven pro směnečná práva, a proto vylučuje obecnou úpravu občanskoprávními i obchodněprávními. Dále může požadovat **náhradu úhrad**, a to výslovně náhrady útrat za protest, tj. především soudní nebo notářské poplatky za zřízení protestu a případně další náklady, i tzv. provizi ve výši jedné třetiny třetiny procenta ze směnečné sumy. Jde o jednorázové odškodnění směnečného věřitele za nespécifikovatelné újmy, které mu při nezaplacení směnky vznikly.

Důležité je to, že v návrhu na zahájení řízení je nutné všechny požadované částky přesně co do výše specifikovat. Výjimkou je úrok z prodlení, kde postačí uvést požadavek na zaplacení výše uvedených 6 %.

4. Co musí obsahovat směnečná žaloba

- označený soud, na který se žaloba obrací
- označení předmětu sporu, tj. údaj, ze které směnky a jaká práva uplatňuje
- označení žalovaného nebo žalovaných, včetně bydliště (sídla)

- označení zástupců, jsou-li žalobce nebo žalovaní zastoupeni pro toto řízení
- vylíčení rozhodujících skutečností, uvést též údaj kdy, kde, komu a s jakým výsledkem byla směnka předložena k zaplacení
- návrh, jak má být rozhodnuto, zde se uvede, co by měl soud v rozsudku uložit vše zaplatit, v zájmu žalobce je, aby vždy navrhl vydání směnečného platebního rozkazu
- žalobce uvede na konci své plné jméno, u právnických osob plný název
- žaloba musí být podepsána a datována.

Žaloba se předkládá v dostatečném počtu výtisků 1x pro soud, 1x vždy pro každého žalovaného). Jako příloha ke směnečné žalobě musí být přiložen originál směnky. Fotokopie, byť ověřené, jsou nepřijatelné. Jedná-li se o směnku vystavenou ve více stejnopisech, postačí předložit je n v jednom stejnopise. Směnku, ke které byl zřízení opis, předkládá v prvopise i v opise. Požaduje-li žalobce zaplacení i po nepřímých dlužnících, musí přiložit také protestní listiny, nejde-li o směnku s doložkou „bez protestu“ nebo obdobnou doložku. Je-li zastoupen, přiloží též písemnou plnou moc.

XVII. Směnečný platební rozkaz

Možnost vydání směnečného platebního rozkazu je podmíněna návrhem. Bez návrhu žalobce je nelze vydat. Výše částky v tomto rozkaze není omezena. Soud směnečným platebním rozkazem uloží žalovanému, aby směnku zaplatil. Obranou proti tomuto rozkazu jsou námitky. Žalovaný musí podat námitky do tří dnů od doručení rozkazu a tyto námitky odůvodnit. Nepostačuje tedy pouhý odpor proti směnečného platebnímu rozkazu, ale žalovaný musí uvést konkrétně, co proti povinnosti směnku zaplatit namítá.

XVIII. Směnečné námitky

Podá-li směnečný dlužník včas námitky a soud je uzná, nařídí soud ústní jednání, na základě kterého rozhodne soud, zda-li směnečný platební příkaz ponechává v platnosti nebo ruší a v jakém rozsahu. Dlužník se tedy může proti směnečnému platebnímu rozkazu bránit odůvodněnými námitkami, což by se mohlo zdát v rozporu s abstraktní povahou směnky. Abstraktnost směnky znamená oddělení důvodu vzniku směnky od nároků jejich oprávněných majitelů a projevuje se v tom, že dlužník musí prokazovat, proč směnku nezaplatí. Neznamená však úplné vyloučení námitek, nýbrž pouze jejich omezení. Námitky mohou být dvojího druhu:

1. Absolutní námitky jsou charakteristické tím, že mohou být uplatněny vůči každému směnečnému věřiteli, který navrhuje vydání směnečného platebního rozkazu. Patří sem např. námitky, že směnka nespĺňuje formální náležitosti dané zákonem, podpis byl zfalšován, směnka byla již zaplacená, zmeškání preklusivním (např. zmeškáním lhůty k protestu propadají práva vůči vedlejším směnečným dlužníkům), směnečný závazek byl promlčen.

2. Relativní námitky

se vyznačují tím, že mohou být uplatněny pouze ve vztahu k určitému okruhu směnečných dlužníků, jsou založeny na vzájemném vztahu mezi majitelem směnky a směnečným dlužníkem. Jedná se např. o námitku, že bylo dohodnuto náhradní plnění, kompenzace pohledávek, sjednaný obchod, za který bylo směnkou placeno, nebyl řádně realizován, biankosměnka byla vyplněna v rozporu se sjednaným zmocněncem aj.

Směnečný dlužník musí tyto námitky podat nejen v uvedené době a odůvodnit je, ale musí podat všechny námitky, které chce uplatnit. Na později vznesené námitky nebude brát soud zřetel. V případě, že nebyly námitky řádně uplatněny, nabude směnečný platební rozkaz účinky pravomocného rozsudku.

Majitel směnky, který dal návrh na vystavení směnečného platebního příkazu, potom může navrhnout soudu výkon rozhodnutí. Neznamená to však pro něj, že by jeho pohledávka měla jakoukoliv přednost před jinými věřiteli téhož dlužníka (ať už směnečnými či nesměnečnými).

XIX. Umořování směnek při její ztrátě, či zničení

Jak již bylo uvedeno, práva směnečného věřitele jsou spojena se směnkou a proto k jejich uplatnění je zapotřebí předložení směnky. V případě, že směnka byla

ztracena či zničena, nemůže tedy její majitel svá práva uplatňovat ani vymáhat, může však ztracenou směnku či zničenou směnku nahradit umořením. Cílem umoření je převést práva a závazky z půvosní směnky na směnku novou, z umořené směnky již nevyplývají žádná práva a povinnosti (ani kdyby se později našla), protože všechna přešla na směnku novou.

Postup umořování směnek je upraven v občanském soudním řádu (§ 185). Návrh na umoření směnky může dát každý, kdo má na umoření směnky právní zájem, zpravidla tedy majitel směnky, prokuraindosatář nebo zástavní indosatář. Návrh musí vedle obecných náležitostí obsahovat opis nebo kopii směnky. Pokud to není možné, pak její podrobnou charakteristiku. Mělo by zde být uvedeno, jak došlo ke ztrátě či zničení směnky. Pokud soud neshledal důvody k zamítnutí návrhu, vydá usnesení, v němž učiní výzvu, aby ten, kdo by měl směnku v držení ji předložil nebo podal námitky. Zároveň zakáže, aby někdo umořovanou směnku proplácel. Tato výzva se vyvěsí na úřední desce soudu a zašle se všem známým účastníkům umořovacího řízení (zejména osobám, podepsaným na směnce).

Lhůta k podání námitek či předložení směnky je dva měsíce ode dne splatnosti směnky (u směnek, které nejsou dosud splacené) nebo od data vyvěšení usnesení soudu (u směnek po splatnosti). Po uplynutí této lhůty soud na návrh osoby, která dala podnět k umoření, prohlásí svým usnesením směnku za umořenou.

XX. Směnka v obchodní a podnikatelské praxi

Směnky nabízejí řadu možností využití. K základním využitím směnek je možno přistoupit například v následujících oblastech podnikání:

1. Prostředek k získání úvěru
 - kupující (dodavatel) platí prodávajícímu (odběrateli) za odebrané zboží či služby směnkou splatnou až po uplynutí určité doby dané splatnosti směnky;
2. Platební prostředek
 - kupující zaplatí vystavením (akceptem) směnky nebo převede ve prospěch prodávajícího směnku, jejíž je majitelem. Oběhovou funkci platidla, kdy indosant platí převodem směnky, plnila směnka v počátcích svého vzniku, v současné době má tato funkce okrajový význam.
3. prostředek k získání bankovního směnečného úvěru
 - majitel směnky prodá - eskontuje směnku předem dnem její splatnosti bance (eskontní úvěr) nebo výstavce směnky požádá banku o akcept směnky, kterou za ní vystavil (akceptační úvěr), popř. o ručení za svůj směnečný závazek (avalový úvěr).
4. Zajišťovací prostředek
 - klient deponuje v bance jako zajištění přijatého úvěru směnkou. Může se jednat o směnku, kterou na klienta někdo převedl a klient zde vystupuje jako směnečný věřitel. Častěji však přichází v úvahu případ, kdy klient sám vystavuje (akceptuje) ve prospěch banky směnku (často jako biankosměnku), kterou bance v případě řádného nesplácení úvěru může předložit s částkou na dosud nesplacený úvěr klientovi k proplacení. Banka takto tedy nezíská další osobu ručící za úvěr, ale pouze využívá některých vlastností směnky pro lepší vymáhání poskytovaného úvěru. Jiným případem je, když směnku vystavuje příjemce úvěru - firma (např. s.r.o.) a jako rukojmí se na směnku podepíší majitelé této firmy jako fyzické osoby. potom přirozeně ručí za směnku svým osobním majetkem.
5. Prostředek k refinancování bank a řízení likvidity
 - banky mohou v rámci stanovených podmínek reeskontovat kvalitní směnky na centrální banku a získávají tak likvidní prostředky. Z tohoto důvodu mohou i směnky reeskontované na centrální banku za výhodnějších podmínek než směnky ostatní. Jako prostředek řízení likvidity mohou sloužit i vlastní směnky banky. Prvotřídní banky mohou eminovat vlastní směnky, které vzhledem ke své nízké rizikovosti nacházejí bez problému umístění na trhu, a banky tak mohou relativně pohotově získat nové zdroje.
6. Prostředek využívaný v rámci měnové politiky
 - centrální banka stanovením podmínek pro reeskont směnek působí na obchodní banky. Stanovenými podmínkami pro reeskont směnek může centrální banka působit i selektivně (např. zvýhodněný exportních, zemědělských směnek a pod.).

XXI. Výhody směnek v praxi z pohledu jejich plnění či neplnění v případech likvidace či konkursu

Výhody směnečných pohledávek pro věřitele oproti pohledávkám nepodloženým směnkami lze shrnout v zásadě do následujících bodů:

1. Solidární ručení
 - všech závazných osob. Majitel směnky se může obrátit při odmítnutí či neschopnosti placení hlavním směnečným dlužníkem na kteroukoliv další směnečně závaznou osobu a požadovat po ní proplacení směnky. Tím se pro majitele směnky zvyšuje jistota, že mu bude směnka proplacena;
2. Zkrácené soudní řízení
 - znamená pro majitele směnky možnost rychlejšího a snazšího soudního vymáhání pohledávky ze směnky než u jiných druhů pohledávek;
3. Možnost snadné převoditelnosti
 - pohledávky ze směnky prostřednictvím indosamentu;
4. Abstraktnost směnečného závazku
 - která neumožňuje směnečnému dlužníkovi nárok plnění ze směnky na žádné podmínky (kromě podmínek, které stanoví zákon);
5. Jednoznačná a propracovaná právní úprava
 - která dává využívání směnek i v mezinárodním měřítku spolehlivý legislativní základ a omezuje tak možnost různého výkladu sporů a pod.

XXII. Jedna z variant vzniku směnky (již v existujícím obchodním styku) o využití směnečného prohlášení k biankosměnkám (bez upřesňujících údajů)

Realizace směnky v praxi v plném rozsahu navazuje na zákon Směnečný a šekový. I přes svoji letitost neztratil nic na své aktuálnosti, ale naopak je v současné době velmi zdatným partnerem pro ty podnikatele, kteří mu byli ochotni věnovat větší pozornost. Současná praxe pro ty, kteří to pochopili je pak o něco snadnější, či méně „riskovější“ podnikání než pro ostatní.

- 1) Jednou z možností či návrhem na postup změny běžné evidence pohledávky na směnku pro jednání je:
 - a) zajistit spolu s upomínkou na plnění platebních povinností, současně nabídku k osobnímu jednání zástupce dlužícího odběratele o směnečném závazku (doporučuje se u vyšších částek).
 - b) účelem jednání by měla být dohoda o nové formě „dlužnického závazku“ sepsaného v přesně stanoveném uspořádání formou protokolu, kde by výslovně mělo být uvedeno:
 - účel protokolu a forma pohledávky
 - základní údaje dodavatele, odběratele
 - výše částek, úrok, celkové částky
 - den splatnosti
 - místo splatnosti
 - podpisy oprávněných osob dodavatele a odběratele (k dokonalosti by bylo vhodné ověření podpisu)

c) Protokol by měl být chápán jako přechod (akt změny) ze stávajícího způsobu „dluhu“ do nové formy - směnky.

tost právně uzavřít a dlužníka soudně žalovat. (Jako doklad takto připravené „jednoduchosti“ lze uvést překumné jednání v konkursním řízení, kdy předložením

VZOR protokolu

P r o t o k o l

ke směnce č. vystavené dne..... o projednání a vyrovnání pohledávek za odebrané zboží (materiál, poskytnutou službu apod.)

u odběratele:

IČO :

DIČ :

Bankovní spojení:

Číslo organizace:

Dne bylo uskutečněno jednání o vyrovnání dlužných částek mezi:

Zástupci odběratele:

Zástupci dodavatele:

Po vzájemné konzultaci výše pohledávek za odebrané zboží (materiál, poskytnutou službu a pod.* (nehodící se škrtněte) odběratelem činí Kč.

Zástupci obou stran se dohodli, že dlužná částka bude uhrazena podpisem vlastní směnky. Tato částka je považována jako obchodní úvěr ze strany dodavatele a bude splatná dne

K této částce po vzájemné dohodě bude dodavatel s její úhradou uplatňovat uhrazení úroku ve výši % ročně, což představuje Kč ročně.

Celková částka vyznačena na směnce je tedy součtem pohledávky za odebrané zboží a výši úroku k termínu proplacení směnky.

Úhrada směnky bude provedena na účet věřitele č.

u KB pod variabilním symbolem

a konstantním symbolem

Obě strany se dohodly, že uvedené závazky budou splněny po zaplacení dlužné částky vyznačené na směnce.

Protokol je sepsán ve 2 vyhotoveních, z nichž každá ze zúčastněných stran vlastní po jednom originálu.

Protokol byl sepsán a odsouhlasen a podepsán z vlastní vůle obou zástupců řízení bez dalších připomínek.

V dne

za dodavatele : za odběratele :

Poznámka: je uvedena např. některá z bank, či peněžních ústavů

Je pochopitelné, že je možno výše uvedený „návod“ na vznik protokolu oživit o celou škálu údajů, ale výše uvedené údaje nesmějí chybět.

Podobně zpracovaný protokol (může být i jiná forma) a řádně vystavená směnka (hlavně podepsaná směnka) jsou pak řádnými podklady pro další eventuelní jednání.

Praktickou výhodou takto koncipované smlouvy, protokolu a vystavené směnky je, že odpadne „celá“ agenda vzájemného si dopisování a uznání pohledávky a dalších „právních“ jednání, než je možno celou záleži-

směnky odpadá někdy velmi rozsáhlá složka spisu pro uznání pohledávky).

2) Jinou z možností alternativních využití směnek (pro její absolutní volnost) je blankosměnka

Blankosměnka není v zákoně šířeji definována. Jejím autorem nemusí být pouze trasant. Původcem blankosměnky může být výstavce, příjemce a směnečný rukojmí. Poměrně často blankosměnku emituje příjemce ve formě blankoakceptu; nejčastěji však blankosměnku dává do oběhu výstavce v podobě nevyplnění základní směnky.

Kritérium pro rozlišování nulitních směnek zákona č. 191/1950. § 2, čl. I a neúplných směnek podle § 10 čl. I zákona neobsahujících některou náležitost je povědomost vyhotovitele listiny o neúplnosti jejího obsahu a vůle vyhotovitele listiny směřující k doplnění obsahu listiny na úplnou směnku.

Vyplňovací oprávnění není právem věcným ani obligačním, není ani charakter pohledávky. Přesto je lze považovat za právo, které má svoji prokazatelnou hodnotu. Na základě vyplňovacího oprávnění má být do směnky doplněno vše, do blanko podpisovatel ponechal nevyplněné.

Jako jedna z variant „Směnečného vyplňovacího prohlášení“ uvádíme příklad, co by mělo toto prohlášení splňovat adekvátně k „nevyplněné“ směnce.

- a) datum vystavení směnky (počet směnek) s udáním názvu blankosměnky bez udání (příkladně údaje splatnosti, směnečné sumy, místa platebního na řad „komu“;
- b) prohlášení o dobrovolnosti výstavy směnky; pro jaké krytí je použitelná, případně uvést čísla smluv a pod.
- c) určit právo pro vyplnění (viz. bod a) údaje splatnosti, směnečnou sumu a místo platební (případně domicilační doložku) s přesným označením:
 - do údaje splatnosti libovolné datum po dni splatnosti jakékoliv „Vaši“ pohledávky nebo její části nebo jejího příslušenství z výše uvedené smlouvy;
 - jeho směnečnou sumu libovolnou částku zahrnující, ale nepřekračující veškeré Vaše pohledávky z výše uvedené smlouvy, které budou splatné ke dni splatnosti směnky;
 - jako místo platební libovolný údaj
- d) jiné údaje konkretizující a umožňující na směnku vypsát takové dodatky, které význam a povahu směnky „rozšiřují“. V případě, že tak není ve směnečném vyplňovacím prohlášení uvedeno, je takový údaj neplatný.

Z výše uvedeného příkladu vyplývá jednoduchost a současně dokonalost směnky v praxi.

XXIII. Směnečný protest

Směnečný protest se stává záležitostí při používání směnek v obchodních a finančních vztazích. Přesto však často majitel směnky i směnečně zavázané osoby hledí na protest jako na úkon, jímž se začíná vymáhání směnečného závazku právní cestou.

To může být v konkrétním případě podmíněno právě protestem, avšak protest sám o sobě představuje jen kvalifikované (a zdůrazněme, že nenahraditelné jiným úkonem) zjištění, že nastala určitá skutečnost, zvláště že směnka nebyla zaplácena, nebo přijata (akceptována). Jak ukážeme dále, může jít též o zjištění jiných skutečností.

1. Protestní orgán

Do směnečného protestu je zapojeno více osob. Především je to protestní orgán. Nejčastěji vystupuje jako protestní orgán notář. Dnes již můžeme říci, že provádění směnečných protestů notáři se vžilo a že již bylo překonáno počáteční váhání a nejistoty no-

tářů o způsobu provedení protestu. Dalším možným orgánem protestním orgánem je soud.

I když občanský soudní řád neobsahuje ustanovení o provádění protestů soudy, postačí právní úprava a kompetence daná soudům v zákoně směnečném a šekovém (č. 191/1950 Sb.). V současné době se též soudní protesty objevují častěji. Možná, že určitou roli hraje výše poplatku za směnečný protest prováděný notářem, a 500,-Kč, jde-li o protest prováděný soudem. podle zákona by mohl směnečný protest provádět také obecní (městský) úřad. Zde však vždy zůstalo u pouhé litery zákona.

Dodejme, že protest, je-li jinak včas a řádně proveden, je stejně hodnotný bez ohledu na zvolený protestní orgán. Nikde není upravena místní pravomoc protestních orgánů. Teoreticky by proto přinejmenším soud i notář mohli provést protest kdekoliv bez ohledu na jejich obvod nebo umístění notářské kanceláře. Pokud by protest prováděl obecní (městský) úřad, vznikají vážné pochybnosti, zda by tento protestní orgán mohl jako takový působit na území jiné obce. Prakticky však můžeme jen doporučit, aby k vykonání protestu byl zvolen notář nebo soud, který je územně nejbližší k místu, kde je potřeba protest provést, a to především s ohledem na krátké zákonné lhůty k provedení protestu.

2. Protestant

Další osobou působící při směnečném protestu je takzvaný protestant, to znamená ten, kdo je oprávněn obrátit se na protestní orgán se žádostí o vykonání protestu. Bez aktivního působení (žádosti) protestanta žádný protestní orgán protest nevykonává. Protestantem může být především majitel směnky, to znamená původní remitent (osoba, na jejíž řád má být podle znění směnky placeno), pokud ovšem směnku dále nepřevedl. Stalo-li se tak, je protestantem indosatář (osoba, na niž byla směnka indosamentem převedena) nebo ten, kdo má směnku v rukou, jestliže poslední indosament byl učiněn in blanco, to znamená bez označení indosatáře.

Protestantem může být takzvaný prokuraindosatář, to znamená osoba, na jejíž řád byla směnka převedena k obstarání inkasa (doložkou hodnota k inkasu a podobně). I zástavní indosatář, to znamená osoba, na niž byla směnka převedena k zástavě (doložkou hodnota k zástavě a podobně), i když tito indosatáři nejsou skutečnými majiteli směnky, mohou vykonat veškerá oprávnění majitele. Jde-li o protest pro nepřijetí (neakceptaci) směnky, může jej obstarat každý, kdo má směnku v rukou, protože každá taková osoba může směnku předložit k přijetí, a tudíž je oprávněna dát zjištění nepřijetí (odmítnutí akceptu) protestem.

3. Protestát

Třetí osobou zapojenou do směnečného protestu je takzvaný protestát. Jde o osobu, která měla provést úkon, jehož absence se protestem zjišťuje. Tudíž v případě protestu pro nepřijetí směnky je protestátem směnečník, protože na něj se obrací výstavce směnky s tím, aby směnku přijal (a zaplatil). Jde-li o protest pro nezaplacení směnky, je protestátem příjemce (akceptant) nebo i směnečník, i když směnku neakceptoval, takže se nezavázal směnku

honorovat. V této souvislosti se klade otázka, zda v případě směnky domicilované (umístěné), to znamená splatné u jiné osoby než u směnečníka, je protestátem domiciliát (umístětec), nebo akceptant či směnečník.

Protest je třeba provést v řádném místě protestu. Jde o místo, kde mělo dojít k úkonu, jehož absence se protestem zjišťuje. Uvedme k dvěma nejčastějším druhům protestu, že protest pro nepřijetí je třeba vykonat vždy v místě bydliště (sídla) směnečníka, protože tam se mu směnka předkládá k přijetí. Místem protestu pro nezaplacení směnky bude místo platební, což je většinou bydliště směnečníka nebo domiciliáta. Jestliže je třeba protest vykonat u určité osoby, musí se tak stát v místě, kde provozuje svůj podnik. Jestliže je nemá nebo nedá-li se vypátrat, tedy v jejím bytě.

4. Do větru a do stěn

Může nastat i případ, že se nepodařilo takovou místnost vypátrat. Protestní orgán to poznamená do protestní listiny, a protest proto není účinný. Tento druh protestu se někdy nazývá protest do větru. Podobně se hovoří o protestu do stěn, jestliže příslušné místnosti byly zjištěny, avšak nebyl v nich zastížen protestát, respektive osoba, která by za něho mohla jednat.

Dále je třeba vykonat protest v určitých lhůtách. Protest pro nepřijetí je třeba vykonat až do splatnosti směnky (pokud výstavce nebo indosanti neurčili kratší lhůty pro předložení směnky k přijetí, což se v praxi téměř nevyskytuje).

Jde-li o směnku splatnou na viděnou, protest pro nepřijetí by bylo nutno učinit do jednoho roku od data vystavení směnky, pokud výstavce tuto lhůtu neprodloužil, nebo nezkrátil, nebo indosanti tyto lhůty nezkrátili. Ve skutečnosti se však směnka splatná na viděnou předkládá přímo k placení, proto pro ni přichází v úvahu protest pro neplacení.

Protest pro neplacení je třeba vykonat v jeden ze dvou pracovních dnů následujících po dni splatnosti. To platí pro takzvané lhůtní směnky, to znamená směnky splatné v určitý den (směnky splatné v určité lhůtě po datu vystavení (lhůtní dato směnky a směnky splatné v určité lhůtě po takzvané viděné), tedy prakticky po datu přijetí - akceptu (takzvané lhůtní vista směnky). Protest pro neplacení směnky na viděnou musí být proveden do jednoho roku od data vystavení této vistasměnky, pokud výstavce neurčí kratší nebo delší lhůtu pro předložení směnky k placení nebo pokud indosanti tyto lhůty nezkrátili. K provedení protestu je vždy třeba, aby protestní orgán měl v rukou originál směnky (kromě případu takzvaného protestu perkvizičního). Tuto směnku není možno nahradit opisem směnky.

5. Protestní listina

Výsledkem činnosti protestního orgánu je sepsání protestní listiny, kromě toho se vykonání protestu vyznačí na směnce nebo na přívěsu (nestačí-li místo na směnce). Opomenutí tohoto záznamu však nemá vliv na platnost protestu.

Obsah protestní listiny je věcí protestního orgánu, který postupuje podle příslušných ustanovení zákona směnečného a šekového č. 191/1950 Sb., čl. 1,

§ 80. Uvedme zde, že protestní listina obsahuje zejména označení protestanta a protestáta, podpis protestního orgánu, údaj o místě protestu, doslovný opis směnky, výsledek úkonu (intervence) protestního orgánu, to znamená odmítnutí zaplacení, odmítnutí přijetí, nezastížení protestáta, nevypátrání jeho provozovny a tak dále.

Zákon nepředepisuje, aby protestní listina zachytila kromě samotného odmítnutí úkonu, pro který se směnka protestuje, též vyjádření (zdůvodnění) protestáta, pokud jde o toto odmítnutí. Pokud je však toto, navíc k zákonem požadovanému obsahu protestní listiny, v ní uvedeno, není to na závadu. V této souvislosti je třeba počítat s tím, že protestát eventuálně nebyl povinen provést směnečný úkon, pro který se vykonává protest - například mezi ním (směnečníkem a výstavcem směnky) nebylo dohodnuto placení směnkou, směnka je předkládána k přijetí, ačkoliv nebylo poskytnuto plnění (dodávky zboží nebo služeb), které bylo dohodnuto jako předpoklad přijetí směnky, a další.

6. Odpovědnost za honorování

Protest pro nepřijetí směnky, i když je řádně vykonán, nenahrazuje samo přijetí. Tedy směnečník, který směnku odmítl přijmout a vůči němuž byl z tohoto důvodu vykonán protest, zůstává směnečně nezávaznou osobou. Jestliže směnečník byl v daném případě směnku přijmout (na podkladě svého mimosměnečného právního vztahu k výstavci směnky), je třeba vyřešit důsledky jeho odmítnutí (půjde asi o náhradu škody) též mimosměnečně.

Protest pro nepřijetí směnky má však pro jejího majitele význam v tom, že je podmínkou, aby majitel mohl vykonat postih, a to již před splatností směnky a proti indosantům. Tito takzvaní vedlejší či postižní dlužníci jsou totiž ti, kdo za podmínky včasného a řádného protestu zůstávají majiteli směnky odpovědní za její honorování. Výstavce a indosanti mohou (každý jen za sebe) tuto odpovědnost vyloučit doložkou bez postihu a podobně, čímž ovšem hodnota dané směnky jako platebního instrumentu klesá. Na druhé straně vedlejší směneční dlužníci mohou vyloučit nutnost protestu doložkou bez protestu, bez útrat a podobně, a to výstavce s účinností i pro indosanty a každý indosant s účinností jen pro sebe.

I v tomto případě je možno protest obstatat, avšak jeho výlohy nemohou být požadovány na tom, kdo doložku připojil a proti němuž je účinná. Jak jsme již uvedli výše, do protestu pro nepřijetí směnky není zapojen domiciliát, protože směnku je třeba předložit k přijetí na adrese směnečníka. Teprve tím, že přijme domicilovanou směnku, zaváže se směnečník zajistit zaplacení směnky u domiciliáta, avšak k přijetí musí být směnka předložena u směnečníka, protože směnečně (a možná ani jinak) o domiciliaci předtím neví.

7. Protest pro nezaplacení

Protest pro nezaplacení směnky není podmínkou pro uplatnění nároků ze směnky proti hlavním směnečným dlužníkům, to znamená proti příjemci (akceptantu) směnky cizí (takzvané traty) a proti výstavci směnky vlastní, a ani proti směnečným rukojmím (avalistům) za tyto hlavní směnečné dlužní-

ky. Na druhé straně protest neakceptované směnky pro nezaplacení (k němuž by došlo, jestliže směnka nebyla předložena k přijetí a tudíž nebyl ani vykonán protest pro nepřijetí) nečiní ze směnečnicka osobu směnečně zavázanou.

Odkazujeme na to, co bylo řečeno o postavení směnečnicka vzhledem k očekávanému akceptu směnky. Podobně jako protest pro nepřijetí též protest pro nezaplacení směnky je podmínkou pro uplatnění nároků majitele směnky proti vedlejším čili postižným dlužníkům, to znamená proti výstavci směnky cizí, proti indosantům a proti směnečným rukojmím (avalistům) za tyto vedlejší dlužníky.

Platí zde obdobně jako ohledně přijetí směnky možnost vyloučit svou odpovědnost projevem na směnce (bez postihu), nebo naopak svou odpovědnost nepodmínit provedením protestu (bez protestu). Je zde však důležitý rozdíl v tom, že výstavce směnky cizí může sice vyloučit svou odpovědnost za přijetí směnky, avšak nemůže platně vyloučit svou odpovědnost za zaplacení směnky.

Protest pro neplacení směnky se musí vykonat v místě, kde je směnka splatná. V praxi nedochází k tomu, že vy směnka byla splatná jinde než na adrese směnečnicka, aniž by přítom byla domicilována. V tom případě by totiž směnečnick musel sám platit v udaném místě, což je neschůdné jak pro směnečnicka, tak i pro majitele směnky.

Proto též zákon dává směnečnicku možnost, aby při přijetí (akcetaci) směnky sám označil domiciliáta, jestliže směnka je vystavena se splatností jinde než u směnečnicka. Směnka bývá splatná (kupodivu spíše v mezinárodních směnečných operacích) u směnečnicka, k čemuž dochází ze zákona (automaticky) tím, že místo splatnosti není ve směnce vyznačeno. Zejména v tuzemsku však bývá směnka vystavena se splatností u třetí osoby. Touto osobou bývá banka, a to banka, která vede účet směnečnicka, takže technicky je nejvíce povolána, aby obstarala placení směnky.

8. Domiciliát

Zákon směnečný a šekový neobsahuje žádné podrobnosti o právním postavení třetí osoby, u níž je směnka splatná (umístěnce, domiciliáta). Není směnečným dlužníkem, takže majiteli směnky neodpovídá za honorování směnky. Je spíše mandatářem (příkazníkem) směnečnicka či akceptanta, který má za něho honorovat.

K tomu potřebuje příkaz (souhlas) směnečnicka (akceptanta) a potřebné prostředky k honorování směnky jako úvěr povolený domiciliátem směnečnickovi, někdy může dojít k převodu potřebných prostředků domiciliátovi ad hoc, jestliže (výjimečně) směnečnick není klientem banky - domiciliáta a nemá u ní otevřený účet. Jde o mimosměnečné vztahy, v jejichž rámci může být domiciliát odpověden za honorování směnky, avšak jen vůči směnečnému dlužníkovi a mimosměnečně, to znamená na podkladě smluvního ujednání mezi nimi.

Je proto mimo pochyby, že protestní orgán se se směnkou domicilovanou musí dostavit k domiciliátu, protože jen ta se může pokusit získat zaplacení směnky a jen tam může sepsat protestní listinu s konstatováním, že směnka nebyla zaplacená.

Otázkou však je, kdo v tom případě protestátem, tedy proti komu protest vykonává. Zákon směnečný a šekový nemá v tom směru explicitní ustanovení a mínění autorů a komentátorů se různí.

Jedni zastávají stanovisko, že protest se vykonává proti domiciliátu, který je tedy protestátem, jiní, že protest se vykonává sice u domiciliáta, avšak proti směnečnickovi, respektive proti akceptantovi. Zatím se nezdá, že by praxe v tomto ohledu zaujala jednoznačné a konečné stanovisko. Dovolujeme si zde vyslovit názor, že by mělo jít o protest vykonaný u domiciliáta, avšak proti směnečnickovi, respektive akceptantovi. K tomu připojujeme některé důvody: Fakticky se protestní orgán musí dostavit k domiciliátu a při výkonu protestu jedná jen s domiciliátem či s jeho představiteli (většinou, protože domiciliátem je zpravidla banka, s jejími odpovědnými a zmocněnými zaměstnanci). Samotný směnečnick či akceptant není u protestu přítomen, jeho přítomnost by byla zcela náhodná (jde-li o právnickou osobu, musely by být přítomny statutární orgány nebo oprávnění zaměstnanci).

Zaplacení směnky, to znamená zaplacení do rukou protestního orgánu (které je vždy možné), nebo směnku zaplatit, je úkonem domiciliáta. Nicméně nemůžeme zapomínat, že je to směnečnick či akceptant, kdo prostřednictvím domiciliáta platí, nebo placení odmítá.

Že by mělo jít o protest u domiciliáta, avšak proti směnečnickovi či akceptantu (jako protestátu), nemůžeme ovšem dovést beze zbytku ze směnečné závaznosti protestáta. Ta je dána jen, byla-li směnka přijata (akceptována), to znamená, že protestátem je směnečně závazný akceptant. Směnečnick, dokud směnku neakceptoval, není směnečně zavázán a není možno vyloučit, že jde přítom o domicilovanou směnku, kterou je třeba předložit k placení u domiciliáta a u něho též protestovat pro neplacení.

9. Záleží na akceptantovi

Zákon směnečný a šekový pouze nepřipouští, aby výstavce domicilované směnky zakázal její předložení k přijetí (k takovým zákazům v praxi téměř nedochází ani v případech, kdy jsou přípustné). Avšak nepřikazuje, aby domicilovaná směnka byla napřed předložena k přijetí (akceptu), i když je to velice doporučitelné, aby totiž směnečnick věděl, kde (u koho) má platit a stvrdil to právě svým akceptem. Nemůžeme proto vyloučit, že dojde k protestu domicilované směnky, která nebyla přijata či vůbec nebyla k přijetí směnečnickovi předložena.

Nicméně nemůžeme zapomínat, že je to směnečnick (akceptant), kdo prostřednictvím domiciliáta platí, nebo placení odmítá. Byla-li směnka akceptována, nebo jde-li o vlastní směnku, akceptant či výstavce vlastní směnky se zprošťuje placením svého závazku, a neplatí-li, může být směnečný dluh vymáhán na něm, tedy on se vystavuje směnečné žalobě nebo návrhu na směnečný platební rozkaz, a nikoli domiciliát. I když směnka nebyla akceptována a očekávaný plátec (jehož placení by se mělo uskutečnit prostřednictvím domiciliáta) je směnečný, i tento směnečně nezávazný subjekt se placením vyrovnává s výstavcem směnky na půdě jejich mimosměnečného vztahu, který dal vznik směnce, nebo

takové vyrovnání odmítá. Především proto se domníváme, že skutečným protestátem je v případě domicilované směnky příjemce (akceptant) či výstavce směnky cizí nebo výstavce směnky vlastní.

Protest sice není osvědčením o nesplnění povinnosti platit, protože důvody neplacení směnky mohou být legitimní. Domicilitáty jsou však většinou banky, které by nelibě nesly, kdyby proti nim byly protestovány směnky a musely by eventuálně vysvětlovat pravý stav věci. V řadě zemí dochází k nějaké formě publicity protestu, což je v zájmu jistoty v obchodních vztazích jistě užitečné.

Domnívám se, že všude tam, kde je protest uveden ve známost, ať systémově podle místních pravidel a zvyklostí, nebo fakticky, banka - domiciliát není považována za protestáta.

10. Nedatované přijetí

Pro úplnost je třeba ještě uvést další možné důvody směnečného protestu. Nejčastější může být protest pro nedatované přijetí, a to pro nedatované přijetí směnky splatné v určitý čas po vidění, takzvané lhůtní vistasměnky. Splatnost takové směnky je dána datem přijetí, od něhož počítá běžet lhůta uvedená ve směnce. Datum protestu náhradně určuje počátek běhu lhůty splatnosti.

Jde-li o vlastní směnku, která se nepředkládá k přijetí, protože její výstavce je sám hlavním směnečným dlužníkem jako akceptant směnky cizí, a jeli tato směnka splatná na určitý čas po vidění, je třeba předložit ji výstavci nikoli k akceptu, nýbrž k vidění a případně nedatovanou viděnou dát zjistit protestem za tímž účelem. Vlastní směnky splatné na určitý čas po vidění jsou ovšem málo časté. Lhůta k provedení protestu je v těchto případech zásadně jeden rok od data vystavení směnky, ledaže výstavce nebo indosant neurčili jinou lhůtu pro předložení směnky k přijetí.

Dalším případem protestu pro nedatované přijetí jsou směnky, které podle doložky v nich mají být předloženy k přijetí do určité doby, v této lhůtě je třeba též vykonat protest, případně pro nedatované přijetí. Ke stanovení lhůty pro předložení směnky k přijetí dochází vzácně. Veškeré protesty pro nedatované přijetí, stejně jako protesty pro nepřijetí směnky vůbec, je nutno uskutečnit v místě bydliště nebo sídla směnečníka, případná domicilace směnky na to nemá žádný vliv.

11. Protest honorační

Dalšími druhy protestu jsou protesty související s takzvanou směnečnou intervencí, to znamená s přijetím nebo placením směnky pro čest. Nazývají se protesty honorační. Především je to takzvaný honorační protest pro nepřijetí, neboli kontraprotent pro nepřijetí. Je-li na směnce udána osoba, která má v případě nouze v platebním místě směnku přijmout nebo zaplatit, může majitel vykonat postihová práva proti tomu, kdo připojil podpurnou adresu, a proti těm, kdo po něm následují (to znamená dalším indosantům), jen předloží-li směnku osobě uvedené v podpurné adrese a dá-li odepření přijetí zjistit protestem.

Lhůta k protestu je stejná jako lhůta k předložení směnky k přijetí (většinou tedy do splatnosti). Mís-

tem protestu je místo platební, protože podle definice tohoto druhu směnečné intervence má být směnka podpurně přijata v platebním místě. Obdobný je honorační protest pro nezaplacení neboli kontraprotent pro nezaplacení, jestliže směnka byla již pro čest přijata nebo je v ní alespoň uvedena podpurná adresa pro placení pro čest. Při současném používání směnek nedochází v praxi ke směnečné intervenci, a tudíž ani k honoračním protestům.

12. Protest vydávací

Konečně je zde možnost dvou druhů takzvaných protestů vydávacích neboli perkvizitních. Prvním z nich je případ vystavení směnky ve dvou nebo více exemplářích. Kdo zašle jeden stejnopis k přijetí, musí v ostatních stejnopisech udat jméno osoby, která má stejnopis zasláný k přijetí. Odepřeli tato osoba vydat příslušný stejnopis majiteli jiného stejnopisu, je třeba toto odmítnutí dát zjistit protestem, což je předpokladem směnečného postihu. Protestátem je tedy osoba, již byl zaslán stejnopis určený k přijetí, a místem protestu je její bydliště či sídlo. Též zde nehraje roli případná domicilace směnky. Používání směnek ve více stejnopisech (prima, secunda) bylo dříve dosti oblíbené, zejména v zahraničních stycích pro zajištění, že v poštovní dopravě dojde alespoň jeden ze stejnopisů. Dnes již prakticky vymizelo a s ním i tento druh protestu.

Inzerce

VEŘEJNÉ DRAŽBY

- ▶ movitého majetku všeho druhu
- ▶ nemovitostí
- ▶ podniků
- ▶ oceňování majetku pro dražby

LIKVIDACE FIREM A SPRÁVA KONKURSNÍ PODSTATY

- ▶ kompletní proces likvidace firem
- ▶ krizové řízení
- ▶ servis pro likvidátory a správce KP
- ▶ inventarizace majetku
- ▶ vedení účetnictví
- ▶ obchod s pohledávkami
- ▶ 8 let tradice
- ▶ konzultace zdarma

OMEGA, spol.s r.o.

Havlíčková 3a
796 01 PROSTĚJOV

Tel/Fax : 0508/333 800 - 3

Mobil : 0608 535 333

Http : //www.omegapv.cz

E-mail : krize@omegapv.cz

Regionální pracoviště : Lípová 10, 120 00 Praha
Tel./Fax : 02/249 194 83, Mobil : 0602 584 820

Dalším případem vydávacího čili perkvizičního protestu jsou směnečné opisy. Každý majitel směnky může si pořídit její opis s označením, kde končí opis, většinou pak následující další indosamenty, to znamená, že opis slouží k oběhu směnky a prvopis bývá zaslán k akceptu. V opise je třeba uvést osobu, která má prvopis, a její odepření vydat tento prvopis majiteli opisu je třeba zjistit protestem, aby majitel mohl vykonat postihová práva proti indosantům na opisu. Rovněž používání opisů smének a s ním i tento druh perkvizičního protestu v praxi vymizelo.

XXIV. Uplatňování směnečných práv

I při nejlepší vůli a znalosti zákona a dodržování předpisů, může dojít ke sporům, které musí vyřešit soud.

Tradičním procesním instrumentem využívaným pro rychlé rozhodování o směnečných nárocích je směnečný platební rozkaz, jehož právní úprava je obsažena v § 175 občanského soudního řádu.

Je výhradně právem žalobce, aby zvolil, zda soudu navrhne vydání směnečného platebního rozkazu ve zkráceném směnečném řízení, nebo zda navrhne vydání rozsudku v řízení probíhajícím podle obecných pravidel. Soud ovšem zásadně směnečný platební rozkaz bez výslovného návrhu vydat nemůže.

1. Příslušnost pro rozhodování

Věcná příslušnost pro rozhodování sporů ze smének je dána ust. § 9, odst. 3 písm. c) bod cc) občanského soudního řádu (v krajích, kde jsou zřízeny

rozhodují o těchto návrzích městské soudy; v ostatních krajích pak obecné krajské soudy).

Místní příslušnost pro rozhodování sporů ze smének vychází ze tří zásad:

- a) k řízení je příslušný obecný soud žalovaného, proti němuž návrh směřuje (§ 84 a 85 občanského soudního řádu); tedy soud, v jehož obvodu má žalovaný své sídlo či místo podnikání nebo bydliště;
- b) je-li ze směnky žalovaného několik subjektů, pak je místně příslušným soudem kterýkoliv z obecných soudů těchto odpůrců (§ 11 odst. 2 občanského soudního řádu);
- c) vedle obecné místní příslušnosti je možno zvolit i místní příslušnost na výběr danou, kterou je podle § 87 písm. e) občanského soudního řádu platební místo ze směnky. Tímto platebním místem může být jak platební místo výslovně ve směnce vyjádřené, tak platební místo zákonné (§ 2 odst. 3 zákona směnečného a šekového č. 191/1950 Sb., případně § 76 odst. 3 téhož zákona).

2. Soudní poplatky a náležitosti žaloby

Náležitosti žaloby - platí stejné zásady, jako pro všechna ostatní soudní podání (viz zejména § 42 a § 79 občanského soudního řádu) s tím, že pokud je požadováno vydání směnečného platebního rozkazu, musí tak být v návrhu výslovně uvedeno a k návrhu musí být připojen prvopis žalované směnky, případně další listiny nutné k uplatnění směnečných práv (k tomu viz § 175 odst. 1 občanského soudního řádu). Těmito dalšími listinami budou zpravidla protestní listiny,

JEPO - sdružení účetních

nabízí

kompletní vedení účetnictví včetně mezd

i pro subjekty v likvidaci a konkursu

Tel./ Fax 02/414 850 85, Adresa: Baarova 10, 140 00 Praha 4

takzvaný návratní účet, doklady týkající se případných převodů nebo přechodů práv ze směnky a podobně.

Soudní poplatky - jejich zaplacení je další podmínkou pro vydání soudního rozhodnutí. Soudní poplatky jsou upraveny zákonem o soudních poplatcích č. 549/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Protože ve směnečných sporech jde vždy o obchodní věc, je třeba použít položky 12, písm. a) sazebníku soudních poplatků (příloha zákona o soudních poplatcích), to znamená sazbu 4 % z ceny předmětu sporu; nejméně 500 a nejvýše 1 000 000 Kč. Z jednotlivých směnečných nároků podléhá zpoplatnění vlastní směnečný peníz a takzvaná směnečná odměna ve výši 1/3 procenta směnečného peníže.

3. Kam se obrátit

Seznam krajských soudů (popřípadě krajských obchodních soudů), které rozhodují jako soudy I. stupně v obchodních věcech:

- a. Městský soud Praha
- b. Krajský soud Ostrava
- c. Krajský soud Brno
- d. Krajský soud České Budějovice
- e. Krajský soud Hradec Králové
- f. Krajský soud Ústí nad Labem
- g. Krajský soud Plzeň

4. Vzor návrhu

*Vzor návrhu na vydání směnečného platebního rozkazu
týkajícího se směnky vlastní*

Adresa soudu, kterému je návrh určen

žalobce :

zástupce :

žalovaný :

Věc: o směnečnou pohledávku Kč
s postiženími právy

Návrh na vydání směnečného platebního rozkazu

Dvojmno

Přílohy: 1. prvopis směnky vlastní ze dne na částku
2. plná moc právního zástupce

Žalovaný se jako výstavce směnky vlastní ze dne bezpodmínečně zavázal zaplatit panu /paní (firmě) směnečný peníz ve výši Kč, a to ve lhůtě splatnosti a místě platebním

Důkaz: prvopis směnky vlastní ze dne

XXV. Závěrečné ohlédnutí za směnkou

Nemáme v úmyslu vyslovovat jakýkoliv závěr ke směnce, či zákonu směnečnému a šekovému č. 191 ze dne 20. prosince 1950. Zákon svou letitostí a precizností označení paragrafových znění jednoznačně patří mezi ty zákony, které nám slouží za vzor, že i náročnost obsahu lze jednoznačně a velice přesně označit.

Smyslem všech statí je znovu upozornit širokou podnikatelskou veřejnost, že směnky byly a znovu se stávají důležitým nástrojem platebního styku. Umožňují tak jeden z velice důležitých kroků směrem k rozvoji bezhotovostního platebního styku a velice jednoduchou formou mohou být použity pro převody z různých smluv, jejich dodatků a dalších desítek listů písemností či jiných doplňování „zhuštěny“ do pouhého 1 listu - směnky.

I přes svoji význačnost a jedinečnost musíme připustit, že ne mnoho otázek směnečné praxe nelze dát jednoznačně uspokojivou odpověď a je nutné dodatečně využít doplňující právní normy nebo judikatury.

Nemalá část problému současné směnečné praxe má totiž povahu problému novodobých. Tento problém není ojedinělý a týká se prakticky „všech“ našich současných zákonů. Vstup České republiky do Evropské unie, respektive příprava na její vstup si už vyžádal a bude vyžadovat nejen určité novely zákonů, ale především zákony nové.

Problémy konkursního řízení a jejich řešení

Mgr. Marek SVOBODA, *advokát*

Seznámil jsem se s publikací JUDr. Romana Kozla, nazvanou *Problémy konkursního řízení a jejich řešení*, kterou vydalo nakladatelství Linde Praha, a. s. v srpnu letošního roku. Publikace je pojata jako praktická příručka a je rozdělena do 46 kapitol, které jsou dále členěny na podkapitoly. Řazení kapitol respektuje jednotlivé fáze konkursního řízení, takže v knize se lze snadno orientovat a najít vždy to, co právě potřebujeme. Autor se neomezil jen na výklad zákona o konkursu a vyrovnání, ale jeho ustanovení vykládá vždy v souvislosti s dalšími právními předpisy, zejména občanským soudním řádem, občanským zákoníkem, obchodním zákoníkem, zákonem o cenných papírech, katastrálním zákonem i trestním zákoníkem. Kapitola XIV. věnovaná správci konkursní podstaty vypočítává povinnosti, které tvoří obsah povinnosti správce „postupovat s odbornou péčí“, kapitola XXIX. detailně mapuje majetek tvořící konkursní podstatu, přičemž nechybí definice nejčastěji se vyskytujících cenných papírů. Ustanovení § 9d ZKv je vyloženo zároveň jako ná-

vod pro zjišťování rozsahu konkursní podstaty. Kapitola XXVI. podrobně rozebírá jednotlivé účinky prohlášení konkursu. Kapitola XXX. se zabývá úniky dlužníkovu majetku provedené neplatnými, neúčinnými a odporovatelnými právními úkony a věnuje se také dokazování v řízení o odpůřcích žalobách. Autor se zabývá i otázkami v odborné literatuře a pokud je mi známo tak i v judikatuře zatím neřešenými. Kromě jiného se vyjadřuje například k možnosti nápravy neoprávněného uznání pohledávky správcem konkursní podstaty. Kapitola XXXIX. je věnována zpeněžování konkursní podstaty včetně tolik diskutované otázky zástavních práv k majetku třetích osob. Text je na mnoha místech doplněn příklady a návody, z nichž je např. zřejmé, že předem není ztracen ani konkurs na majetek takového úpadce, který nemá účetnictví nebo neposkytuje správcí součinnost. Domnívám se, že tuto publikaci lze doporučit nejen správcům konkursních podstat, ale i účastníkům konkursního řízení, ať se řízení účastní jako věřitelé nebo jako dlužníci, resp. úpadci.

Inzerce

Konkurz vs. Revitalizace

EKONOM č. 38/2001

Škoda, a.s. je v konkursu. Prohlásil ho Krajský soud v Plzni 12.září 2001. V březnu 2000 vznikla rozdělením původní Škodovky Škoda Holding, která převzala rozhodující výrobní aktivity a většinu zaměstnanců. Škoda a.s. po rozdělení vlastnila nemovitosti, část ochranných známek a některé méně významné společnosti.

Jak si stojí česká ekonomika ve srovnání s EU?

Slavoj CZESANÝ, poradce předsedkyně ČSU

EKONOM č. 38/2001

Postupné obnovování dynamiky HDP v ČR je realizováno v situaci, kdy dynamika HDP v Evropě se zpomaluje. Autor věnuje pozornost tendencím vývoje HDP, odlišnostem a shodným rysům v EU a ČR. Hodnotí hlavní příčiny rozdílného tempa ekonomického růstu uvnitř společenství zemí EU. Odpovídá na otázku, jaké jsou souvislosti mezi vývojem HDP a zahraničního obchodu. Období let 1995 – 2000 potvrzuje v číslech prohloubení výkonnostní mezery mezi EU a ČR (HDP v těchto letech rostlo v ČR 1,8 % průměrně ročně, což bylo o 0,89 % méně než v zemích EU).

Kdo je seriózní

Jak získávat kvalitní marketingové informace o firmách

Podnikatel, ročník 5, č.10/2001

Rozhovor s výkonným ředitelem společnosti KOMPASS Czech Republic, o některých zásadách správné volby informačního systému, který umožní orientaci v nabídkách a poptávkách potenciálních obchodních partnerů.

Recenze Mgr. Jana Kozáka ke knize

Problematika daňového a konkursního řízení v praxi, aneb slasti a strasti českého podnikatele

Autor: **Petr TARANDA**

Konkurs a vyrovnání č.10, ročník II, z 25. října 2001

Autor recenze je soudcem krajského soudu v Brně zabývající se problematikou konkursního práva. „Čtenáři se dostává do rukou publikace na současně poměry téměř jedinečná svým zaměřením. Autor si zvolil téma, jež hýbe každodenní praxí jak finančních úřadů, tak i správců konkursních podstat a konkursních soudů.“

Koruna posílí

Drahomíra DUBSKÁ

EKONOM č. 42/2001

Teroristické útoky na USA a odvetné válečné akce postihují světové hospodářství i Českou republiku. Analytici nejsou ale vždy jednotní v tom, jak se to promítne do roku 2002. Autorka si klade otázku, co bude hrát klíčovou roli v rozvoji české ekonomiky.

Diskuse k věcnému záměru - výběr informací z tisku

Jde o kvalitní změnu nebo jen o společenskou poptávku?

Kdo bude ustavovat správce...

Konkursní noviny č. 17 ze dne 22.10.2001

Rozhovor s Mgr. Ivanou Mlejnkovou (pokračování z předchozího čísla) věnuje mj. pozornost tomu, zda existují důvody pro změnu v ustavování správců konkursní podstaty. Vzhledem k uvedeným argumentům” neshledávám žádné věcné důvo-

dy, které by dostatečně odůvodňovaly změnu ve způsobu ustavování správců a přesvědčovaly o její prospěšnosti. Původní podoba věcného záměru argumentovala ve prospěch navrhované změny tím, že pokud by insolvenční soudce sám správce vybíral, mohlo by to budít pochybnosti o jeho nepodjatosti v projednávání incidenčních sporů, kterých se jím ustavený správce jako strana sporu vždy účastní a k jejichž projednávání bude nadále insolvenční soudce povolán. Nedomnívám se, že jen vzhledem k okolnosti ustavení správců soudcem by principiálně bylo lze hovořit o jeho možné podjatosti při rozhodování v incidenčních sporech. Nemí přece mož-

né předpokládat, že profesionální soudce povede incidenční spory jako jakousi neustálou „obhajobu“ svého rozhodnutí o ustavení konkrétní osoby správcem, navíc při vědomí možnosti přezkumu svého incidenčního rozhodnutí. Takovýto vztah by pak musel mít ke každému dalšímu okamžiku řízení, kdy tohoto správce ponechává ve funkci a kdy ho vede svými pokyny, a to bez ohledu na to, kdo toho správce ustavil. Možné reálné ohrožení nestrannosti insolvenčního soudce tedy nedovedu spatřovat v samotném aktu jeho ustavení do funkce, ale rozhodně přichází v úvahu, pokud tento soudce bude nadále povinen procesním dohledem nad řízením, včetně jeho kompetence např. udílet správci závazné pokyny při soupisu podstaty, při přezkoumávání konkursních pohledávek či uspokojování zapodstatovaných pohledávek apod. V takovém případě lze těžko očekávat, že insolvenční soudce rozhodne v incidenčním sporu jinak, než v intencích svého dosavadního vedení řízení, kterými se správce při svém postupu řídil.”, odpovídá Mgr. I. Mlejnková na otázku zda jsou či nejsou důvody pro změnu v ustavování správců konkursní podstaty.

*Z parlamentního zpravodaje – říjen 2001
– Nezávislé zpravodajství z Poslanecké
sněmovny a Senátu*

a) K rekodifikaci úpadkového práva postrádám analýzu současné úpravy

**Z rozhovoru Marka HUIJERA s poslankyní
Evou DUNDÁČKOVOU.**

Otázka: Problematická je i otázka odbornosti, a tedy vzdělávání správců konkursních podstat. Řešením by podle věcného návrhu mohlo být zřízení klasické samo-správné komory správců s povinným členstvím. Jste pro?

Odpověď: Řešením je změnit způsob ustanovování správců a zvýšit nároky na odbornost těch, kteří mají získat statut správce konkursní podstaty. Zřízení samo-správné komory je zástupný problém, který navíc přináší řadu nevýhod – bude členství v takové komoře slučitelné s členstvím v jiné komoře nebo omezíme některým profesím přístup k výkonu této činnosti? A kterým? A bude Komora opravdu zárukou kvality svých členů?

Otázka: Co podle Vás v tomto věcném záměru chybí, co by šlo udělat lépe, s čím nesouhlasíte? Co si myslíte vůbec o koncepci posilující zachování (revitalizaci) podniků, jejichž budoucnost je z ekonomického hlediska přinejmenším problematická?

Odpověď: Věcný záměr je právě a jen věcným záměrem, tedy jakýmsi východiskem pro další práci. Pokoušet se nyní předvídat jeho dopady a kritizovat úsilí členů rekodifikační komise nad prvními výstupy, by byla zbloudilost. Spustit krizový management, posoudit životaschopnost podniku a poté rozhodnout, jaký postup je pro daný případ nejsprávnější, to je mechanismus, který je ve světě běžný, a je správné jej aplikovat i u nás. Posouzení toho, co nazýváte problematičností ekonomické budoucnosti, je předmětem rozhodování zda provést likvidaci, narovnání či tzv. reorganizaci. Jako východisko to akceptuji. Ale nesmí to sklouznout k sanování ekonomických brontosaurů.

b) Konkurz v České republice, jeho slabiny a perspektivy

Ing. Roman RAIS

„Dnešní právní úprava, ačkoli je jistě funkční, zdaleka neodpovídá potřebám dnešní doby. Nový věcný záměr koncentruje to nejlepší, co lze na základě zahraničních zkušeností na tuto oblast aplikovat. Bude-li toto promítnuto do výsledného úpadkového zákona, půjde o progresivní a s právem EU plně kompatibilní úpravu.”

K výběru správce publikuje autor následující stanovisko: „..... správce je dnes vybírán náhodně příslušným konkursním soudcem. Neexistují v podstatě žádná pravidla, jak má soudce při výběru postupovat. Rozhoduje tedy dle svého uvážení a jeho rozhodnutí je velmi často napadáno. Vede to pak ke spekulacím o soudcovsko – správcovských mafiích a velice oblíbeným tématem zhrzených tunelářů jsou vyprávěnky o tom, kterak si správce se soudcem rozdělují naloupené miliony na rozprostřeném taláru. Úprava počítá i se změnou ustavování osoby správce do řízení, uvažuje se o třetí osobě, odlišné od osoby soudce, která by výběr provedla. Ve hře je například výše uvedená komora, předseda soudu, soudní úředník nebo např. věřitelé. Napjatě očekávám, kterou variantu předkládatele a zákonodárci určí jako optimální. V každém případě budou eliminovány námitky proti postupu soudce, jak je známe nyní.”

Bulletin, číslo 6, 2001, ročník VI

časopis Komory specialistů pro krizové řízení a insolvenční v ČR.

Redakční rada: vedoucí: Doc. Ing. Anna Klosová, CSc. Členové: Ing. Miroslav Heger, Ing. František Chochola, Ing. Jiří Kocvrlich, Pavlína Linhartová, Ing. Václav Pelikán.

Adresa redakce: Komora specialistů pro krizové řízení a insolvenční v ČR, Dlouhá 16, 110 00 Praha 1
tel.: 02/218 742 76 248 184 14, fax: 02/ 218 742 75, e-mail: kskri@telecom.cz.

Příjem inzerce: Infomedia, s.r.o., Hráskeho 15, 148 00 Praha 4, tel.: 02/ 7191 1131, fax: 02/ 7191 1128
e-mail: infomedia@infomedia.cz. **Sazba a distribuce:** Infomedia, s.r.o., tel.: 02/ 7191 1131.

Tisk: Wendy, s.r.o., Mělník, tel.: 0206/ 625 115.

Cena: 70 Kč (pro členy KSKŘI zdarma). Vychází 6 x ročně. Toto číslo vyšlo 13.11. 2001